

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI
SOSYO KÜLTÜREL ORTAMLARIN SOSYAL BECERİ İLE
OLAN İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yasemin TANRIÖĞEN

Danışman

Doç. Dr. Nesrin İŞİKOĞLU ERDOĞAN

Denizli- 2014

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Bu çalışma, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı' nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Doç. Dr. Asiye İVRENDİ

Üye : Doç. Dr. Nesrin İŞİKOĞLU ERDOĞAN (Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Metin YAŞAR

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu' nun ~~25/07/2016~~ tarih ve ~~24/06~~ sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ramazan BAŞTÜRK
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, özellikle veri analizinde yardımlarını benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU ERDOĞAN 'a, " Okul Öncesinde Güncel Konular" dersiyle bu konuyu seçmeme vesile olan ve hazırladıkları ölçeği kullanmama izin veren Doç. Dr. Asiye İVRENDİ' ye, Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimim boyunca istatistik konusunda verdiği değerli bilgilerden yararlandığım Yrd. Doç. Dr. Metin YAŞAR'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans yapmam konusunda beni yüreklendiren ablam Gülnihal TANRIÖĞEN'e ve arkadaşım Duygu Dudu ÖZBAY'a, tezimi hazırlama sürecinde desteğini her zaman yanımda hissettiğim canım annem Rukiye TANRIÖĞEN'e, ölçekleri dağıtırken ve toplarken bana yardımcı olan canım babam Mehmet Akif TANRIÖĞEN'e teşekkür ederim.

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyulduğunu; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza :

Öğrenci Adı Soyadı : Yasemin TANRIÖĞEN

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI SOSYO KÜLTÜREL ORTAMLARIN SOSYAL BECERİ İLE OLAN İLİŞKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

TANRIÖĞEN, Yasemin

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim ABD Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU ERDOĞAN

Haziran 2014, 156 sayfa

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemindeki çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların onların sosyal becerileri ile olan ilişkisini değerlendirmektir. Araştırmanın bir diğer amacı da çocukların sosyal becerilerini öğretmen özellikleri, okul özellikleri, aile özellikleri ve cinsiyet, yaş gibi bireysel özellikler bakımından karşılaştırmaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Sosyal Beceri Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Denizli ilindeki il merkezinden 117, kenar mahalleden 141, ilçe merkezinden 93 ve köyden 131 olmak üzere 482 çocuk oluşturmuştur. Veri analizi sonucunda çocukların yaşadıkları yerlerin “il, kenar mahalle, ilçe ya da köy olması” onların sosyal becerisini etkilediği saptanmıştır. İl ve ilçe merkezinde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin köy ve kenar mahallede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma bulgularına göre mezuniyet derecesi, hizmet yılı, ve görev süresi gibi öğretmen özelliklerinin, çocukların devam ettiği okulun bulunduğu sosyo-ekonomik bölge, okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olması gibi okul özelliklerinin, anne- babanın eğitim durumu, mesleği ve aylık gelir durumu gibi aile özelliklerinin ve cinsiyet, yaş ve okulöncesi eğitim kurumlarına devam yılı gibi bireysel özelliklerin çocukların sosyal becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında, köy ve kenar mahallelerde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin okul öncesi eğitimi kurumlarında desteklenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Okul Öncesi Dönem, Sosyo Kültürel Ortam, Köy, İl, Yerleşim Yeri

ABSTRACT

EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PRE- SCHOOL CHILDREN'S SOCIAL SKILLS AND SOCIO- CULTURAL ENVIRONMENT

TANRIÖĞEN, Yasemin
M. Sc. Thesis, Primary Education
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Nesrin İŞIKOĞLU ERDOĞAN

June 2014, 156 pages

The purpose of this study is to evaluate the relationship between pre-school children's socio-cultural environment and their social skills. Another aim of the study is to compare children's social skills in terms of teacher characteristics, school characteristics, family characteristics and individual characteristics such as gender, age. "Social Skills Scale" was used as data collection tool in the study. The study sample consisted of total 482 kindergarten children including 117 children from the city center, 141 children from the suburbs, 93 children from the district center and 131 children from villages in Denizli. The results of the study showed that that social skills of children are affected by place of residence "to be city, suburbs, district or village". It was observed that social skills of children living in the center city and district are higher than children living in the suburbs and the village. Also, according to findings It was concluded that social skills of children are affected by teacher characteristics such as graduation degree, years of service and tenure, school characteristics such as socio-economic region where the school which children continued is located, parks and playing instruments near school, family characteristics such as parents' education, occupation and monthly income, individual characteristics such as gender, age and preschool years. In light of these results, social skills of children living in suburbs and villages is proposed to be supported in preschool education institutions.

Keywords : Social Skill, Pre-School Period, Socio- Cultural Environment, Village, City, Settlement

İÇİNDEKİLER

Tez Onay Sayfası	i
Teşekkür	ii
Bilimsel Etik Sayfası.....	iii
Özet	iv
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vi
Çizelgeler Dizini	ix
Grafikler Dizini	xi
Simge ve Kısaltmalar Dizini	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU.....	5
1.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	7
1.3. ALT PROBLEMLER	8
1.4. HİPOTEZLER	8
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	10
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	10
1.7. SAYILTIKLAR.....	12
1.8. SINIRLILIKLAR	12
1.9. TANIMLAR.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	14
2.1.1. Sosyal Beceri Nedir?	14
2.1.2. Sosyal Becerilerle İlgili Kavramlar.....	19
2.1.2.1. Sosyal Yeterlilik	19
2.1.2.2. Sosyal Gelişim.....	20
2.1.2.3. Sosyalleşme	20
2.1.3. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması	21
2.1.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Yeri ve Önemi	25
2.1.5. Sosyal Beceri Yetersizliği.....	28
2.1.6. Sosyal Becerilerin Gelişimini Etkileyen Faktörler	29
2.1.6.1. Aile	29
2.1.6.2. Kardeşler	32
2.1.6.3. Akranlar	33
2.1.6.4. Yaş	34

2.1.6.5. Cinsiyet.....	34
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ	58
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	58
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	59
3.4. VERİ TOPLAMA ARACI.....	64
3.5. VERİLERİN ELDE EDİLMESİ	65
3.6. VERİLERİN ANALİZİ.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI SOSYOKÜLTÜREL ORTAMLA SOSYAL BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	67
4.2. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	71
4.2.1. "Öğretmenin Mezuniyet Derecesi" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri.....	71
4.2.2. "Öğretmenin Hizmet Yılı" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri.....	73
4.2.3. "Öğretmenin Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	75
4.2.4. "Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubu " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	77
4.3. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE DEVAM ETTİKLERİ OKULUN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	78
4.3.1."Okulun Bulunduğu Sosyoekonomik Düzey " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	78
4.3.2. "Çocuğun Okuduğu Okulda Oynayabileceği Uygun Bahçe Olup Olmaması" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	81
4.3.3. "Çocuğun Okuduğu Okulun Yakınlarında Oynayabileceği Park ve Oyun Araçlarının Olup Olmaması" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	82
4.4. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE AİLE ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	85
4.4.1. " Aile Yapısı " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	86
4.4.2. "Annenin Eğitim Durumu" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri.....	87
4.4.3. "Babanın Eğitim Durumu" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri.....	90
4.4.4. "Annenin Mesleği" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	93
4.4.5. "Babanın Mesleği" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	95
4.4.6. "Kardeş Sayısı" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri.....	97

4.4.7. "Ailenin Aylık Gelir Durumu " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri.....	98
4.5. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE BİREYSEL ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	102
4.5.1. "Çocuğun Cinsiyeti" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	102
4.5.2. "Çocuğun Yaşı " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	103
4.5.3. "Kaçınıcı Çocuk Olması" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	105
4.5.4. "Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Yılı" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri	106
4.6. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİNE OLAN ETKİLERİ	109

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ	117
5.1.1. ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI SOSYOKÜLTÜREL ORTAMLA SOSYAL BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR	117
5.1.2. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR ...	119
5.1.3. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE DEVAM ETTİKLERİ OKULUN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR	120
5.1.4. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE AİLE ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR ...	122
5.1.5. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE BİREYSEL ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR ...	126
5.2. ÖNERİLER.....	128
KAYNAKLAR.	131
EKLER	139
ÖZGEÇMİŞ	143

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge3.1. Örneklemdaki çocukların yaşadıkları yere göre dağılımları	60
Çizelge3.2. Öğretmenlerin özellikleri	61
Çizelge3.3. Örneklemdaki çocukların devam ettikleri okulun özellikleri	61
Çizelge3.4. Örneklemdaki çocukların bireysel özellikleri	62
Çizelge3.5. Örneklemdaki çocukların ailelerinin özellikleri	63
Çizelge4.1. Yaşanılan sosyo kültürel ortama göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	67
Çizelge4.2. Yaşanılan sosyo kültürel ortam değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	69
Çizelge4.3. Öğretmenin mezuniyet derecesine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	71
Çizelge4.4. Öğretmenin mezuniyet derecesi değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	72
Çizelge4.5. Öğretmenin hizmet yılına göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	73
Çizelge4.6. Öğretmenin hizmet yılı değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	74
Çizelge4.7. Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	75
Çizelge 4.8. Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresi değişkenine göre Post Hoc(Tukey) sonuçları	76
Çizelge4.9. Öğretmenin çalıştığı yaş grubu değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	77
Çizelge 4.10. Öğretmenin çalıştığı yaş grubu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	78
Çizelge 4.11. Yaşanılan yerin sosyo ekonomik düzeyine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	79
Çizelge 4.12. Yaşanılan yerin sosyo ekonomik düzeyine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	80
Çizelge 4.13. Okuduğu okulda oynayabileceği uygun bahçe olup olmaması değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	82
Çizelge 4.14. Okuduğu okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçlarının olup olmaması değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin ortalaması, standart sapması ve varyans analizi	83
Çizelge 4.15. Çocuğun okuduğu okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçlarının olup olması değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	84
Çizelge 4.16. Sosyal beceri ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların aile yapısı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal Wallis-H testi sonuçları	86
Çizelge 4.17. Annenin eğitim durumu değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	87

Çizelge 4.18. Annenin eğitim durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	88
Çizelge 4.19. Babanın eğitim durumu değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	90
Çizelge 4.20. Babanın eğitim durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	91
Çizelge 4.21. Annenin mesleğine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	93
Çizelge 4.22. Annenin mesleğine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	94
Çizelge 4.23. Babanın mesleğine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	95
Çizelge 4.24. Babanın eğitim durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	96
Çizelge 4.25. Kardeş sayısına göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	98
Çizelge 4.26. Ailenin aylık gelir durumuna göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	99
Çizelge 4.27. Ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	100
Çizelge 4.28. Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	102
Çizelge 4.29. Çocuğun yaşı değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	103
Çizelge 4.30. Çocuğun yaşı değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları ..	104
Çizelge 4.31. Kaçınıcı çocuk olduğuna göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	106
Çizelge 4.32. Okulöncesi eğitim kurumlarına devam yılına göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması	107
Çizelge 4.33. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam yılı değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları	108
Çizelge 4.34. Sosyal becerileri etkileyen değişkenlerin aralarındaki ilişkiler ...	111
Çizelge 4.35. Sosyokültürel ortam ile sosyal becerileri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları.	112
Çizelge 4.36. Öğretmen özellikleri ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları.....	113
Çizelge 4.37. Okul özellikleri ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları.	114
Çizelge 4.38. Aile özellikleri ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları.....	115
Çizelge 4.39. Bireysel özellikler ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları.....	116

GRAFİKLERLER DİZİNİ

Grafik 4.1. Sosyal beceri puanlarının doğrusallık ve normallik dağılımı 110

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı

ABD :Amerika Birleşik Devletleri

Akt. :aktaran

vd. :ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan toplumsal bir varlıktır. Tek başına yaşayabilmesi, ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilmesi oldukça güçtür. İhtiyaçlarını karşılayabilmesi için diğer insanlarla bir arada olması gerekir.

Ünlü eğitim bilimci Maslow, insan yaşamının temel ihtiyaçlarını sıralarken en önemli ihtiyaçlardan birinin diğer insanlardan kabul görme, diğer insanlarla ilişki kurma ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Her insan için etrafındaki insanlarla ilişki kurmak, yaşamın her anını paylaşmak oldukça önemlidir. Sevinçlerimiz paylaştıkça artmakta, üzüntülerimiz paylaştıkça azalmaktadır. Yaşadığımız sevinçlerin, sıkıntıların pek çoğunun kaynağı da yine etrafımızdaki insanlarla kurduğumuz ilişkilere dir. Bir arada olduğumuz insanlarla ilişkilerimizi sağlıklı ve uyumlu bir şekilde yürütebilmemizin temel şartı ise sosyal becerilere sahip olmaktır (Yavuz,2005).

Sosyal ilişkilerin insan hayatında önemli bir yeri vardır. İnsanlar birbirleriyle sürekli etkileşim halindedirler. Bu etkileşim sayesinde birbirlerine duygu, düşünce ve isteklerini aktarabilmektedirler. Kişiler arası olumlu ilişkilerin kurulabilmesi, sürdürülebilmesi ve bu ilişkiden doyum sağlanabilmesi için bireylerin birbirlerine duygu, düşünce ve isteklerini aktarabilmeleri beklenir. Bunun için de bireylerin bir takım becerilere sahip olmaları gerekir. İçinde bulunulan sosyal ortama uygun davranma yeteneği olarak tanımlanan sosyal beceriler, doyum verici ilişkilerin kurulmasında ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesinde çok önemli bir rol oynar. Yeterli sosyal beceriye sahip olan bireyler,yaşamlarının çeşitli alanlarında daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler. Yaşamın ilerleyen yıllarında sağlıklı ilişkiler geliştirmede, sosyal becerilerin çocukluk yıllarında kazanılmasının büyük etkisi ve önemi vardır. Bireyin

çocukluk döneminde yeterli sosyal becerileri kazanması, onun yaşamındaki farklı alanlarda önemli başarılar elde etmesi ve sosyal uyumu bakımından önemlidir (Sorias,1986 ; Çelik ve Kabasakal,2010).

Çocukluk çağından başlayarak sosyal becerilerin sağlıklı gelişmesi; bireyin çevre ile etkileşime girmesini, akademik becerilerin gelişmesini ve okul sonrasındaki yaşamında başarılı olmasını sağlar(Sazak,2003). Sosyal beceriler akademik ve kişiler arası başarıda kritik bir ön koşuldur. Araştırmalar sosyal becerilerin kişinin genel uyumu ve toplumdaki işlevselliğiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Sosyal becerileri yetersiz olan çocuklar hem kısa hem uzun vadede olumsuz sonuçlar yaşamakta ve bu olumsuz sonuçlar ergenlik ve yetişkinlikte daha ciddi sorunlara neden olmaktadır (Gresham ve Elliott,1987). Araştırmalar sosyal becerileri yetersiz olan çocukların yüksek bir okulu bırakma ve suç işleme oranına sahip olduğunu, yetişkinlikte daha çok ruhsal sağlık sorunları yaşadıklarını göstermiştir (Akt.Gresham ve Elliott,1987).

Sosyal becerilerin gelişiminde temelleri atacak kurumlar önce aile, daha sonra okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bireyin sosyalleşme süreci ailede başlar ancak okul öncesi eğitim sosyalleşmede önemli adımların atıldığı, temel sosyal becerilerin kazanıldığı eğitim aşamasıdır. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte topluma uyum ve toplum içerisinde kendini ifade becerileri gelişmeye başlar. Bu becerilerin olumlu yönde gelişmesi bu dönemde çocuğun alacağı eğitimin niteliğiyle doğru orantılıdır. Okulöncesi eğitim çocukların sosyal becerilerinin gelişiminin desteklenmesi için en etkili ve uygun ortamdır (Ekinci Vural, 2006).

Sosyal becerilerin öğrenilmesi, çocuğun çevresini tanımasıyla başlar, yaşam boyu devam eder. Dolayısıyla ilk sosyal beceriler aile ortamında öğrenilir. Bu süreç daha sonra okulda ve diğer toplumsal çevrelerde devam eder. Çocuk her girdiği yeni ortamı ve her katıldığı yeni grubun sosyal kurallarını öğrenir ve tutumlarını bu doğrultuda değiştirme gereği duyar; çünkü her toplumun kendine özgü normları vardır. Eğer birey, sosyal kurallara uygun davranışlar geliştirmezse, toplumla çatışma yaşar ve bu da hayatını olumsuz etkiler (Özbey, 2007).

Uyulması gerekli sosyal beceriler farklı gruplar arasında değişmekte ve cinsiyet, yaş, etnik köken, sosyo kültürel ortam dahil olmak üzere birçok değişkenden etkilenmektedir. Matson, Kozlowski, Worley, Chung, Jung ve Yang (2012) Güney Kore ve Amerika Birleşik Devletlerinde otistik bozukluğu olan çocukların sosyal becerilerinde kültürel farklılıkları karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre ABD'den olan çocukların Güney Kore'den olan çocuklara kıyasla daha fazla uygunsuz sosyal beceri sergilediği, ancak ABD'den olan çocuklarda daha çok uygun ve adaptif sosyal beceri olduğu bildirilmiştir. Bu bulgu açıklandığında araştırmacılar bir kültür tarafından sosyal becerilerde önemli bir bozulma olarak kabul edilebilen bir şeyin başka bir kültürde ciddi olarak değerlendirilmeyebileceğini söylemişlerdir. Örneğin, göz teması ABD kültüründe uygun bir sosyal beceriyken , aynı davranış Asya kültüründe her zaman uygun bir davranış olarak görülmeyebilir (Matson, Kozlowski, Worley, Chung, Jung ve Yang, 2012). Farklı ülkeler arasında kültür farkı olduğu gibi aynı ülke içinde hatta aynı il içinde bile kültürel farklılıklar vardır. Bu da sosyal becerilerin kazanılmasında farklılaşmaya yol açabilir.

Her yerin kendine özgü normları, kuralları, değerleri vardır. Köylerde bu kurallar daha belirgindir, köyde yaşayan insanlar çoğu zaman inandıkları, değer verdikleri davranışlar dışında davranış sergilemezler. Uygun davranış sergilemeyenler de dışlanmalarla karşı karşıya kalırlar, bu da orada yetişen insanları etkiler. Buradaki insanlar çok bağımsız davranamazlar. Bu durum da sosyal becerilerini, girişimciliklerini etkileyebilmektedir.

Çocuklar yaşadıkları çevre ile etkileşim halindedirler. Çocukların var olan kapasitelerini ortaya çıkarabilmeleri ve becerilerini geliştirebilmeleri çevrenin onlara sunduğu imkanlarla sınırlıdır. Ülkemizde özellikle şartları elverişsiz bölgelerde ailelerin çoğu çocuklarının gelişim özelliklerini, ihtiyaçlarını bilecek ve bunlara uygun davranış sergileyebilecek bilgiye sahip değillerdir. Sosyo-ekonomik yönden de sınırlı imkanlara sahip ailelerde durum daha da zorlaşmakta, çocuklar yoğun problemler içinde kalabilmektedir. Bebeklikten itibaren ailenin sağlayacağı olumlu iletişim ve uygun çevre çocuğun sosyal gelişiminde oldukça önemlidir (Akt. Haktandır,2007).

Okul öncesi eğitiminin amaçlarından biri de şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmaktır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013: 8). Yani fırsat eşitliği sağlamak amaçlanır. Farklı sosyo ekonomik ve sosyo kültürel ortamda yaşayan çocukları aynı seviye getirmek istenir. Çocuklar sosyal olarak da aynı seviyeye gelirlerse, gerekli sosyal becerileri kazanırlarsa topluma uyum oranları artacaktır. Daha nitelikli, topluma faydalı bireyler yetişecektir.

Ersoy (2010)' a göre kişi doğuştan gelen özelliklerini korusada kişilik yapısı içinde yaşadığı sosyo-kültürel ortam ile şekillenir. Yaşanılan sosyo-kültürel ortam çocuğun sosyal becerilerini geliştirebilmesinde de etkili olabilmektedir.

Buradan yola çıkarak bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemindeki çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların onların sosyal becerileri ile olan ilişkisini değerlendirmektir.

Araştırmanın birinci bölümünde; problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, hipotezler, araştırmanın amacı ve önemi, sayılılar, sınırlılıklar ve araştırmada kullanılan temel kavramların tanımları yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde; kuramsal çerçeveye, sosyal beceriler ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilmiş çalışmaların örneklerine yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama yöntemi, veri toplama aracı ve veri analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde; veri analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar bulunmaktadır.

Araştırmanın beşinci bölümünde ise, ulaşılan sonuçlar ile uygulamaya ve araştırmaya ilişkin öneriler yer almaktadır.

1.1. PROBLEM DURUMU

İnsan sosyal bir varlıktır. Diğer insanlarla etkileşime girmeye ihtiyaç duyduğu gibi, diğer insanların kendisiyle etkileşime girme ihtiyacı vardır. İnsan doğumdan itibaren yaşam boyu sosyal ilişkiler oluşturur ve başka sosyal ilişkilere katılır. Yaşamı boyunca diğer insanları etkiler ve onlardan etkilenir. Sosyal ilişkiler, çocuğun kendisini, dış dünyayı tanımasına ve topluma uyum sağlamasına öncülük etmektedir (Akman ve Gülay, 2009).

Bireyler kendilerini anlatma, başkalarını anlama istekleri gibi duygusal ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için sosyal becerilere ihtiyaç duyarlar. Bu beceriler onların davranış örüntüsünü oluşturur. Bazı bireylerin bu becerilere sahip olmaması, onların kendi ihtiyaçlarını karşılamada çeşitli güçlüklerle karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Utangaçlık, yalnızlık, atılgan olmayan davranış, duygularını ifade etmede yetersizlik bu güçlüklerden bazılarıdır (Yüksel,1997).

Sosyal beceriler, çocuğun akranlarıyla ve yetişkinlerle kişilerarası ilişkilerini etkileyen öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanır. Sosyal beceri yetersizliği olduğunda, çocuklar genellikle tatmin edici kişilerarası ilişkiler kuramazlar ve reddedilme gibi olumsuz sonuçları yaşama olasılıkları artar (Elliot, Gresham ve Sheridan,1989).

Sosyal beceriler çocuğun diğer çocuklara yönelik davranışlarını içerir. İyi ilişkiler kurma, başkalarının haklarına, duygularına saygı duyma ve uygun sosyal davranış için grup normlarına uyma gibi davranışları kapsar (Çetin, Alpa Bilbay ve Albayrak Kaymak, 2003). Ayrıca sosyal beceriler, bireylerin ilgi duydukları durumlara daha çabuk ulaşmasına, olanakları değerlendirmesine, duygusal ve psiko-sosyal olarak çevreye uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır (Erten,2012).

Bugün eğitimin amacı, öğrencilerin akademik becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak kadar kişisel ve sosyal çevreye uyum sağlamaları için gerekli becerileri geliştirmektir. Çocukların kendi yaşlılarıyla bir arada sosyal bir grup olarak etkileşim içinde yaşamayı öğrenmeleri akademik beceriler için de önemli bir temel olmaktadır. Kendini ve duygularını nasıl ifade edeceğini, nasıl soru

soracağını, karşısındaki kişiyi nasıl dinleyip anlayabileceğini, zor durumlarla nasıl başa çıkabileceğini öğrenen çocuk, kendisinden beklenen akademik becerileri daha rahat gerçekleştirecektir (Akkök,1999).

Çocuğun aile ve yakınları dışındaki tanıdığı ilk sosyal çevre okulöncesi kurumlarıdır. Aile dışında sosyal beceriler ilk kez okulöncesi eğitim kurumlarında şekillenir (Çimen ve Koçyiğit,2010). Okul öncesi dönem çocuğun ileri dönemde hayatını etkileyecek sosyal becerileri öğrenmeleri için oldukça önemli bir dönemdir.

Çocuklar, okul öncesi eğitim kurumuna gelinceye kadar birçok sosyal beceriyi anne-babalarından ve diğer yetişkinlerden öğrenirler. Ancak birçok çocuk, okula geldiğinde evde kabul gören birçok sosyal beceri ve davranışının, okulda kabul görmediğini ya da okulda farklı biçimlerde davranılması gerektiğini keşfeder. Çocuk okulda sadece, sosyal kabul gören davranışları öğrenmekle kalmaz, aynı zamanda aile dışındaki yetişkinlerle ve akranlarıyla etkili bir şekilde etkileşimde bulunma yollarını da öğrenir (Senemoğlu, 1994). Bireyin çevresine uyum sağlamasında önemli görevleri olan sosyal becerilerin, kişilik gelişiminin büyük bir bölümünün kazanıldığı erken yaşlarda öğretilmesi gereklidir (Elibol Gültekin,2008).

Çocukların toplumla uyum içinde yaşaması, çevrelerindeki bireylerle problem yaşamadan, uzlaşma içerisinde yaşamaları için sosyal becerilerin erken yaşta kazandırılması gerekir. Sosyal beceriler akademik beceriler için de temel oluşturur. Okulöncesinde sosyal becerileri artırıcı etkinliklere sık yer verilmelidir. Sosyal becerilerin çocukların ileriki yaşamını ne kadar etkilediği dikkate alınırsa okulöncesinde sosyal becerileri kazandırmanın ne kadar önemli olduğu anlaşılacaktır.

Sosyal beceriler yaş, cinsiyet, sosyal statü, ve etkileşimde bulunulan kişilerden etkilenen farklı, duruma özgü davranışlardır (Elliot, Gresham ve Sheridan,1989). Okullara farklı sosyal çevrelerden, farklı kültürlerden çocuklar gelir. Stipek & Ryan (1997)'a göre dezavantajlı ailelerden gelen çocuklar okulda genellikle bazı sorunlarla karşılaşılırlar. Onlar daha avantajlı yaşlıtlarına göre daha az akademik beceri ile okula gelirler ve genellikle daha sonraki okul

yıllarında akranlarının bilişsel gelişiminin gerisinde kalırlar (Akt. Burger,2010). Akademik beceriler sosyal becerilerle ilişkili olduğu için bu durum sosyal beceriler için de geçerli olabilir. Dezavantajlı sosyal çevrelerden gelen çocuklar daha yetersiz sosyal becerilerle okula geliyor olabilirler.

Çocuğun doğup büyüdüğü çevrenin fiziksel koşulları, burada yaşayan kişilerin nitelikleri sosyal ilişkilerini etkilemektedir (Erten,2012). Köy ve kentin kendine özgü yaşam şekli, buralarda yaşayan insanların sosyoekonomik düzeyleri ve eğitim öğretim hizmetlerinden yararlanabilme imkânları arasında farklar vardır. Köyde yaşayan insanlar çevreleriyle daha az ilişki içindedirler. Konuşmadan ziyade iş önemlidir; suskundur. Daha çok duygulardan ve ihtiyaçlardan bahsederler. Köyde nüfus da az olduğu için iletişim alanı daha dardır (Deniz, 2003). Ancak köy ortamındaki çocukların erken yaşlarda sorumluluk almaya başladıkları için daha fazla sorumluluk sahibi oldukları, daha yakın ve samimi ilişkiler içinde buldukları ifade edilmektedir. Kent ortamında yetişen çocuklar ise spor, sanat, kültür, eğitim vb. olanaklar açısından köy ortamında bulunan çocuklara göre avantajlıdır (Akt. Koçak, 2012). Ayrıca kentte iş olanakları daha fazla olduğundan refah düzeyi daha fazladır. Dolayısıyla kentte yaşayan anne babaların çocuklarına sunabileceği olanaklar daha fazladır. Bu çocuklar yeni yerler görme, yeni ortamlara girme, yeni insanlarla tanışma olanağına daha çok sahip olurlar.

Buradan hareketle bu çalışmada sosyo- kültürel ve ekonomik bakımdan farklılık gösteren sosyal çevrenin çocukların sosyal becerisi üzerinde etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

1.2. PROBLEM CÜMLESİ

Çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortam ile sosyal becerileri arasında fark var mıdır? ve çocukların sosyal becerileri üzerinde çocuklarla ilgili bazı değişkenler arasında anlamlı farklılık var mıdır?

1.3. ALT PROBLEMLER

"Sosyal Beceri Ölçeği"nin toplam puanı ve alt boyutlarından alınan puanlar dikkate alınarak;

1. Kent merkezi, kenar mahalle, ilçe ve köyde yaşayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
2. Çocukların sosyal becerileri ile öğretmen özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır? (Öğretmenin mezuniyet derecesi, hizmet yılı, çalıştığı okuldaki görev süresi, öğretmenin çalıştığı yaş grubu)
3. Çocukların sosyal becerileri ile devam ettikleri okulun özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır? (okulun bulunduğu sosyo ekonomik düzey, okulda oynayabileceği uygun bahçe olup olmaması, okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçlarının olup olmaması)
4. Çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır? (Annenin/ babanın eğitim durumu, meslekleri, aylık gelir durumu, aile yapısı, kardeş sayısı)
5. Çocukların sosyal becerileri ile bireysel özellikleri arasında anlamlı farklar var mıdır? (yaşı, cinsiyeti, kaçınıcı çocuk olduğu, okul öncesi eğitimi alma süresi)
6. Araştırmada kullanılan bağımsız değişkenler çocukların sosyal beceri puanlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.4. HİPOTEZLER

1. Kent merkezinde, kenar mahalle, ilçe ve köyde yaşayan çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında fark vardır.
2. Çocukların sosyal becerileri ile öğretmen özellikleri arasında anlamlı fark yoktur.
Çocukların sosyal becerileri;
 - Öğretmenin mezuniyet derecesi değişkenine göre farklılaşmamaktadır.

- Öğretmenin hizmet yılı değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
 - Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresi değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
 - Öğretmenin çalıştığı yaş grubu değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
3. Çocukların sosyal becerileri ile devam ettikleri okulun özellikleri arasında anlamlı fark vardır .
Çocukların sosyal becerileri;
- Okulun bulunduğu sosyo ekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Çocuğun okuduğu okulda oynayabileceği uygun bahçe olup olmaması değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Çocuğun okuduğu okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçlarının olup olmaması değişkenine göre farklılaşmaktadır.
4. Çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasında kardeş sayısı, ailenin aylık gelir durumu ve aile yapısı hariç anlamlı farklılık yoktur.
Çocukların sosyal becerileri;
- Aile yapısı değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
 - Babanın eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
 - Annenin mesleği değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
 - Babanın mesleği değişkenine göre farklılaşmamaktadır.
 - Ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.
5. Çocukların sosyal becerileri ile bireysel özellikleri arasında anlamlı farklar vardır.
Çocukların sosyal becerileri;
- Yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Kaçınıcı çocuk olduğu değişkenine göre farklılaşmaktadır.
 - Okulöncesi eğitim alma süresi (Okula devam yılı) değişkenine göre farklılaşmaktadır.

6. Araştırmada kullanılan bağımsız değişkenler çocukların sosyal beceri puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların sosyal beceri ile olan ilişkisinin değerlendirilmesidir. Bu konuyla ilgili literatür incelendiğinde, çocukların sosyal becerilerine etki eden yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, birlikte yaşanan kişi, okula devam yılı, anne-baba öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin ele alındığı görülmüştür. Ancak yaşanan sosyo kültürel ortama göre okul öncesi dönem çocukların sosyal becerileri değerlendirilmemiştir. Bundan yola çıkılarak bu değişkenin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Eğer yaşanan sosyo kültürel ortamın sosyal beceriler üzerinde etkisi olduğu saptanırsa bu araştırma daha sonra bunun nedeni araştırarak araştırmalara öncü olacaktır. Ayrıca sosyal becerileri daha eksik olan bölgelerdeki çocuklara gerekli desteğin verilmesi gerekliliği ortaya çıkacaktır.

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal etkileşim, insan yaşamının en önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanlar, hayatlarının her döneminde toplumla iç içe yaşamak durumunda kalırlar. Bu nedenle diğer insanlarla etkili iletişim kurabilme önemli bir ihtiyaçtır. İnsanların sağlıklı sosyal etkileşimler gerçekleştirebilmesi için sosyal becerilere ihtiyaçları vardır (Erbay,2008).

Sosyal beceriler; bireyin topluma uyumunu, toplumla bütünleşmesini, yaşlıları ve diğerleriyle etkileşimini ve iletişimini sağlar. Aynı zamanda akademik becerilerin gelişmesini destekler ve bu becerilerdeki başarının artmasını kolaylaştırır. Günümüzde birçok gelişmiş ülkede, sosyal becerilerin önemi kabul edilmekte ve eğitim programlarında sosyal beceri eğitime yer verilmektedir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2004).

Yaşamın ilk yıllarında sosyal becerileri öğrenen ve uygulayabilen çocuklar sosyal ilişkiler başta olmak üzere duygusal hatta bilişsel becerilerde ilerleme sağlayabilirler. Bu dönemde sağlıklı, başarılı ilişkiler kuran çocuklar,

sonraki yıllarda da bu ilişkilerini devam ettirecek, topluma uyum sağlayan, kendini rahatlıkla ifade edebilen, mutlu bireyler olacaklardır (Akman ve Gülay,2009).

Toplumdaki ilişkiler belirli kurallara bağlı olarak sürdürülmektedir. Birey, toplum kurallarına uyum sağlayabildiği sürece toplumun bir üyesi olabilmekte, aksi takdirde toplum, kurallara uymayan bireyleri dışlamakta ve yalnızlığa itmektedir. Bu da bireyin mutsuz olmasına neden olmaktadır (Haktandır,2007).

Okul öncesi yıllarda çocuklar, gerekli sosyal becerileri geliştiremezlerse, gelecek yaşamlarını olumsuz etkileyecek dışlanmalarla karşı karşıya kalabilirler. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini değerlendirmek, bu değerlendirmelere dayalı olarak sosyal beceri eksiklikleri yaşayan çocukların, gelecekte yaşayacakları sosyal reddi önlemek amacıyla gerekli eğitimleri almaları yaşamsal bir öneme sahiptir (Bülbül,2008).

Her birey içinde yaşadığı toplumun kültüründen etkilenir, tutum ve davranışları da çoğu kez toplumun ondan beklediği şekilde şekillenir. Köy, kent gibi her yaşam biçiminde birey, o yaşam biçiminin gerektirdiği davranış ve becerileri öğrenmektedir. Kırsal alanlarda daha sıkı, yüz yüze ilişkiler kurulabilmektedir. Kentleşmeyle birlikte bu ilişkilerde çözülme dağılma olabilmektedir (Tezcan,1997). Burdan yola çıkılarak bireyin toplumla uyum içinde yaşamasını sağlayan sosyal becerilerin yaşanılan sosyo kültürel ortama göre değişiklik gösterip göstermediği inceleyen araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Ayrıca bu araştırmada okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal becerileri öğretmen özellikleri, okul özellikleri, aile özellikleri ve bireysel özelliklerle ilgili çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiş ve bu yordayıcı değişkenlerin sosyal becerileri anlamlı olarak yordayıp yordamadığına bakılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde sosyal çevrenin ve kültürün dil gelişimi ve bilişsel gelişim üzerindeki etkisini etkileyen araştırmalar (Burger,2010; Deniz, 2003) olduğu görülmüştür. Ancak yaşanılan sosyo kültürel ortamın sosyal beceriler üzerine etkisini inceleyen Koçak(2012)'nin araştırması dışında

araştırma bulunamamıştır. Koçak(2012)'in araştirmasında köy ve kentte yaşayan ilköğretim ikinci kademeye devam eden çocukların sosyal becerileri incelenmiştir. Ancak okulöncesi dönemdeki çocuklar üzerinde yaşanılan sosyokültürel ortamın sosyal becerilerle ilişkisini inceleyen bir araştırma yoktur. Buradan yola çıkılarak sosyo kültürel ortam değişkenin sosyal becerilerle ilişkisinin olup olmadığının incelenmesi gerektiği düşünölmüştür. Bu araştırmada örneklem daha da genişletilerek köy ve il dışında kenar mahalle ve ilçe de araştırma kapsamına alınmıştır.

Konuyla ilgili yeterli araştırma olmadığından sosyokültürel ortamın küçük çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisine bakılmasının ve yordayıcı değişkenlerin sosyal beceriyle ilişkisine bakılmasının alana katkı sağlayacağı düşünölmüştür.

1.7. SAYILTILAR

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan Acun Kapıkıran, İvrendi ve Adak'ın (2006) geliştirdiği "Sosyal Beceri Ölçeği" nin okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerini ölçebildiği varsayılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçekteki maddelere samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Örneklemdaki çocukların evrenle aynı özelliklere sahip oldukları varsayılmıştır.

Araştırmada ulaşılan kaynakların yeterli olduğu kabul edilmiştir.

1.8. SINIRLILIKLAR

Araştırma 2012-2013 eğitim öğretim yılında Denizli Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı merkezdeki ve ilçelerdeki anaokulu ve anasınıflarında görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

Araştırma çeşitli internet ve yazılı kaynak taramasının yanı sıra anket yönteminin uygulanmasıyla sınırlıdır.

Araştırma normal gelişim gösteren çocuklardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.9. TANIMLAR

Sosyal gelişim, bireyin doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu sosyal çevrenin, kültürün, toplumun kurallarına, değerlerine uygun, kendi davranışlarını şekillendirme sürecidir (Aslan,2008).

Sosyal yeterlilik, toplum tarafından kabul edilen sosyal davranışları sergileme yeteneğini kapsayan geniş bir kavramdır. Sosyal beceri ise belirli bir sosyal ortamda sergilenen davranış biçimidir (Erbay, 2008).

Sosyalleşme: Çocuk veya yetişkin bir kişinin içinde bulunduğu veya yer alacağı sosyal yaşamın asgari gereklerine uygun bir hale gelmesini sağlayan öğrenme ve uyum süreçlerinin bütünüdür (Akt. Öztürk, 2008).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sosyal beceri, sosyal becerilerin sınıflandırılması, sosyal becerilerle ilgili kavramlar, okulöncesinde sosyal becerilerin yeri ve önemi, sosyal beceri yetersizliği ve sosyal becerilerin gelişimini etkileyen faktörlerden bahsedilmiştir.

2.1.1. Sosyal Beceri Nedir?

İnsanın içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevreye uyum sağlayabilmesi sağlıklı, mutlu ve başarılı bir hayat sürebilmesi için sosyal gelişim büyük önem taşımaktadır. Çocuğun sosyal gelişiminde de sosyal becerilerinin yeri büyüktür (Öztürk, 2008).

Çocukluk döneminde sosyal beceriler, özellikle 1970'li yıllardan sonra üzerinde daha fazla çalışılan bir alan olmuştur. Çocukların sosyal becerilerine duyulan bu ilgi, bir taraftan çocukların sosyal becerilerinin tanımlanması ve sosyal beceri yetersizliklerinin değerlendirilmesi, bir taraftan da uygun müdahale yaklaşımlarının uygulanması amacıyla yapılan pek çok araştırma ile desteklenmiştir (Uz Baş,2010).

İlgili alan yazını tarandığında sosyal becerilerin farklı tanımlarına rastlanmıştır. Bazı sosyal beceri tanımlarına aşağıda yer verilmiştir:

Hersen ve Eisler' a (1976) göre sosyal beceri, bireyin doğal çevrelerinde; okul, ev ve işte başkaları ile başarılı bir şekilde etkileşimde bulunma yeteneğidir (Akt. Bacanlı, 1999).

Marlowe (1986,s.52) sosyal becerileri, kişiler arası durumlarda, kişinin kendisi dahil insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve bu anlayışa uygun davranma yeteneği olarak tanımlamaktadır.

Gresham ve Elliott (1990) sosyal becerileri, bir insanın diğerleriyle etkileşimde bulunmasını, olumlu tepkiler vermesini sağlayan ve sosyal olarak kabul görmeyen tepkilerden kaçınmasına yardımcı olan, sosyal olarak kabul edilebilir öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Kelly (1982) sosyal becerileri, bireylerin kişilerarası durumlarda çevrelerinden onay almalarını sağlayan ve bu davranışı sürdürmek için kullanılan öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlamıştır.

Yüksel(1997)'e göre de sosyal beceri; başkalarından olumlu tepkiler getirecek ve olumsuz tepkilerin gelmesini önleyecek, başkalarıyla iletişimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir, çevrede etki bırakan, hedefe yönelik, sosyal içeriğe göre değişen, hem gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren, öğrenilebilir davranışlardır.

Sosyal beceriler hem gözlenebilen hem de gözlenemeyen davranışları içermektedir. Gözlenebilen davranışlar, açıkça ortaya konulan ve başkaları tarafından görülebilen davranışlardır. Gözlenemeyen davranışlar ise, problem çözme becerilerinde olduğu gibi açıkça gözlenemeyen, gizli olan bilişsel davranışlardır (Elksin ve Elksin, 1998).

Margalit (1993)'e göre sosyal beceriler; bir amaca yönelik, kurallarla belirlenen, duruma bağlı, bireyin içinde bulunduğu ortama göre değişen , olumlu veya nötr tepkilerin ortaya çıkmasına yardımcı olup çevreden olumsuz tepki almayı engelleyen öğrenilmiş davranışlardır.

Korinek ve Popp'a (1997) göre sosyal beceriler; kelimeler ve ses tonu gibi sözel davranışları ve yüz ifadesi, hareketler, beden duruşu gibi sözel olmayan davranışları içerir.

Sosyal beceriler, sosyal etkileşimler sırasında diğer bireylerin algıları ve tepkileri üzerinde etkili olan bir dizi sözel ve sözel olmayan tepkiyi içermektedir. Sosyal etkileşimlerde başarılı olmak için göz teması, yüz ifadesi, beden duruşu, sosyal uzaklık ve jestlerin kullanımı gibi sözel olmayan tepkileri uygun şekilde sergileyebilmek önem taşırken, bunun yanında, ses tonu, hızı, konuşmanın açıklığı gibi sözel kaliteyle ilişkili unsurlar da diğerleri üzerinde bıraktığımız izlenim ve onların tepkileri bakımından anlamlıdır (Spence, 2003).

Sosyal beceri, başkalarıyla iletişimi mümkün kılan, çevrede etki bırakan, bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren davranışlardır. Combs ve Slaby (1998), sosyal becerileri başkalarıyla toplumsal olarak kabul edilebilir, kişisel olarak yararlı ve aynı zamanda öncelikle başkalarına yararlı olan sosyal bağlamda etkileşim kurma yeteneği şeklinde tanımlamışlardır (Akt. Yalçın, 2012).

Dowrick (1986, s.5)'e göre sosyal beceriler; "belli bir ortamda toplumsal olarak kabul görecektir ve hem kişinin kendisi, hem de karşısındaki için yararlı olacak şekilde davranabilme becerisi"dir.

McFall (1982) ise, sosyal becerileri, bireyin toplum tarafından verilen görevleri/rolleri yerine getirebilmesi için sergilemesi gereken belirli davranışlar olarak tanımlamıştır.

Bu tanımlar incelendiğinde sosyal becerilerin diğer insanlarla olumlu iletişim kurmamızı sağlayan, olumsuz tepkiler almamızı engelleyen, başkalarına da yararlı olan öğrenilmiş davranışlar olduğu söylenebilir.

Sosyal beceriler, bireylerin ilgi duydukları durumlara daha çabuk ulaşmasına, olanakları değerlendirmesine, duygusal ve psiko-sosyal olarak çevreye uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır (Erten, 2012).

Bernstein'e (1982)'e göre sosyal beceri bireyin kişiler arası ilişkilerde hem olumlu hem olumsuz duygularını, sosyal ödül kaybetme endişesi olmadan ifade edebilme becerisidir (Akt. Akman ve Gülşay, 2009).

Sorias' a (1986) göre sosyal beceriler; kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını uygun biçimde anlatabilmesi, kişisel haklarını savunabilmesi,

gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesi ve kendisine ters gelen istekleri geri çevirebilmesini sağlayan becerilerdir.

Tanımlardaki ortak nokta sosyal becerilerin sosyal ilişkilerin olumlu şekilde yürütülmesinde önemli bir araç olduğu ve öğrenilmiş davranışlar olduğudur. Sosyal beceriler toplumsal ilişkileri yönlendirmekte, bunun yanı sıra bireysel olarak da kişinin kendini en iyi şekilde ifade etmesini sağlamaktadır (Akman ve Gülay,2009).

Gresham ve Elliott (1987) sosyal beceri tanımlarını 3 kategoride gruplandırmışlardır. Bunlar **akran kabulü tanımı, davranışsal tanım ve sosyal geçerlilik tanımıdır. Akran kabulü tanımı**nda, çocuklar akranları tarafından kabul edilirse sosyal olarak yetenekli olarak nitelendirilirler. Akran kabul tanımının önemli bir dezavantajı bir çocuğun akranları tarafından kabul edilmesine veya reddedilmesine yol açan belirli davranışların tespit edilemez olmasıdır. Sosyal becerilerin **davranışsal tanımı**nda, sosyal olarak nitelikli davranışlar, kişinin sosyal davranışları üzerinde şarta bağlı desteğin, güçlendirmenin en fazla olası olduğu belirli durumlarda sergilenen davranışlar olarak tanımlanırlar. Bu tanımın avantajı belirli sosyal davranışların, onları kontrol eden değişkenlerin ve bu davranışların gerçekleştirildiği durumların belirlenmesidir. Böylece, sosyal becerilerinin davranışsal tanımı sosyal beceri eksikliklerini düzeltmek için tasarlanmış müdahale stratejileriyle doğrudan ilgilidir. Davranışçı yaklaşım, bununla birlikte, bu sosyal davranışların sosyal açıdan önemli ya da anlamlı olduğundan emin değildir. Sadece toplum tarafından değerli kabul edilen amaç ve sonuçları etkilemeyen belirli sosyal davranışların sıklığını artırır.Sosyal becerilerin **sosyal geçerlik tanımı** en sezgisel tanımdır. Bu tanıma göre, sosyal beceriler çocuğun önemli sosyal sonuçlara ulaşılmasını sağlamaya yardımcı olan belirli durumlarda sergilenen davranışlardır . Çocuklar için önemli sosyal sonuçlar şunlardır: (a) akran grubu tarafından kabul,(b) kişi için önemli olan insanlar tarafından sosyal becerilerin olumlu yargılanması (örneğin, veliler ve öğretmenler), (c) akademik yeterlilik, (d) yeterli benlik kavramı ya da benlik saygısı ve (e) Yeterli psikolojik uyum (yani psikopatoloji yokluğu). Bu tanım temelde akran kabulü ve davranışsal tanımların

bir kombinasyonudur, karışımıdır. Belirli davranışlar tanımlanmıştır ve yeterli sosyal işlevsellik indeksi oluşturmada önemli bir kriter olarak görülmüştür.

Michelson, Sugai, Wood, ve Kazdin (1983) sosyal beceri kavramının temelini yedi varsayıma dayandırmışlardır. Bunlar:

1. Sosyal beceriler öncelikle öğrenme yoluyla kazanılırlar (örneğin, gözlem, model alma, tekrarlama ve geri bildirim)
2. Sosyal beceriler belirli ve farklı sözel ve sözel olmayan davranışları içermektedirler.
3. Sosyal beceriler etkili ve uygun iletişimi başlatma ve yanıt vermeyi gerektirir.
4. Sosyal beceriler sosyal desteği, güçlendirmeyi üst düzeye çıkarır.
5. Sosyal beceriler doğası gereği interaktif, etkileşimlidir, etkin ve uygun tepkide bulunmayı gerektirir.
6. Sosyal beceri performansı bulunduğumuz ortamın özelliklerinden etkilenir.
7. Sosyal performans yetersizlikleri ve aşırılıkları açıkça belirtilebilir ve müdahale edilebilir (Elliot, Gresham ve Sheridan,1989 ; Akt.Şahin, 2001; Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2003).

Chadsey-Rusch'a (1992) göre de, sosyal becerilerin beş temel özelliği vardır:

1. Sosyal beceriler, bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal kurallarına bağlı olan, bireylerin sosyal ortamlarda olumlu veya nötr tepkiler almalarını, olumsuz tepkilerden kaçınmalarını sağlayan becerilerdir,
2. Sosyal beceriler, öğrenilmiş davranışlardır,
3. Sosyal beceriler, amaca yöneliktir ve birey tarafından belirlenen bir amaç için kullanılırlar,
4. Sosyal beceriler, duruma özgüdür ve sosyal ortamlara göre farklılaşır,
5. Sosyal beceriler, gözlenebilen becerilerin yanı sıra, gözlenemeyen bilişsel ve duygusal elemanlardan oluşmaktadır (Akt. Elibol Gültekin ,2008).

Sosyal becerilere sahip olan birey diğer bireylerle kolayca etkileşime girebilir, iyi sohbet edebilir, bilgiyi iletebilir veya oluşturabilir ve etkileşim sonrasında diğerleri üzerinde olumlu bir izlenim bırakabilir (Sazak,2003).

2.1.2. Sosyal Becerilerle İlgili Kavramlar

2.1.2.1. Sosyal Yeterlilik

Sosyal yeterlik kavramını sosyal beceriden ayırt etmek güçtür. Bu iki kavramın bazen birbirinin yerine kullanıldığı, daha doğrusu aralarında ayırım gözetilemediği görülmektedir. Kişinin sosyal becerisi varsa, sosyal açıdan da yeterli olduğu düşünülmektedir (Avcioğlu,2005).

Sosyal yeterlilik kavramı genellikle sosyal beceri kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılsa da sosyal beceriyi de kapsayan çok daha geniş bir kavramdır. Sosyal yeterlilik, bireyin belli bir durumdaki performansının genel niteliği hakkında sosyal yargıyı belirtir. Sosyal beceri ise belirli bir sosyal durumda yapılan davranıştır. Sosyal yeterliliği olan bireyin sosyal becerilere de sahip olduğu kabul edilir, fakat bazen bireylerin sahip oldukları bu becerileri nerede ve nasıl kullanacaklarını yeterince öğrenememiş olmaları sosyal beceri yetersizliklerini doğurmaktadır (Hops, 1983).

Sosyal beceriler, sosyal yeterliliğin gözlenebilir, ölçülebilir diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Sosyal yeterlilik, sosyal beceriyi de içine alan geniş bir kavramdır. Sosyal yeterlilik toplum tarafından kabul edilen sosyal davranışları sergileme yeteneğini kapsar (Erbay, 2008).

Trower (1982) de sosyal yeterliliği " becerikli davranışı ortaya koyma yeteneğine sahip olma" olarak tanımlamaktadır (Akt. Bacanlı,1999).

Bacanlı (1999)'ya göre sosyal beceriler, kişinin kendisi dışındaki kişilerle karşılıklı ve sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için gerekli olan becerilerdir. Sosyal yeterliliği ise, bir kişinin bir takım sosyal ilişkileri yürütebilmesinde gerekli olan becerilerin kazanılmış olup olmadığını ifade eden, bu anlamda bir ölçüte göre kişinin değerlendirilmesini içeren bir kavram olarak tanımlamıştır.

Akkök(1999)'e göre sosyal becerilerin gelişmesi "sosyal yeterlilik" olarak düşündüğümüz gelişmelerle iç içedir. Bunlar: Kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlar tarafından kabul görme, aile fertleri ve diğer önemli bireylerce kabul görme, sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre olarak özetlenmektedir.

2.1.2.2. Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim “doğumdan itibaren başlayan, yaşam boyu devam eden, kişinin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasını ve içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayan bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2002).

Zimmer ve Witnov(1990) toplumsallaşmayı "insanların çevrelerindeki kültür ya da alt kültürlerin değerlerini, alışkanlıklarını ve görünümelerini belirledikleri süreç" (Zimmer ve Witnov,1990, s.397) olarak tanımlamıştır. İnsanın içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevreye uyum sağlayabilmesi ,sağlıklı, mutlu ve başarılı bir hayat sürebilmesi için sosyal gelişim büyük bir önem taşımaktadır (Öztürk, 2008).

Toplumsal beklentilere uygunluk gösteren, kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanabilen sosyal gelişme, geniş anlamda bireyin doğumuyla başlayan bir evreyi, daha dar anlamda ise günlük davranış gelişimini kapsar. Bir öğrenme olgusu olan sosyalleşme, bireyin kendi çevresindeki norm ve değerlere uygun davranış biçimlerini kabul etmesi anlamına gelir (Yavuzer, 1997).

Sosyal gelişim, bireyin doğumundan yetişkin oluncaya kadar başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği, ilgi duyduğu davranışların tümüdür. Çocuğun içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması, öğrenmesi onun sosyalleşmesidir. Başka bir deyişle, bireyin sosyalleşmesi, duygularını olduğu gibi tanımlama, onu yansıtma, ona zaman verme, dış dünya ile arasında köprü görevini görme, özdeşim kurabileceği bir kişi olmasıdır. Bireyde çeşitli tutum ve davranışların oluşması sosyal gelişiminin bir ürünüdür. Kişilik özellikleri sosyal çevrenin etkisi altında gelişir. Yaşam boyu devam eder. Daha yalın bir deyişle, sosyal gelişim bireyin toplum içinde insanlarla iyi ilişkiler kurması ve toplum yaşayışına uygun davranışlar sergilemesidir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

2.1.2.3. Sosyalleşme

Bireyin doğduğu andan itibaren sosyal çevresiyle uyum içinde yaşayabilmesi için, sosyal gereksinimlerinin yeterince karşılanması gerekir.

Bebekler doğdukları zaman gereksinimlerinin karşılanması için anne baba veya kendilerine bakan kişiye muhtaçtır. Bu da sosyalleşmenin ilk tepkilerinin gerçekleşmesine olanak sağlar (Aslan 2008).

Bireyin yaşadığı toplumun yaşam biçimini ve toplumdaki rolünü öğrenerek toplumla bütünleşmesi anlamına gelen sosyalleşme, öğrenme yoluyla gerçekleşir. Çocuklar gözleyerek ya da model alarak sosyalleşirler (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyal yönden gelişmiş yani sosyalleşmiş bir birey, içinde yaşadığı toplumun normlarına ve beklentilerine uygun davranışlar gösterir, kendi gereksinim ve istekleri ile toplumun istek ve beklentileri arasında denge sağlayabilir. Yine, birlikte yaşadığı insanlarla yardımlaşmayı, paylaşmayı, işbirliği yapmayı başarır ve duygularını yaşadığı kültüre uygun bir biçimde ifade edebilir (Çağdaş ve Seçer, 2002: 35-36).

Sosyalleşme, bireyin yaşadığı toplumun kültürünü ve toplumdaki rolünü öğrenerek, toplumla bütünleşmesi anlamına gelen sosyal bir süreçtir. Sosyalleşme, öğrenme yoluyla gerçekleşir. Çocuklar kavrama ve taklit yoluyla toplumun gelenek, adet ve değerlerini kazanırlar. Yaşamın ilk yıllarında kazanılan davranışlar sosyalleşme açısından çok önemlidir. Sosyalleşmede; çocukların yaşantılarındaki fırsatlar, çocuğun başkaları ile iletişiminin iyi olması, güdülenmeleri ve öğretmenin rehberliği önemlidir (Aral ve diğerleri,2000, 65-66).

2.1.3. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Sosyal beceriler birçok araştırmacı tarafından farklı boyutları dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Riggio (1986) sosyal becerileri oluşturan altı yapısal kategori olduğunu belirtmektedir. Riggio'nun geliştirmiş olduğu Sosyal Beceri Envanteri'nde (Social Skills Inventory) sosyal beceri ve sosyal becerileri oluşturan yapılar aşağıdaki gibi ele alınmaktadır.

Duyuşsal anlatımcılık (emotional expressivity), bireylerin sözel olmayan iletişim becerilerini, özellikle duyuşsal mesajları gönderme becerilerini ifade etmektedir.

Duyuşsal duyarlılık (emotional sensitivity), başkalarının sözel olmayan iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini ifade etmektedir.

Duyuşsal kontrol (emotional control), bireylerin duygusal ve sözel olmayan tepkilerini düzenleme ve kontrol etme becerilerini içermektedir.

Sosyal anlatımcılık (social expressivity), sözel anlatımcılığı ve bireylerin birbirleriyle sosyal iletişim kurma ve iletişime katılma becerilerini ifade etmektedir.

Sosyal duyarlık (social sensitivity), başkalarının sözel iletişimlerini alma, anlama ve yorumlama becerilerini içermektedir.

Sosyal kontrol (social control), sosyal rol oynama ve bireyin sosyal olarak kendini ortaya koyma becerilerini ifade etmektedir.

Gresham ve Elliott (1990) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi ölçeğinde sosyal beceriler beş alt kategoride incelenmektedir. Bunlar:

İşbirliği: Diğerlerine yardım etme, materyalleri paylaşma, yönergelere ve kurallara uyma becerilerini içerir.

Atılganlık: Başkalarına bilgi sorma, kendisini tanıtmaya ve diğerlerinin hareketlerine pozitif olarak hakkını arayıcı şekilde tepki verme gibi davranışları içerir.

Öz-kontrol: Engel durumlarından ileri gelen, vurulduğunda veya itildiğinde uygun tepki verme, akranlarıyla çatışmaya düştüğünde sinirlerini kontrol etme ve tartışmalarda uzlaşma gibi becerileri içeren becerilerdir.

Empati: Diğerlerine karşı ilgi ve sorumluluk duygusundan kaynaklanan davranışları içerir.

Sorumluluk: Çocuğun diğerlerinin istekleri ve kurallar karşısında gösterdiği tepkilere işaret eden becerilerdir.

Calderalla ve Merrel (1997) sosyal becerileri ayrıntılı bir şekilde sınıflandırabilmek için bu konuda yapılan araştırmaları incelemişler, çalışmanın sonucunda çocuk ve ergen sosyal becerilerinin beş kategoride toplanabileceğini belirlemişlerdir. Bu sınıflama ve kapsadığı beceriler şunlardır;

1. Akran İlişkili Beceriler

- Arkadaşlarını takdir etme,
- İhtiyaç duyduğunda arkadaşlarından yardım isteme veya onlara yardım etme,
- Oyuna ve etkileşime arkadaşlarını davet etme,
- Arkadaşlarıyla konuşma ve tartışmalara katılma,
- Arkadaşlarının haklarını savunma,
- Arkadaşlarının duygularına duyarlı olma,
- Akranlarıyla yaptığı çalışmalarda liderlik rolünü üstlenme,
- Kolaylıkla arkadaşlık kurma,
- Espri anlayışına sahip olma.

2. Kendini Kontrol Etme (self-management) Becerileri

- Kızgınlığını kontrol etme,
- Problem ortaya çıktığı zaman serinkanlı olma,
- Kurallara uyma, sınırlarını kabul etme,
- Uygun durumlarda başkalarıyla uzlaşma,
- İyi eleştiriler alma, başkalarının eleştirilerini kabul etme.

3. Akademik Beceriler

- Bağımsız olarak çalışma, bağımsız olarak görevlerini başarma,
- Öğretmenin yönergelerini dinleme ve gerçekleştirme,
- Serbest zamanlarını uygun bir şekilde kullanma,
- İhtiyaç duyduğunda, uygun bir şekilde yardım isteme.

4. Uyma (compliance skills) Becerileri

- Yönergelere uyma,
- Kuralları takip etme,
- Materyallerini, oyuncaklarını ve kendisine ait olan diğer şeyleri paylaşma,
- Ödevini bitirme, sorumluluklarını yerine getirme,
- Yapıcı eleştiriye uygun bir şekilde tepkide bulunma.

5. Atılganlık (assertion) Becerileri

- Başkalarıyla konuşmak için girişimde bulunma,
- Oyun oynamak için arkadaşlarını davet etme,
- Kendisi için güzel şeyler yapma ve söyleme,

- Kendisinden emin olma,
- Alışık olmadığı kuralları sorma,
- Yeni insanlara kendini tanıtmaya,
- Karşı cins ile rahat olma,
- Duygularını ifade etme,
- Çalışmalara ve gruba uygun bir şekilde katılma

Elksin ve Elksin (1998)' e göre sosyal beceriler; kişiler arası davranışlar, benlikle ilgili davranışlar, akran kabulü ve iletişim becerilerini içermektedir. Kişiler arası davranışlar; arkadaş edinme, kendini tanıma, katılma, yardım için bir şeyler isteme, güzel sözler söyleme ve özür dileme gibi sosyal ilişkilerden oluşmaktadır. Benlikle ilgili davranışlar; sosyal ortamları değerlendirme, kendine özgü becerileri ayırma ve etkili olanları seçme, günlük stresle başa çıkma, başkalarının duygularını anlama ve kızgınlığın kontrol edilmesi gibi becerilerdir. Akran kabulü ise bilgi alma ve verme, bir etkinliğe katılma ve diğer insanların duygularını anlamayı içermektedir. İletişim becerileri de; iyi bir dinleyici olma, sohbet etme, konuşmayı sürdürme, geri bildirim verme becerilerini içermektedir.

Akkök (1999)'e göre ise kazandırılması gereken sosyal beceriler şu şekilde sıralanmaktadır;

1.İlk Kazandırılacak Beceriler: Dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtmaya, başkalarını tanıma, iltifat etme, yardım isteme, bir gruba katılma, yönerge verme, yönergelere uyma, özür dileme ve ikna etme

2.Grupla Bir İş Yürütme Becerileri: Grupta iş bölümüne uyma, grupta sorumluluğunu yerine getirme, başkalarının görüşlerini anlamaya çalışma

3.Duygulara Yönelik Beceriler : Kendi duygularını anlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın kızgınlığı ile başa çıkma, sevgiyi, iyi duyguları ifade etme, korku ile başa çıkma, kendini ödüllendirme

4.Saldırgan Davranışlarla İlgili Başa Çıkmaya Yönelik Beceriler: İzin isteme, paylaşma, başkalarına yardım etme, uzlaşma, kızgınlığı kontrol etme, hakkını koruma, savunma, alay etmeyle başa çıkma, kavgadan uzak durma

5.Stres Durumlarıyla Başa Çıkma: Başarısız olunan bir durumla başa çıkma, grup baskısıyla başa çıkma, utanılan bir durumla başa çıkma, yalnız bırakılma ile başa çıkma

6.Plan Yapma ve Problem Çözme Becerileri: Ne yapacağına karar verme, problemin (sorunun) nedenlerini araştırma, amaç oluşturma, bilgi toplama, karar verme, bir işe yoğunlaşma

2.1.4. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Yeri ve Önemi

Sosyalleşme, doğumdan itibaren başlayan bir süreçtir ve çocuklar okul öncesi eğitim kurumuna gelinceye kadar birçok sosyal beceriyi anne babalarından ya da diğer yetişkinlerden öğrenirler. Ancak, birçok çocuk, okula geldiğinde evde kabul gören birçok davranışının okulda kabul görmediğini ya da okulda farklı şekillerde davranılması gerektiğini keşfeder. Çocuk, ilk kez okul öncesi dönemde, ev dışındaki insanlarla, özellikle kendi yaşlılarıyla nasıl birlikte olunacağını öğrenmeye başlar. Bu öğrenme, onun sosyal gelişimine olanak sağlar. Çocuğun sosyal davranışları planlı ve programlı öğrenmesinde okul öncesi eğitim kurumları önemli rol üstlenmektedir (Yaşar,2000).

Aile, okul ve çevre; çocukların sosyal beceri gelişimlerinde oldukça önemli faktörlerdir. Çocuk ilk sosyal ilişkilerine aile ortamında başlar. Daha sonra, sınırlıda olsa akran iletişimine geçer. Ama akran grupları ve büyüklerle ilk ciddi deneyimini okulda yaşar. Okul yaşamı, aile içi yaşamından sonra en önemli sosyal çevredir ve çocuk okul öncesi eğitim kurumunda birçok sosyal beceriyi yaparak, yaşayarak öğrenme fırsatı bulur (Günindi,2011).

Okulöncesi eğitimin amacı çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve bedensel gelişimlerini destekleyerek, ileri yıllarda bedenen ve ruhen sağlıklı bir birey haline gelmesine yardım etmektir. Okulöncesi eğitim kurumları çocuğun ailesinden sonra karşılaştığı ilk sosyal çevredir ve çocuk bu sosyal çevrede arkadaşlarıyla birlikte yaşamının gerektirdiği uygun davranışları burada yaşadığı deneyimler sayesinde öğrenir. Böylelikle çocuğun sosyal olarak hayata uyum süreci de başlamış olur (Aslan,2008).

Sosyal beceriler, sosyal gelişimin temelidir ve bu temelin, öğrenmenin en hızlı olduğu ve kişilik yapısının olduğu erken çocukluk dönemlerinde atılması gerekir. Erken çocukluk dönemi duygusal, bilişsel ve akademik yeterliklerin oluşmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun kazanacağı sosyal beceriler, onun gelecekteki yaşantısını her boyutuyla etkileyecektir. Çocuğun bu dönemdeki sosyal yeterliliği gelecekteki sosyal ve akademik yeterliliğini de etkilemektedir. Bu dönemde kazandırılan sosyal beceriler sayesinde diğer insanlarla sağlıklı iletişime geçebilen, kendini tanıyan sosyal çevreye uyum sağlamakta zorluk çekmeyen akademik açıdan gerekli yeterliliğe erişmiş bireyler yetişecektir (Bülbül, 2008).

Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk alabilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür. Çünkü, bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi bireyin toplumsal yaşamda gerekli olan sosyal becerileri kazanması ile mümkündür. Öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve bu becerilerin değişik ortamlarda uygulanabilmesi gerekir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyal beceriler, kişiler arası iletişimde önemli rol oynar. Bireyin, yönergelere uyma, izin isteme, paylaşma, sırasını bekleme, özür dileme, selamlaşma, yardım etme gibi sosyal becerilere sahip olması, onun diğer bireylerle sağlıklı bir iletişim kurabilmesini sağlar ve çevresine daha kolay uyum sağlamasına yardımcı olur (Elibol,2008).

Eğitimin amacı, öğrencilerin akademik becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak kadar kişisel ve sosyal çevreye uyumları için gerekli becerileri de onlara kazandırmaktır. Sınıf ve okul ortamları öğrencilerin her yönüyle gelişimi için uygun fırsatları hazırlayan ortamlardır. Diğer bir deyişle, kendini ve duygularını nasıl ifade edeceğini, nasıl soru soracağını, karşısındaki kişiyi nasıl dinleyip anlayabileceğini, zor durumlarla nasıl başa çıkabileceğini öğrenen bir çocuk kendisinden beklediğimiz akademik becerileri daha rahat geliştirebilecektir (Elibol Gültekin,2008).

Sosyal etkileşim için gerekli olan sosyal becerilere erken müdahale etmek gerekir. Eğer erken müdahale edilmezse, sosyal beceriye sahip olmayan çocuklar, sosyal gelişimlerinde ve akademik performanslarında akranlarının çok gerisine düşebilirler (Avcıoğlu, 2005).

Çocukların kendisini ifade edebilmesi, özgüven kazanması, ailesi ve çevresindeki bireylerle ilişki kurabilmesi, arkadaşları tarafından kabul görmesi, sosyal anlamda bağımsızlık kazanması gibi becerilerin geliştirilmesi çabalarının temelinde öğrencilere sosyal davranışlar kazandırmak, uygun davrandıklarında onları desteklemek ve onları motive etmek bulunmaktadır. Bu nedenle, öğrencilere örgün öğretimin her bir basamağında, sosyal becerilerin kazandırılması, pekiştirilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Öğretmenler, öğrencilerin bu becerileri kazanabilmelerini sağlayabilecek nitelikte ne kadar çok etkinliklere ve düzenlemelere yer verirlerse o oranda sosyal becerileri kazandırma oranları yükselecektir. Çünkü, bu becerilerin kazanılması, öğrencinin akademik başarısında, sosyal ilişkilerinde, sosyal uyumlarında etkili bir faktör olabilmektedir (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyal becerisi olan çocuklar katıldıkları etkinliklerden daha çok zevk alır ve kendi kararlarını kendileri verirler. Oysa sosyal becerisi yeterince gelişmemiş olanlar akranları tarafından dışlanabilir, ihmal görebilir ve yetişkinlerin ihmaliyle, istismarıyla karşılaşabilirler (Çetin vd.,2003).

Mize ve Abell (2006), sosyal olarak yeterli çocukların daha sofistike beceriler geliştirdikleri, daha olumlu davranışlar sergiledikleri, ebeveynleriyle ilişkilerinin daha olumlu olduğu, eleştiriden sakındıkları ve arkadaşlarına daha az yönlendirici tutum izledikleri belirtmektedirler. Sosyal becerilerde akran ilişkileri ayrı bir öneme sahiptir. Çocuklar sosyal becerilerini akran ilişkilerinde pekiştirme ya da kazanma fırsatlarını elde ederler. Sosyal olarak yeterli olan çocuklar, akranlarla ilişkilerde daha az güçlük yaşamaktadırlar (Akt.Terzi,2009).

Okulöncesi eğitim kurumlarında yetişkin müdahalesi olmaksızın çocukların bir arada özgürce oyun oynama fırsatları olmalıdır. Böylece çocuklar, işbirliği yapmayı, karar vermeyi, kendilerini değerlendirmeyi ve grup etkileşimini takdir etmeyi öğrenebilirler. Akran grupları çocukların sosyal becerilerini besler

ve kendilerini daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Grup içerisinde ilişkiler, karşılıklı saygıya ve işbirliğine dayalıdır. Çocuklar benzer duyguları, problemleri ve yaşantıları paylaştıklarından birbirlerini daha iyi anlayabilirler (Senemoğlu,1994).

Okul öncesi dönemde çocukların sosyal beceri yetersizlikleri kolaylıkla fark edilerek gerekli önlemler alınabilir. Gelişimin en hızlı olduğu bu dönemde çocuğun yaşamında önemli olan sosyal becerilerdeki ve diğer gelişim alanlarındaki yetersizlik fark edilerek önlem alınabildiğinden okul öncesi eğitimin önemi daha da artmaktadır. Aile bu konuda ne kadar bilgili ve deneyimli olursa olsun çocuğun akran ilişkilerini ev ortamında gözleme fırsatına sahip değildir. Ancak, sınıfta yani çocuğun akranlarının bulunduğu kalabalık bir ortamda öğretmenler çocukların akran ilişkilerinde yeterli veya yetersiz olduğunu kolaylıkla fark ederek aile ile işbirliği kurup olumsuzluklara karşı önlem alabilir (Erbay,2008).

2.1.5. Sosyal Beceri Yetersizliği

Çocuklar bir sosyal beceriyi çeşitli nedenlerle öğrenememiş olabilirler. Bunlardan biri, çocuğun bir beceriyi, davranışı göstermekten korkması veya kaygı duyarak yapmaması olabilir. Diğer bir neden ise, çocuğun o beceriyi öğrenmek için yeterince fırsata sahip olamaması olabilir (Akkök, 1999).

Şahin (2006)' e göre sosyal beceri yetersizliği için erken yaşlarda önlem alınmazsa, ileriki yıllarda, özellikle ergenlik ve yetişkinlikte sosyal etkileşimde yetersizlik görülebilir. Araştırma bulguları, yaşlılarına göre daha az sosyal beceriye sahip olan çocukların kendilerini daha yalnız hissettiklerini ve daha depresif davranışlar sergilediklerini göstermektedir. Sosyal becerileri yetersiz olan birey saldırgan davranışlar sergileyebilmekte ve bu durum, bireyin sosyal kabul edilebilirliğini düşürmektedir (Akt. Elibol Gültekin ,2008).

Sosyal becerilere sahip olmayan bireyler, akranları tarafından dışlanır. Akranlar tarafından dışlanma da çocuğun gelecek yaşantısında olumsuz sonuçlar doğurur. Grup içinde yalnız kalan çocuk kendini yalnız, güvensiz hissedebilir. Bu nedenle çocuk grup etkinliklerine katılmak istemez ve arkadaşlarıyla oynayamadığı için zamanla okuldan daha sonraki yaşantısında

ise bulunduğu çevreden rahatsızlık duyarak ruhsal problemler yaşayabilir (Erbay, 2008).

Elksin ve Elksin (1998)' e göre okul performansıyla sosyal beceriler arasında da yakın ilişki vardır. Bazı öğrenciler sosyal becerilerdeki yetersizlikleri nedeniyle akademik başarısızlıklar yaşayabilmekte ve çeşitli problem davranışlar sergilemekte ve bunun sonucu olarak da okuldan atılabilmektedir. Gresham, çocukluk yıllarında sosyal beceri yetersizlikleri nedeniyle arkadaşları tarafından reddedilen ve bu nedenle izole olan bireylerin yetişkinlik döneminde aşırı alkol kullanımı, yüksek oranda suç işleme, arkadaş edinmede güçlük, boşanma ve işsizlik gibi sosyal sorunlarla da çok sık karşılaştıklarını belirtmiştir (Elksin ve Elksin (1998); Akt. Elibol Gültekin ,2008).

Spirito ve Hartford da (1990) sosyal beceri düzeyi düşük olan bireylerin, günlük sorunlarla başa çıkmada ve kişilerarası ilişkileri sürdürmede yaşadıkları yetersizlik nedeniyle daha mutsuz olduklarını belirtmektedir (Akt. Karahan,2008).

Sonuç olarak sosyal becerilerin çocuğun erken yaşlarda çocukların başkaları ile iyi ilişkiler kurmasını sağlayarak akran kabulünü sağladığını, akademik açıdan başarısına da dolaylı yoldan katkısının bulunduğunu ileri yaşlarda ise daha uyumlu ve dengeli bir birey olmasını sağladığını söyleyebiliriz. Bütün bunlar sosyal becerilerin, okulöncesi dönemde çocukların hayatındaki yerini ve önemini göstermektedir (Öztürk,2008).

2.1.6. Sosyal Becerilerin Gelişimini Etkileyen Faktörler

2.1.6.1. Aile

Doğumdan sonra çocuğun ilk etkileşimde bulunduğu ve kendisine en yakın olan kişi annedir. Doğumdan hemen sonra başlayan bu etkileşim daha sonra da devam eder. Bebeğin açlık, susuzluk, uyku, temizlik ve korunma gibi fizyolojik ihtiyaçları anne tarafından karşılanır. Bebeğin aynı zamanda sevmeye, sıcaklık ve yakınlık hissetmeye de ihtiyacı vardır. Bebeğin bu fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları yerinde ve zamanında karşılanırsa çocukta temel güven duygusu gelişir. Anne çocuk arasında güvenli bağlanma olması

anne çocuk ilişkisinin sağlıklı olmasını sağlar. Freud'a göre bebeğin erken dönemde annesiyle kurduğu duygusal bağ, yaşamındaki tüm ilişkilerinin oluşmasında temel oluşturur (Çağdaş,2008; Baç Karaaslan ve Şahin, 2006).

Annenin çocuğuna karşı olan tutumu çocuğun bütün yaşamını etkilemektedir. Çocuğun annesiyle kuracağı ilişki onun yaşamı boyunca kuracağı insan ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır (Seçer, Sarı ve Olcay,2006). Çocuk yetiştirme tutumları, toplumsallaşma sürecindeki çocukların, sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirebilmeleri, kendileriyle ve toplumla barışık şekilde yaşayabilmeleri, gelecekte kendileri ve toplum için yararlı bireyler olabilmeleri açısından önemlidir (Ayyıldız,2005).

Ailelerin çocuklarına karşı tutumları, onların sosyal gelişimleri için oldukça önemlidir. Demokratik tutumların sergilendiği, karşılıklı anlayış, sevgi, saygı ve hoşgörünün sergilendiği aile ortamlarında yetişen çocukların arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılı oldukları gözlenmektedir (Aslan, 2008).

Çocuğun yetiştiği ailenin yapısı, genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla duygusal ve toplumsal gelişmesini etkileyecektir. Her anne-babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevilmekte, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görünmekte, bazılarında ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu tutumlar, çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişimin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 1998:137).

Sosyalleşme sürecinde çocuğun ilk ve en önemli sosyalleştiği yer olarak aile gösterilmektedir. Çocuk ilk davranış kalıplarını ailede elde eder. Çocuk kişiliğinin özü, ailenin amaçları ve üsluplarıyla şekil kazanır. Ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel seviyesi sosyalleşmesinde önemli derecede belirleyici rol oynar (Öztürk, 2008). Ailelerin kültürel yapıları sosyal becerileri etkileyebilmektedir. Kültürel yapı içerisinde önemli olan beceriler ailelerin tutumlarını, davranışlarını şekillendirebilir (Akman ve Gülay,2009).

Ailenin sosyo ekonomik düzeyi de sosyal becerileri etkileyebilmektedir. McLoyd (1988) yaptığı araştırmada fakir ve alt sosyoekonomik düzeyde olan

çocukların orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre yüksek oranda duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını bildirmiştir. Ekonomik yönden sınıf farklılıklarının dışı yönelik problem davranışlarında okul öncesinde ilköğretime doğru artış gösterdiği sonucuna varılmıştır. Problem davranışlar da akranlar tarafından reddedilmelere neden olmaktadır.

Sosyoekonomik düzeyin çocuğun sosyal gelişimi üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalarda alt sosyoekonomik düzeydeki annelerin genellikle, daha çok çocukları olduğundan ve sosyal güvenceleri olmadığından, yüksek sosyoekonomik düzeydeki annelere göre çocukları ile daha az vakit geçirdikleri, çevreyi keşfetme ve oyun oynamaya daha az zaman ayırdıkları, çocukların olgunlaşmaya bağlı başarılarını daha az ödüllendirdikleri görülmüştür (Akt. Kılıçarslan 1997).

Yoksulluk, anne-baba ve çocuğun birbirleriyle ilişkilerinde çatışmayı arttırabilmekte, sevgiyi, sıcaklığı ve desteği azaltabilmektedir. Alt sosyoekonomik statüdeki anneler-babalar, çocuk yetiştirme ve sosyalleştirme stratejilerinde çocuklarına daha az sevgi gösterebilmekte, daha çabuk kızıp sert ve tutarsız davranabilmektedirler. Çocuklarının günlük etkinliklerine de daha az ilgi gösterebilmektedirler. Yüksek gelir düzeyi, annelerin-babaların çocuklarının gelişimine yapabildikleri yatırımları arttırmakta, böylece çocuklar bir dizi akademik ve sosyal yeteneği ilerletebilmektedirler Gelir düzeyi iyi olan anne-babalar, çocuklarının gelişimi yönünde onların duygusal, sosyal, eğitimsel gereksinimlerini karşılamak için gerekli özel bakımı, zamanı ve hizmetleri sağlamada emek ve para harcayabilmektedir (Şengönül, 2013).

Aile çocuğun ilk defa karşılıklı etkileşimle ilişki kurma fırsatı bulduğu ortamdır. Sağlıklı bir aile ortamı sosyal becerilerin gelişimini olumlu yönde etkilerken, sağlıksız ya da parçalanmış aile ortamı çocuğun yanlış öğrenme deneyimleri yaşamasına neden olup sosyal becerilerin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca kültürel değerler sosyal çevre ile birlikte özümseyip akran grubu ile pekiştirilmektedir (Erten,2012).

2.1.6.2. Kardeşler

Kardeşlik ilişkisi doğum öncesi dönemde başlayıp hayat boyu devam eden ve muhtemelen en uzun süren insan ilişkisidir. Dunn' a göre (1992) kardeşlik ilişkisi, bebeklik döneminden itibaren gelişmeye başlayan, diğer ilişkilerden ayrı olarak güçlü, duyguya dayalı özel bir ilişkidir. Çocuklara kendi kişilikleri ve değerleri hakkında eşsiz öğrenme olanakları sunan bu ilişki, çocukların sağlıklı gelişimlerinde önemli rol oynar (Dunn,1992; Kılıçarslan,2001).

Toplumsallaşmaya katkısı bakımından, çocuğun kardeşiyle olan ilişkisinin, ana- babayla olandan daha etkili olduğu söylenebilmektedir. Kardeşler birbirinin sorunlarını daha iyi anlayabilmekte ve kendi aralarında ebeveynen daha etkili bir iletişim kurabilmektedir. Kardeşler kendi aralarında, arkadaş ilişkileri, zor bir öğretmenle başa çıkma gibi konularda tartışabilmekte, toplumsallaşma sürecinde ebeveyne kıyasla daha etkili olmaktadır (Yavuzer,2003).

Lamb' a göre, ilk çocukluk döneminde; kardeşler birbirleri için sürekli bir arkadaşlık kaynağıdır. Kardeşler ilk ve en yoğun akran ilişkisini aile içinde gerçekleştirir. Bu özel akran ilişkisi sosyalleşme için bir basamaktır. Oyun döneminde; oyuncaklarını, giysilerini, odalarını paylaşmalarının yanı sıra önemli birçok deneyimlerini de paylaşmayı öğrenirler. Çocuk bu sosyal ilişki sayesinde daha sonra öğreneceklerinin temelini atar ve kişiliğini geliştirir. Cinsiyet rolü, ahlaki, motor ve dil gelişimi alanlarındaki deneyimlerin hepsi bu sosyal etkileşimin kapsamında bulunmaktadır (Akt. Ahmetoğlu,2004).

Kardeş ilişkileri çatışmaların nasıl ortadan kaldırılacağına öğrenilmesi için bir laboratuvar görevi görür. Kardeşler aralarında geçen kavgalardan sonra, her gün birbirlerini görmek durumunda kalacaklarından, tekrardan bir araya gelerek uzlaşma yolunu bulurlar. Kızgınlıklarını ve öfkelerini dışa vurmalarının, bir ilişkiyi bitirmeyeceğini öğrenirler (Kılıçarslan,2001).

Çocukların ilk oyun arkadaşları kardeşleridir. Kardeşler arasındaki oyun etkileşiminin tipi yaşlarına ve gelişim düzeylerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Oyunda kardeşler ve arkadaşlar model rolünü üstlenirler.

Özellikle büyük çocuklar küçüklerin davranışlarına, olumlu ya da olumsuz tepki vererek o davranışın yerleşmesine ya da değişmesine yardım ederler. Oyun içinde çocuk kendi görüşlerini diğer çocuklarla karşılaştırma olanağı bulur, ayrıntılı olarak tartışır ve düzeltme şansı elde eder. Ayrıca büyük kardeş konuşmada kardeşine model olmakta, sözel becerilerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır (Ahmetoğlu,2004).

Kardeşler, birbirleri için hem model oluşturur, hem de dış çevre ile etkileşimlerin gerçekleşmesi, sevgi, saygı ve güven duygularının paylaşımı için uygun bir ortam sağlar (Yiğen,2005). Sosyal gelişim içerisinde farklı etkileşim fırsatları sunan kardeşler, model olarak da sosyal becerilerin kazanılmasında benzersiz deneyimler sunarlar (Akman ve Gülay,2009).

2.1.6.3. Akranlar

Bireyin sosyal açıdan yeterli olabilmesi için sosyal becerilerini geliştirmesi gerekir. Sosyal beceriler ise akran ilişkileri ile yakından ilgilidir, karşılıklı etkileşim halindedir. Çocukların sosyal becerileri yaşayarak tecrübe edebilecekleri belki de en etkili ortam akranlarıyla bir arada buldukları ortamlardır (Çiftçi Topaloğlu,2013).

Akran ilişkileri, çocukların paylaşım ve işbirliği içinde bir arada olmalarını destekleyerek kişiler arası ilişkiler için gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını, problem çözmelerini ve sorunlarla başa çıkabilmelerini sağlamaktadır. Akran ilişkileri, çocukların fiziksel, bilişsel, ahlaki, sosyal ve duygusal alanlardaki gelişimlerini desteklemektedir (Anlıak, Beyazkürk ve Dinçer,2007).

Akranların sosyal becerilerin gelişimine en önemli etkisi, olumlu akran modellerinin çocuğun sosyal davranışları öğrenmesinde birçok fırsatlar oluşturmasıdır. Akran etkileşimlerinde oyunlarla birlikte yeni sosyal beceriler öğrenilmekte ve uygulanmaktadır. Akranlar bu açıdan rehber, öğretmen, model rolündedirler (Gülay ve Akman, 2009: 75,76).

Akran ilişkileri ile çocuklar sosyal becerileri öğrenmek için bir çok fırsata sahip olabilmektedirler. Akran ilişkileriyle çocuklar, özellikle sözel becerilerde (iltifat etme, teşekkür etme, özür dileme) büyük ilerlemeler kaydedebilmekte,

paylaşma, yardımlaşma, bil siteme, soru sorma, davranışlarının sonuçlarını kabullenme gibi bir çok sosyal beceriyi de öğrenmektedirler (Gülay, 2004).

2.1.6.4. Yaş

Çocukların yaşları büyüdükçe bilişsel, ahlak ve dil gelişimleriyle birlikte sosyal davranışları da gelişmektedir. Yaşının büyümesiyle çocuk diğer insanlarla karşılaşmakta ve onlarla etkileşim içine girmektedir. Bu durum sosyal beceri gelişiminin kaçınılmaz ve devamlı bir kuralıdır (Morgan,1988).

Yaş değişkeninin etkisini inceleyen araştırmalara bakıldığında bulgular küçük çocukların daha az sosyal beceriye sahip olduğunu göstermiştir. Acun Kapıkıran vd. (2006)'nin yaptığı araştırmada 4 yaşındakileri çocukların sosyal beceri açısından 5 yaşındaki çocuklardan daha düşük sosyal beceriye sahip oldukları kaydedilmiştir. Benzer şekilde Koçak ve Tepeli (2006) tarafından yaş değişkeninin 4-5 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisi incelenmiş ve 5 yaşındaki çocukların işbirliği ve sosyal ilişki puan ortalamalarının 4 yaşındaki çocuklardan daha yüksek olduğunu görülmüştür.

Sucuoğlu ve Özokçu (2005) çocukların sınıf düzeyinin sosyal beceriler üzerinde etkili olup olmadığını araştırmışlardır. Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça sosyal beceri toplam puanları ile işbirliği puanlarının arttığını saptamışlardır.

Çocuklar takvim yaşları arttıkça bazı becerileri daha iyi gösterebilir hale gelmektedirler. Çocukların kendilerini ifade etme becerileri geliştikte bir çok konuda daha becerili olabilmektedirler. Hem iletişim hem uyum becerileri yaşla değişim göstermektedir (Acun Kapıkıran vd., 2006).

2.1.6.5. Cinsiyet

Cinsiyetin de sosyal beceri gelişimini etkilemekte olduğu vurgulanmaktadır. Sosyal beceri gelişimi üzerindeki cinsiyet farklılıklarının biyolojik kökenli mi yoksa sosyal çevrenin cinsiyete yüklediği farklı rollerden mi kaynaklandığı tartışılmaktadır. Ancak son yıllarda sosyal beceri gelişimi üzerindeki cinsiyet farklılıklarının hem biyolojik hem de çevresel etkenlerden kaynaklandığı öne sürülmektedir (Gresham ve Reschly, 1981).

Cinsiyet değişkeninin etkisini inceleyen çoğu araştırmada bulgular kızların erkeklere göre daha fazla sosyal beceriye ve daha az problem davranışa sahip olduğunu göstermiştir (Sucuoğlu ve Özoķcu,2005 ; Bülbül, 2008; Özbey,2009). Koçak ve Tepeli(2006)'in yaptığı araştırmada da kızların işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocuklar toplumca verilen cinsiyet rollerine uyum sağlamakta, oynadıkları oyunları ve oyuncaklarını cinsiyetlerine göre belirlemektedirler. Erkek çocuklar kız çocuklarıyla karşılaştırıldıklarında fiziksel etkinlik düzeylerinin daha yüksek, sözel etkinliklerinin ise daha düşük seviyede olduğu görölmektedir. Bununla birlikte erkek çocukların saldırgan davranışları daha fazla sergiledikleri bulunmuştur. Kızların, kişiler arası ve kendini kontrol etme becerileri erkeklere göre daha yüksek iken, saldırganlık ve rahatsız edici davranışlarının daha az olduğu belirtilmektedir (Tüy, 1999).

2.2. İLGİLİ ARAşTIRMALAR

Steelman ve Powell (1985) doğum sırasının çocukların sosyal becerilerine ve akademik performanslarına etkisini incelemiştir. Araştırma kapsamına 46 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma da veri toplama aracı olarak "Sosyal Beceri Değerlendirme Envanteri" kullanılmıştır. Veri analizinde çapraz tablo ve çoklu regresyon teknikleri kullanılmıştır. Öğretmenler ve aileler tarafından yapılan değerlendirme sonucunda, büyük kardeşten sonra doğan çocukların büyük kardeşleri tarafından yönetildiği ve sosyal becerilerini daha iyi geliştirdikleri, daha dışa dönük oldukları, diğer çocuklarla iyi geçindikleri, daha popüler oldukları ve daha kolay arkadaşlık kurabildikleri bulunmuştur. Akademik performansla doğum sırası arasında ise anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Gresham ve Reschly (1986) kaynaştırma öğrenme engelli ve engelli olmayanlar çocuklar arasında sosyal-beceri ve akran-kabulü farklılıklarını araştırmak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Katılımcılar Iowa devletinden(ABD eyaletlerinden biri) 100 engelli olmayan (48 kadın 52 erkek) ve 100 öğrenme engelli (50 erkek, 50 kadın) öğrenciden oluşturulmuştur.

Örnekleme eyalet çapında kırsal, varoş(kenar mahalle) ve kentsel bölgelerden alınmıştır, ancak çoğunluğu devletin kırsal doğasını yansıtan kırsal okul bölgesinden alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sosyal Davranış Değerlendirme-Öğretmen (SBA-T), Sosyal Davranış Değerlendirme-Veli (SBAP) ve akran kabul ölçekleri (Oyun Değerlendirme Ölçeği (PWR), Çalışma Değerlendirme Ölçeği(WWR) ve Yapılandırılmış Akran Değerlendirmesi (SPA)) kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ve ANOVA kullanılmıştır.Araştırmanın sonuçlarına göre engelli olmayan çocuklarla karşılaştırıldığında kaynaştırılmış öğrenme engelli öğrencilerin , akran kabulünün yanı sıra öğretmen, ebeveyn ve akran değerlendirmesine dayalı sosyal becerilerinde önemli eksiklikler gösterdiği görülmüştür. Öğretmenler, veliler ve akran değerlendirmesine göre kaynaştırılmış öğrenme engelli çocukların kişilerle ilgili, kendisiyle ilgili ve görevle ilgili sosyal beceri alanlarında eksiklik gösterdiği bulunmuştur. Öğrenme engelli çocuklar oyun ve iş durumlarda akranları tarafından da daha az kabul edildiği saptanmıştır.

Mize ve Ladd (1990), akranları arasında sosyal konumu düşük olan ve sosyal becerileri yetersiz olan okul öncesi dönemdeki çocuklara bilişsel sosyal öğrenme yaklaşımına dayalı olarak hazırladıkları sosyal beceri eğitimi programını uygulamışlar ve programın etkililiğini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini deney grubundan 18 çocuk ve kontrol grubundan 18 çocuk olmak üzere 36 çocuk oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Deney grubunda bulunan çocuklara oyuna davet etme, oyunda yönerge verme, yaşlılarını destekleme, olumlu geri bildirim verme, yardım teklif etme, yaşlılarına açıklama yapma ve soru sorma becerileri öğretilmiştir. Sosyal beceri eğitimi programında çocuklara akranları ile etkileşim kurarken nasıl davranacakları konusunda bilgi verilmiş, el kuklaları ve oyuncaklar kullanılarak yapılması istenen sosyal beceriye model olunmuş, çocukların izledikleri modelin davranışını kendilerinin de yapmaları sağlanmış ve geribildirim verilmiştir. Çocuklar uygun beceriyi sergilerken videoya kaydedilmiş, daha sonra bu kasetler çocuklara izletilmiş, onların kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki çocukların ön test ve son test puanlarında anlamlı bir değişikliğin

olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak, çocukların sosyal becerileri öğrenmelerinin akranları ile olan iletişimlerini olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Tüy (1999) yaptığı çalışmada, kaynaştırma programına ve özel eğitim okuluna devam eden işitme engelli çocuklar ile işiten çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubu 3 – 6 yaş arasındaki 60 işitme engelli ve 474 işiten çocuktan oluşturulmuştur. Araştırmada sosyal beceri ve problem davranışı değerlendirmek için Merrell (1994) tarafından geliştirilmiş “Okul Öncesi ve Anasınıfı Davranış Ölçekleri (Preschool and Kindergarten Behavior Scales)” kullanılmıştır. Araştırmada sonuçlarına göre kaynaştırma programına ve özel eğitim okuluna devam eden işitme engelli çocuklar ile işiten çocuklar arasında sosyal becerinin “sosyal etkileşim” alt boyutu yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, “sosyal bağımsızlık” ve “sosyal işbirliği” alt boyutları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Problem davranış ölçeğinin ise, “içselleştirilmiş problemler” alt boyutu açısından gruplar arasında anlamlı bir fark görülürken “ dışsallaştırılmış problemler” yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, yaşlara göre sosyal beceri düzeylerinde yaşın artmasıyla birlikte sosyal beceri puanının arttığı bulunurken, Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçekleri’nin alt boyutlarından alınan puanlar üzerinde cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, çocukların Sosyal Beceri Ölçeği’nin alt boyutlarından aldığı puanlar arttıkça, Problem Davranış Ölçeği’nin alt boyutlarından aldığı puanların azaldığı ve işitme engeli olup olmama değişkeninin sosyal etkileşim puanı üzerinde etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Cerrahoğlu (2002) sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin öz-kavramı düzeylerine etkisini araştırmıştır. Çalışma 14 kişilik deney grubu ve 14 kişilik kontrol grubu olmak üzere toplam 28 yedinci sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırmanın deseni kontrollü ön- test, son- test modele dayalı deneysel bir çalışmadır. Öğrencilerin öz kavramı düzeylerini belirlemek için Pier- Harris’ in Çocuklar için Öz- Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Deney grubuna haftada birer saatlik toplam 10 oturumluk (10 hafta) Sosyal Beceri Eğitimi verilmiştir. Verilerin analizinde t- Testi, Mann Whitney U testi Wilcoxon testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğrencilerin öz kavramı düzeylerine sosyal beceri eğitiminin olumlu

etkisi olduğunu göstermiştir. Araştırmanın bulgularına göre öz kavram düzeyi düşük olan öğrencilerin öz kavram düzeyi yüksek olanlara göre sosyal beceri eğitiminden daha çok faydalandıklarını, sosyal beceri eğitimine katılan kız ve erkek öğrencilerin öz kavram düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Mendez, Fantuzzo ve Cicchetti (2002) Head Start programına katılan düşük gelirli 141 Afrika kökenli Amerikan okul öncesi dönem çocuğun sosyal yeterlilik profillerini incelemiştir. Araştırmada, çocukların mizaç, duygu düzenleme ve özerklik, alıcı ve ifade edici dil becerileri ve bunların akran oyun yeterlilikleri ile ilişkilerini değerlendirmek amacıyla öğretmen gözlemlerine dayalı çeşitli ölçeklerden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Çocuk için Mizaç Değerlendirme Bataryası Formu (The Temperament Assessment Battery for Children–Teacher Form), Kaliforniya Çocuk Q- Sıralama (The California Child Q-sort), İfade Edici Tek Kelime Resim Kelime Testi (The Expressive One-Word Picture Vocabulary Test–Revised), PPVT-Üçüncü Sürüm ve Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği (The Penn Interactive Peer Play Scale) kullanılmıştır. Analiz sonucunda mizaç, duygu durumu, özerklik ve dilin çocukların sınıftaki akran oyun yeterliliği ile ilgili olduğu saptanmıştır. Araştırmada sosyal yeterliliği fazla olan çocukların, sosyal duruma uymak için ya da oyun faaliyetlerini sürdürmek için arkadaşlarıyla oynadığı, dil gelişimi ile akran oyunu arasındaki ilişkinin olumlu olduğu ve daha ileri iletişim becerisi olan çocukların daha yüksek sosyal etkileşimler içerisine girdiği, sorunlu akran etkileşimi olan uyumsuz çocukların oyun aktivitelerinde oyuncaklarını paylaşmayı reddetme, dikkatini başka yöne çevirme, sızlanma veya öfke gibi davranışlar sergilediği, sosyal uyumu yüksek olan çocukların akran oyunları içinde en yüksek başarıyı gösterdiği, sosyal uyumsuzluk gösteren çocukların akran oyunlarını önemli düzeyde bozduğu, iletişim becerisi zayıf olan çocukların oyun faaliyetlerinin az olduğu ve düşük özerkliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Head Start programına dahil olan Afrika kökenli Amerikan çocukların sosyal uyum yeteneklerinin güçlü olmasının akran oyun yetenekleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Emerson ve McVilly (2004), Kuzey İngilterede kalacak yer sağlanan zihinsel engeli olan ve olmayan 1542 yetişkinin arkadaşlık etkinliklerini

incelemişlerdir. Veriler toplanırken Öğrenme Engellilik Casemix Ölçeği(Learning Disability Casemix Scale), 'Index of Community Involvement (Toplumun Katılımı Endeksi) ve AAMR Adaptif Davranış Ölçeği(AAMR Adaptive Behavior Scale)'nden faydalanılmıştır. Araştırmanın sonucu konaklaması sağlanan zihinsel engelli insanlar arasında arkadaşlık etkinliklerinin düşük seviyelerde olduğunu, zihinsel engellilerin zihinsel engelli olmayan arkadaşlardansa zihinsel engeli olan arkadaşların etkinliklerine katılmasının daha olası olduğu saptanmıştır. Arkadaşlık etkinliklerinin ev gibi daha özel ortamlardansa kamu alanında gerçekleştiği, katılımcı özelliklerindense bir kişinin yaşadığı yerin arkadaşlarıyla birlikte yaptığı faaliyetlerinin içeriğinde ve formunda daha önemli bir belirleyici olduğu görülmüştür.

Önalın- Akfırat (2004) yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan sosyal beceri eğitimi programının, işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisini araştırmıştır. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmada plasebo kontrol grubu da kullanılmıştır. Araştırma grubu, 10-12 yaşlarındaki (10 kız, 10 erkek) 4., 5. ve 6. sınıfa devam eden işitme engellilerden oluşmuştur. 10 öğrenci deney, 10 öğrenci kontrol grubuna alınmıştır. Veri toplama aracı olarak Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından, 4., 5. ve 6. sınıf, sınıf öğretmenlerine araştırma konusunda bilgi verilmiştir. Öğretmenler uygulamadan önce öğrencileri için Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'ni cevaplamışlardır. Daha sonra deney grubuna sosyal beceri eğitimi programı uygulanmıştır. Kontrol grubundaki deneklerle, deney grubuyla çalışma süresine eş değerde drama dışında etkinlikler yapılmıştır. Yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan sosyal beceri eğitimi programında, fiziksel ortam ve etkinlikler işitme engellilerin özellikleri dikkate alınarak ve yüz yüze iletişim kurabilecekleri şekilde düzenlenmiştir. Eğitim sürecinde her öğrencinin, gruba uyumunu sağlayan ısınma oyunlarına katılımı, rol oyunlarını oynaması ve arkadaşları oynarken gözlemesi, pekiştirme, model ve yapılanlara ilişkin geribildirim alması sağlanmıştır. Ölçek öğretmenler tarafından, uygulamanın bitiminden bir hafta ve 3,5 ay sonra verilerin analizi için tekrar cevaplandırılmıştır. Verilerin analizinde, tek yönlü varyans analizi ve t testi kullanılmıştır. Veri analizleri sonucunda yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan sosyal beceri eğitimi programının işitme

engellilerin ilk defa tanıştığı bir kişiye kendini tanıtmaya ve teşekkür etme becerilerini öğrenmelerinde etkili olduğu, izleme çalışmasında da bu etkinin sürdüğü tespit edilmiştir.

Hasdemir (2005) yaptığı araştırmada sosyal beceri eğitimi programının lise öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma 9. sınıf öğrencilerinden utangaçlık düzeyi yüksek olan, 22 denekle yürütülmüştür. Öğrencilerin utangaçlık düzeylerini belirlemek için, Güngör tarafından dilimize uyarlanan "Utangaçlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmada deney grubuna, araştırmacı tarafından geliştirilen ve bilişsel-davranışçı yaklaşımı temel alan sosyal beceri eğitimi programı uygulanırken; kontrol grubunda hiçbir etkinlik yapılmamıştır. Sosyal beceri eğitimi programı, deney grubuna haftada bir kez olmak üzere, 10 oturum uygulanmıştır. Deney grubuna uygulanan sosyal beceri eğitimi programının bitiminden sonra, deney ve kontrol grubuna Utangaçlık Ölçeği tekrar uygulanmıştır. Verilerin analizinde Mann Whitney U-testi ve Wilcoxon işaretli-sıralar testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal beceri eğitimi programına katılan öğrencilerin utangaçlık düzeylerinde kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla anlamlı bir azalma olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre sosyal beceri eğitiminin utangaçlık düzeyinin azaltılmasında etkili olmuştur.

Punia ve Balda (2005) köyde yaşayan kız çocukların sosyal yeterliliklerini değerlendirmek ve verilen eğitimin etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini rastgele seçilen 2 köyden 4-6 yaş aralığındaki 90 kız çocuğu oluşturmuştur. Birinci köyden 45 kız kontrol grubuna, ikinci köyden 45 kız deney grubuna dahil edilmiştir. Deney grubundaki kızların sosyal yeterliliklerini geliştirmek için 2 ay müdahale programı uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Rubin(1998) tarafından geliştirilen "Sosyal Problem Çözme Testi" ve Shure ve Spivak (1974) tarafından geliştirilen "Gelecek Oyunda Ne Olacak Testi" kullanılmıştır. Araştırmada öntest- sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Araştırma sonucunda müdahale programı uygulanan deney grubundaki çocukların kişiler arası sosyal problem çözme becerilerinde anlamlı düzeyde gelişme olduğu bulunmuştur.

Sucuoğlu ve Özokçu (2005)' un yaptığı çalışmada ilkokul sınıflarına devam eden kaynaştırma ğrencilerinin sosyal becerileri, akranlarıyla karşılaştırılarak incelenmiştir. Çalışma grubu, ilköğretim birinci kademe, birinci, ikinci ve üçüncü sınıfa devam eden 613 öğrenciden oluşmuştur. Bu öğrencilerden 53', kaynaştırma ğrencisi olarak tanımlanmıştır. Öğrencilerin sosyal becerileri, sosyal beceri dereceleme leği (SBDS) kullanılarak değerlendirilmiştir. Öncelikle SBDS' nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış, daha sonra kaynaştırma öğrencileri ile diğer öğrencilerin sosyal becerileri ANOVA ile karşılaştırılmış, ayrıca cinsiyet ve sınıf düzeyinin sosyal beceriler üzerinde etkili olup olmadığı tüm çalışma grubu ve kaynaştırma öğrencileri için ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre kaynaştırma ğrencilerinin sosyal becerileri ile akademik yeterlilikleri akranlarından az, problem davranışları ise akranlarından fazladır. Cinsiyet değişkenine bakıldığında bu değişken tüm grubun(alışma grubunda toplam 613 ğrenci vardır ve bunların 53' kaynaştırma öğrencisidir.) sosyal becerileri üzerinde etkilidir ve kız öğrencilerin sosyal becerileri erkeklerden fazla, problem davranışları ise erkeklerden azdır. Ayrıca araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyi arttıka tüm grubun sosyal beceri toplam puanları ile işbirliği puanlarının arttığı ve birinci sınıfların içselleştirilmiş davranış puanlarının üçüncü sınıflardan farklılaştığı saptanmıştır.

Acun Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006) okul öncesi ğrencilerinde sosyal becerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın rneklemini, Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bir anaokuluna devam eden öğrenciler oluşturmuştur. Veriler, 16 ğretmenin sınıflarında bulunan her ocuk için doldurdıkları ölçeklerle elde edilmiştir. 196'sı (%53) kız ve 147'si (%47) erkek olmak üzere toplam 343 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada lme aracı olarak farklı sosyal beceri ölçeklerinden yararlanılarak geliştirilen Sosyal Beceri leği (SBÜ) kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans (One-way ANOVA) analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yaş, cinsiyet, birlikte yaşanılan kişi ve okula devam yılı değişkenlerinin çocukların sosyal becerileri üzerinde fark yarattığı saptanmıştır. Yaş değişkeninin sosyal beceriler üzerine etkisi incelendiğinde, 4 yaşındakileri çocukların sosyal beceri açısından 5 yaşındaki

çocuklardan düşük sosyal beceriye sahip oldukları kaydedilmiştir. Cinsiyet değişkeninin etkisine bakıldığında kız çocuklarının uyum becerilerinin erkek çocuklarının uyum becerilerinden daha düşük olduğu saptanmıştır. Birlikte yaşanan kişi değişkeninin etkisi incelendiğinde, anne-babalarıyla yaşayan çocukların iletişim becerilerinin yalnız anneleri ile yaşayan çocukların iletişim becerilerinden daha iyi olduğu kaydedilmiştir. Okul öncesi kurumlarına devam etme süresi değişkeninin sosyal beceriler üzerindeki etkisi incelendiğinde, okul öncesi kurumuna ikinci kez devam eden çocukların ilk kez devam edenlerden daha çok sosyal becerilere sahip oldukları kaydedilmiştir.

Baç Karaaslan ve Şahin (2006) üç- altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerini (işbirliği, yardımlaşma vb.) değerlendirmek amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri'ne kayıtlı okulöncesi eğitimi almayan ve normal gelişim gösteren 3-6 yaş grubu 192'si kız, 205'i erkek olmak üzere toplam 397 çocuk oluşturmuştur. Çocukların sosyal gelişim beceri düzeylerini belirleyebilmek amacıyla Portage Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Programı Kontrol Listesi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; çocukların yaş ve gelişim düzeyi dikkate alındığında kendilerinden beklenen sosyal gelişim becerilerinin birçoğunu kazandıklarını göstermiştir. 3-4 yaş grubu çocukların sosyal gelişim açısından en başarılı oldukları becerilerin; müzikte dans edip şarkı söyleme, oyun sırasında diğer çocuklarla konuşma, kendisine sunulan alanda oyun oynama becerileri olduğu bulunmuştur. 4-5 yaş grubu çocukların sosyal beceri alanlarına göre en yüksek oranda başarı gösterdikleri becerilere bakıldığında; gerektiği durumlarda yardım isteme, yetişkinlerin konuşmalarına katılma becerisinin olduğu, en düşük oranda ise "gerektiğinde özür dileme" ve "gerektiğinde izin isteme" becerilerinin yer aldığı belirlenmiştir. 5-6 yaş grubu çocukların da en yüksek oranda başarılı oldukları sosyal becerilerin; farklı duygu durumlarını anlama ve anlatma, amaç belirleyerek yapı-inşa vb. oyun oynama ve oyunu sürdürme olduğu, en düşük oranda ise "rol alarak ya da kukla oynatarak öykü vb. canlandırma" becerisine sahip oldukları bulunmuştur.

Ekinci-Vural (2006) okulöncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri

eğitim programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisini incelemişlerdir. Araştırma anaokuluna devam eden 6 yaş grubu 40 çocuk ve ailelerinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın modeli öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiştir. İlgili desen uyarınca, deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra her iki grubun öğretmenleri tarafından, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Gözlem Formu doldurulmuş, çocukların ailelerine ise Aile Katılım Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Deney Grubundaki çocuklara sekiz hafta süresince (günde 1 ya da 2 aktivite) toplam 43 aktiviteden oluşan “Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi” uygulanmıştır. Kontrol grubunda günlük eğitim öğretim aktivitelerine herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Sekiz haftalık program uygulamasının sonunda deney ve kontrol gruplarına aynı ölçekler son test olarak tekrar uygulanmış ve toplanan veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde Mann-Whitney U testi ve Wilcoxon testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitim alan çocuklar ve ailelerine yönelik olarak geliştirilen “Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının” çocukların sosyal becerilerinin gelişimde ve ailelerin aile katılım düzeylerini arttırmada etkili olduğu görülmüştür.

Koçak ve Tepeli (2006) yaptıkları çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-5 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi, okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi değişkenlerinin etkisini incelemişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Davranış Derecelendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve sosyoekonomik düzey değişkenlerinin 4-5 yaş çocukların işbirliği ve sosyal ilişkilerine ilişkin davranışlarını etkilediği, baba öğrenim düzeyi ve okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi değişkenlerinin ise etkilemediği görülmüştür. Araştırma bulgularına göre 5 yaşındaki çocukların işbirliği ve sosyal ilişki puan ortalamalarının 4 yaşındaki çocuklardan daha yüksek olduğunu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine bakıldığında hem işbirliği hem de sosyal ilişki davranışlarında kızların puan ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu saptanmıştır. Anne eğitim düzeyine bakıldığında işbirliği davranışından en yüksek puanı, anneleri yüksek okul mezunu olan çocukların aldığı, annesi

ilkokul mezunu olan çocukların ise en düşük puanları aldığı bulunmuştur. Ortalamalar incelendiğinde işbirliği ve sosyal ilişkiler ölçeğinden alınan en yüksek puanların okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların puan ortalaması olduğunu, yani işbirliği ve sosyal ilişki puan ortalamalarının okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi arttıkça yükseldiği görülmüştür. Sosyo ekonomik düzey değişkeni incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyi orta olan çocukların işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklardan; sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan çocukların işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının ise alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklardan daha ileri düzeyde olduğu görülmüştür.

Seven (2006)'in yaptığı araştırmada 6 yaş çocukların sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Muş ilindeki tesadüfi olarak seçilen dört okulun ana sınıflarındaki 56'sı erkek, 54'ü kız 110 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada bilgi toplamak için, "Kişisel Bilgi Formu", "Cassidy Tamamlanmış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri" ve "Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Öğretmen Formu " kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzde, tek faktörlü Anova Scheffe testi ve Pearson momentler korelasyon katsayısı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında; bağlanma güvenliğiyle sosyal beceriler arasında olumlu ilişki olduğuna varılmıştır. Çocukların sosyoekonomik durumları ile sosyal becerileri ve bağlanma arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, anne ve babanın öğrenim durumu ile sosyal beceri düzeyi arasında ise anlamlı fark bulunmamıştır.

Çam ve Kara (2007) gelişim ve öğrenme dersinde grupta bir işi yapma ve yürütme, ilişkiyi başlatma ve sürdürme ile kendini kontrol etme sosyal becerilerinin kazandırılmasına yaratıcı drama yönteminin etkisini araştırmışlardır. Çalışma gelişim ve öğrenme dersi alan toplam 74 öğretmen adayı ile bir deney ve bir kontrol gruplu deneme modeli kullanılarak yürütülmüştür. Rasgele yöntemle öğretmen adaylarından 37 tanesi yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı deney, diğer 37 tanesi ise geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubuna atanmıştır. Deney grubunda sosyal becerileri geliştirecek şekilde düzenlenmiş yaratıcı drama aktiviteleri 12 haftalık

ders saati süresince uygulanmıştır. Sosyal becerilerin ölçümünde, araştırmacılar tarafından hazırlanan, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) kullanılmıştır. Ön ölçüm ve son ölçümden elde edilen veriler üzerinde bağımsız t testi uygulanmıştır. Bulgular grupta bir işi yapma ve yürütme becerileri, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri ile kendini kontrol etme becerilerini kazandırma konusunda yaratıcı drama yönteminin etkili olduğunu göstermiştir. Araştırmanın bulgularına göre deney grubunun, grupta bir işi yapma ve yürütme sosyal becerisi son ölçüm puan ortalamasının kontrol grubunun ortalamasından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Çelik (2007) yaptığı çalışmada sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisini araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini İzmir ilindeki bir ilkokulun 4. ve 5. sınıfında öğrenim gören 18'ı kız 20'ı erkek toplam 38 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada kontrol grublu ön test-son test araştırma modeli kullanılmıştır. Çalışma 2 kontrol ve 2 deney grubu üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği (WMC-SYOUÖ) ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Deney grubuna, oturum süresi 1 saat olmak üzere 10 hafta boyunca sosyal beceri eğitimi uygulanmıştır. Verilerin analiz edilmesinde Ortalama, Standart Sapma ve Bağımlı t-Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin sosyal yeterlik ve okula uyumlarının, sınıflarına, cinsiyetlerine, annenin öğrenim durumuna, babanın öğrenim durumuna, anne mesleğine, baba mesleğine, ailenin gelir durumuna, öğrencilerin akademik başarılarına, öğretmen cinsiyetine, öğretmen kıdem yılına ve öğretmen medeni durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Deney ve kontrol grubu 5.sınıf öğrencilerinin WMC-SYOUÖ Akran Tercihli Sosyal Davranış Alt Ölçeği son test puanlarının deney grubu lehine anlamlı olarak farklılaştığı; 4.sınıf öğrencileri deney grubu lehine ise anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Deney grubu 5.sınıf öğrencilerinin WMC-SYOUÖ Öğretmen Tercihli Sosyal Davranış Alt Ölçeği ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark bulunmuş, 4. sınıf öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kurt (2007) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş- altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini deney grubundaki 23 çocuk, kontrol 1 grubundaki 23 çocuk ve kontrol 2 grubundaki 23 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada veriler “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmada, deney grubu çocukları ile günlük eğitim programlarının bir parçası olarak 23 hafta boyunca, haftada 2 saat proje yaklaşımli eğitim programları uygulanmıştır. Kontrol 1 ve kontrol 2 grubunda ise günlük eğitim programlarının uygulanmasına devam edilmiştir. Araştırma sonucunda, proje yaklaşımli eğitim programlarının uygulandığı deney grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerilerinde, Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile tüm alt faktörlerinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Çocukların sosyal uyum ve becerilerinde; cinsiyetin deney grubunda son test puanlarının sıra ortalamalarında, daha önce okul öncesi eğitim kurumuna gitme durumunun ise, ön test puanlarının sıra ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgular beş- altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerinde proje yaklaşımli eğitim programının olumlu etkisinin olduğunu göstermiştir.

Aslan (2008) tarafından “Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitimi”nin, 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Çalışma grubunu Aydın ilindeki bir ilköğretim okulunun anasınıfına devam eden 6 yaş grubu 34 çocuk oluşturmuştur. Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu, deneme modelindedir. Ölçme aracı olarak Arı ve Çağdaş (1999) tarafından geliştirilen “Davranış Derecelendirme Ölçeği”nin “İşbirliği, Sosyal İlişkiler 1 (Olumlu İlişkileri Sürdürme) ve Sosyal İlişkiler 2 (Grupla İlişkileri Sürdürme) Davranışları Alt Ölçekleri” kullanılmıştır. Deney grubundaki çocuklara 12 hafta süresince toplam 40 etkinlikten oluşan “Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitimi” uygulanmıştır. Kontrol grubunda günlük eğitim-öğretim etkinliklerine herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. 12 haftalık sürecin ardından deney ve kontrol gruplarına aynı ölçekler sontest olarak tekrar uygulanmış ve toplanan veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde Mann Whitney U testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda Drama Temelli Sosyal Beceri

Eğitimi” uygulaması sonrasında, deney ve kontrol grubu çocuklarının öntest puanları kontrol altına alındığında “İşbirliği, Sosyal İlişkiler 1 (Olumlu İlişkileri Sürdürme) ve Sosyal İlişkiler 2 (Grupla İlişkileri Sürdürme) Davranışları Alt Ölçekleri” sontest puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur .

Bülbül (2008) ‘ün yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarına, cinsiyet, okul öncesi eğitim alma süresi, kardeş sayısı ve anne-baba öğrenim düzeyi değişkenlerinin etkisi araştırılmıştır. Ayrıca araştırmada öğretmenlerin, sınıflarındaki çocuklar için hangi sosyal becerileri önemli bulduklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilindeki çeşitli anaokullarına devam eden 4 yaş grubundaki toplam 345 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Gresham ve Elliott (1990) tarafından geliştirilen ‘Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi’nin (SBDS) 3-5 yaş grubu öğretmen formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi, Mann-Whitney U Testi ve Kruskall-Wallis Testi yapılmıştır. Analizler sonucunda şu bulgular elde edilmiştir: Cinsiyet değişkenine göre; kız çocukların erkek çocuklara göre İşbirliği, Kendini İfade Etme/Atılgnalık, Özdenetim Alt Ölçek ve Sosyal Beceri Ölçeği Toplam Puanları daha yüksek çıkarken, erkek çocukların kızlara göre Problem Davranışlar Ölçeği Toplam Puanı ve Dışsallaştırılmış Davranışlar Alt Ölçeği Toplam Puanları daha yüksek çıkmış, İçselleştirilmiş Davranışlar Alt Ölçeği Toplam Puanında ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Kardeş sayısı değişkenine bakıldığında; kardeşi olan çocukların tek çocuk olanlara göre İşbirliği, Özdenetim Alt Ölçekleri Toplam Puanları ve Sosyal Beceri Ölçeği Toplam Puanı daha yüksek çıkarken, Kendini İfade Etme/Atılgnalık Alt Ölçek Toplam Puanında ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tek çocuk olanların kardeşi olan çocuklara göre Dışsallaştırılmış Davranışlar Alt Ölçeği ve Problem Davranışlar Ölçeği Toplam Puanları daha yüksek çıkarken, İçselleştirilmiş Davranışlar Alt Ölçeği Toplam Puanında ise iki grup arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.Okul öncesi eğitim alma süresi ile anne ve baba öğrenim düzeyleri değişkenlerine göre; hem Sosyal Beceri Ölçeği hem de Problem Davranışlar Ölçekleri ile Alt Ölçek

Toplam Puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin; İşbirliği Alt Ölçeğinde; “Yönergelerinize uyar”, “Okuldaki etkinlikleri istenilen şekilde yerine getirir” ve “Oyunlara ya da grup etkinliklerine katılır” becerilerini, Kendini İfade Etme/Atılganlık Alt Ölçeğinde; “Kolaylıkla arkadaş edinir” , “Ona haksız bir şekilde davrandığınızı düşündüğü zaman bunu size uygun bir şekilde söyler” ve “Adil olmadığını düşündüğü kuralları uygun bir şekilde sorgular” becerilerini, Özdenetim Alt Ölçeğinde; “Akranlarıyla anlaşmazlık durumlarında öfkesini kontrol eder”, “Başkalarıyla oyun oynarken kurallara uyar” ve “Akranları tarafından kızdırıldığında uygun şekilde tepki verir” becerilerini çok önemli buldukları görülmüştür.

Dereli (2008) çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisini araştırmıştır. Araştırmada öntest/ sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Deneme 1 grubunda 23, deneme 2 grubunda 19, kontrol 1 grubunda 18 ve kontrol 2 grubunda 21 olmak üzere toplam 81 öğrenci çalışma kapsamına alınmıştır. Deney grubu öğrencilere Webster- Stratton (1990) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından Türkçeye uyarlanan Çocuklar için sosyal beceri eğitimi programı uygulanmıştır. Deneme 1 grubuna haftada 2 kez(4 saat) olmak üzere 11 hafta ve Deneme 2 grubuna haftada 1 kez(2 saat) olmak üzere 11 hafta 22 oturumdan oluşan eğitim programı uygulanmıştır. Eğitim programı duyguları tanıma, empati veya bakış açısı, arkadaşlık ve iletişim becerileri, öfke yönetimi, kişiler arası problem çözme, okul kuralları ve okulda nasıl en iyi olunur gibi becerileri öğretmek amacıyla geliştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Wally Child Social Problem- Solving Detective Game Test : Wally Çocuk Sosyal Problem Çözme Dedektif Oyunu Testi, Wally Understanding Feelings Test: Wally Duyguları Anlama Testi ve öğretmen Gözlem Formu kullanılmıştır. Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanmadan önce Wally Çocuk Sosyal Problem Çözme Dedektif Oyunu Testi ve Wally Duyguları Anlama Testi uygulanmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi, t testi, Mann Whitney U Testi, Wilcoxon eşleştirilmiş İki Örnek Testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının (ÇİSBEP) deneme grubundaki çocukların sosyal problem çözme ve duyguları anlama

becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağladığı görülmüştür. ÇİSBEP'na katılan çocukların sosyal problem çözme becerilerinde ölçülen problem durumlarına ürettikleri çözümleri davranışsal açıdan da kazandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyetin ve programın uygulama sıklığı ve süresinin deneme grubu çocukların sosyal problem çözme ve duyguları anlama becerileri puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur. Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının kalıcılığını sınamak amacıyla deneme grubu çocuklarının sosyal problem çözme becerileri ve duyguları anlama becerileri son test/kalıcılık ölçüm puan ortalamaları karşılaştırılmış ve eğitimin etkisinin 8 hafta sonra da korunduğu bulunmuştur.

Elibol (2008) "Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi" (Social Skills Rating System) Türkçe formunun 5 yaş çocukları için geçerlik ve güvenilirliğini araştırmak ve 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerini çocuk, anne baba ve öğretmenlere ilişkin değişkenler(cinsiyet, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, okul öncesi eğitim alma süresi ve kardeş sayısı değişkenleri) açısından incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. İlişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilindeki çeşitli anaokullarına devam eden 5 yaş grubundaki toplam 341 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları için yapılan analizler sonucunda, "Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi" Türkçe formunun ülkemizde uygulanması için geçerli ve güvenilir bir değerlendirme aracı olduğu belirlenmiştir. Veriler Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis istatistiksel analizleri ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine bakıldığında; kız çocukların erkek çocuklara göre işbirliği, kendini ifade/atılmanlık, özdenetim ve toplam sosyal beceri puanları daha yüksek çıkarken, problem davranışlar toplam puanı ve dışsal davranışlar puanı erkek çocuklarında daha yüksek çıkmıştır. Anne öğrenim durumu değişkenine bakıldığında; çocukların işbirliği ve kendini ifade/atılmanlık puanları annesi üniversite mezunu olanlarda üniversite mezunu olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Baba öğrenim durumuna bakıldığında; çocukların işbirliği ve kendini ifade/atılmanlık, özdenetim, toplam sosyal beceri puanı ve içsel davranışlar puanlarında, babası üniversite mezunu olanlarla üniversite mezunu olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, dışsal davranışlar ve problem

davranışlar toplam puanı açısından, babası üniversite mezunu olmayanlar daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Okul öncesi eğitim alma süresi değişkenine bakıldığında; işbirliği puanı, kendini ifade/atılmanlık puanı, toplam sosyal beceri puanı 1 yıldan az okul öncesi eğitim alanlarda 1-2 yıl eğitim alanlara göre daha düşükken, özdenetim, toplam problem davranışlar, dışsal davranışlar puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. 2 yıldan fazla okul öncesi eğitim alanlar 1 yıldan az okul öncesi eğitim alanlara göre kendini ifade/atılmanlık, toplam sosyal beceri puanı açısından daha yüksek puanlar almışlardır. 1-2 yıl okul öncesi eğitim alanlar, 1 yıldan az eğitim alanlara göre ve 2 yıldan fazla eğitim alanlar 1 yıldan az eğitim alanlara göre içsel davranışlar puanı açısından daha düşük puanlar elde etmişlerdir. Kardeş sayısı değişkenine bakıldığında; işbirliği, kendini ifade/atılmanlık, özdenetim, sosyal beceri toplam puanı, problem davranışlar toplam puanı, içsel ve dışsal davranışlar puanları açısından tek çocuk olanlarla kardeşi olanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Erbay (2008) yaptığı araştırmada, okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri, anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmiş, okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri arasında fark olup olmadığına bakmıştır. Araştırma evrenini Denizli ilinde ilköğretim birinci sınıfta okuyan öğrenciler ve anne-babaları oluşturmuştur. Örneklemi 401 anne baba oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak "İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler" ölçeği ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği" (PARI) kullanılmıştır. Verileri analiz etmek için t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin, okul öncesi eğitim almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinden daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Ayrıca okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ilişkiyi başlatma ve sürdürme, grupla iş yapma, duygulara yönelik, stres durumuyla başa çıkma, plan yapma ve problem çözme ve özdenetimi koruma becerilerinin okul öncesi eğitim almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ilişkiyi başlatma ve

sürdürme, grupla iş yapma, duygulara yönelik, stres durumuyla basa çıkma, plan yapma ve problem çözme ve özdenetimi koruma becerilerinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Araştırmaya göre okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitim kurumunun türü, cinsiyet, kardeş sahibi olma, babanın eğitim durumu ve annenin çalışma değişkenlerine göre farklılaşmadığı, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitime başlama yaşı, anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin ailenin çocuk yetiştirme tutumu değişkeni ile ilişkisi olduğu bulunmuştur. Eğitime başlama yaşı değişkenine bakıldığında okul öncesi eğitime 4 yaşında başlayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin okul öncesi eğitime 6 yaşında başlayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine göre daha gelişmiş olduğu bulunmuştur. Araştırmada anne eğitim durumu lise ve üniversite olan okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim durumu ortaokul ve ilkokul olan öğrencilere göre daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Ailenin çocuk yetiştirme tutumunun okul öncesi eğitim alan çocuğun sosyal beceri düzeyini etkilediği, ailede sıkı disiplin arttıkça çocuğun sosyal beceri düzeyinin yükseldiği görülmüştür. Okul öncesi eğitim almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, kardeş sahibi olma, anne – baba eğitim durumu, annenin çalışma değişkenlerine göre farklılaşmadığı ve ailenin çocuk yetiştirme tutumu ile ilişkisi olmadığı bulunmuştur.

Öztürk (2008) okulöncesi eğitimin ilköğretim 1.sınıf ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada cinsiyet, kardeşe sahip olup olmama, okulöncesi eğitime devam edip etmeme ve devam süresinin sosyal becerilerde farklılaşmaya neden olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İzmir-Kınık'ta ilköğretim okullarına devam eden 139'u erkek, 136' ı kız olmak üzere 275 1. sınıf öğrencisi, 139'u kız, 136'sı erkek olmak üzere 275 3. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Akçamete ve Avcıoğlu (1999) tarafından geliştirilen yarayan "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği(SBDÖ)" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde t testi, varyans analizi ve scheffe testi

kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okulöncesi eğitim alıp alamama değişkeni ile ilgili olarak; okulöncesi eğitim alan ilköğretim 1.ve 3.sınıf öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçek puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak;1 ve 3.sınıf öğrencilerinde cinsiyetin Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçekleri puan ortalamalarında farklılaşmaya yol açmadığı bulunmuştur. Kardeşe sahip olup olmama değişkeni ile ilgili olarak;1.sınıf öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçeklerinde kardeşi olmayanların puanı anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. 3.sınıf öğrencilerinin ise Temel Sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçekleri puan ortalamalarında kardeşe sahip olup olmamanın anlamlı düzeyde farklılaşmaya yol açan önemli bir unsur olmadığı saptanmıştır. Okulöncesi eğitime devam etmeme, okulöncesi eğitime 1 yıl devam etme ile 2 yıl ve daha fazla devam etme değişkeni ile ilgili olarak ise Temel Sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçeklerinde okulöncesi eğitime 2 yıl devam edenlerin puanı anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Gülay (2009), 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenleri ve bu değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu, İstanbul ilinde yaşayan, anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubundan 400 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada, 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarının etkileyen çeşitli değişkenleri ve bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini incelemek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, Ladd ve Profile Çocuk Davranış Ölçeği, Akranların Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği, Resimli Sosyometri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların sosyal konumları ile aşırı hareketlilik ve akranlarının şiddetine maruz kalma arasında olumsuz yönde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur. Sosyal konum ile saldırganlık, korkulu-kaygılı olma, dışlanma, başkalarına yardımı amaçlayan sosyal davranış ve sosyal olmayan davranış arasında ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Özbey (2009) okul öncesi eğitimi kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal becerileri ve problem davranışlarına ilişkin durum tespiti

yapmak ve sosyal becerileri destekleme ve problem davranışları azaltmaya yönelik hazırlanmış eğitim programının etkisini incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara merkez ilçelerinde bağımsız anaokullarına devam eden 60-72 aylık 330 çocuk oluşturmuştur. Eğitim programının uygulanmasında ise 15 kontrol grubunda 15 deney grubunda olmak üzere toplam 30 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada İlişkisel Tarama Modeli ve öntest-sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Anaokulu ve Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği (PKBS-2)’nin” geçerlik güvenirlik çalışması yapılarak kullanılmıştır. Sosyal beceri ve problem davranışları içeren *Destekleyici Eğitim Programı* araştırmacı tarafından haftada üç gün; 19 günlük plan; 74 etkinlik olarak uygulanmıştır. Verilerin analizinde Kruskal Wallis H Testi, t Testi, Mann Whitney U Testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi, Wilcoxon İşaretli-Sıralar (eşleştirilmiş çiftler) Testi ve Friedman Testi yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre çocukların sosyal becerilerinin; çocukların cinsiyeti, doğum sırası, baba öğrenim düzeyi gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği; çocukların kardeş sayısı, tam aileye sahip olup olmama durumu, okul öncesi eğitime devam süresi, anne öğrenim düzeyi, anne- baba meslek; öğretmeninin yaşı, kıdemi, mezuniyeti, medeni durumu gibi değişkenlere göre farklılık göstermediği görülmüştür. Çocukların problem davranışlarının ise cinsiyet, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam süresi, baba öğrenim durumu, baba mesleği, öğretmenlerinin yaşı, kıdemi, mezun oldukları okul ve medeni durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği; tam aileye sahip olma durumu, anne mesleği, anne öğrenim durumu, kardeş sayısı gibi değişkenlere göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Araştırmada Sosyal Beceri Ölçeği'nin *Sosyal İşbirliği* ve *Sosyal Etkileşim* alt boyutlarında kız çocukların puan ortalaması erkek çocukların puan ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır. Baba öğrenim durumu değişkenine bakıldığında lise mezunu olanların ilkokul mezunu olanlara oranla ve yüksek okul-üniversite mezunu olanların ilkokul mezunu olanlara oranla *Sosyal Etkileşim* boyutunda daha iyi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Doğum sırası değişkenine bakıldığında ilk çocukların puanlarının hem *Sosyal İşbirliği* hem de *Sosyal Bağımsızlık ve Kabul* alt boyutlarında diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. *Sosyal Etkileşim* boyutunda ise ilk çocuk olanlar ile son çocuk olanlar arasında ve ilk

çocuk ile ikiz çocuk olanlar arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Destekleyici Eğitimi Programı sonrasında çocukların sosyal becerilerinde gelişme ve problem davranışlarında azalma olduğu görülmüştür.

Abdi (2010), İranlı anaokulu çocuklarının sosyal beceri, problem davranışları ve akademik yeterliliği üzerinde cinsiyet farklılıklarını araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini 292'si kız ve 318'i erkek olmak üzere 610 İranlı anaokulu çocuğu oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Gresham & Elliot (1990) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi- Öğretmen ve Ebeveyn Formları (Social Skills Rating System-Parent and Teacher forms) kullanılmıştır. Araştırma sonuçları kızların sosyal beceri ve akademik yeterlilik puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Dışsallaştıran davranışlar ve Hiperaktivite problem davranışlarında ise erkeklerin kızlardan daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. İçselleştiren davranışlarda ise cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur.

Aral ve Durualp (2010) anasınıfına devam eden altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerinde Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının etkisini incelemiştir. Araştırmada öntest-sontest-kalıcılık testi kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Çankırı ilinde anasınıfına devam eden altı yaşındaki (60-72 ay) 96 çocuk (deney: 48, kontrol: 48) oluşturmuştur. Deney grubundaki çocuklara sekiz hafta süresince haftada üç kez Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanmıştır. Veri toplamada "Aile Bilgi Formu" ile Acun Kapıkıran ve diğerlerinin (2006) geliştirdiği "Sosyal Beceri Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler, tek faktörlü Kovaryans analizi ve t testi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi alan deney grubundaki çocukların sosyal beceri puanlarının eğitim almayan kontrol grubundaki çocuklara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Deney grubundaki çocuklara bir ay sonra uygulanan kalıcılık testi sonucunda eğitim programının etkisinin halen devam ettiği görülmüştür.

Jay (2010) kültür ile sosyal becerileri gelişimi arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Amerika Birleşik Devletlerinden 7 ve Çin'den yirmi beş çocuk oluşturmuştur. Veriler iki ülkeden öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile ilgili sorularını yanıtlamasıyla (çocuk

yuvası anketleriyle) toplanmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinin verileri Çin verileri ile karşılaştırıldığında bir ülkenin kültürünün çocukların sosyal beceri gelişimlerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bir ülkenin özellikleriyle (okula giriş yaşı, felsefe, harcanan para) olumlu-olumsuz sosyal becerilerinin geliştirilmesi arasında ilişki olmadığını göstermiştir. Sosyal becerilerin geliştirilmesinin daha sonraki yıllardaki zorbalık miktarını etkilemediği bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre ABD'li çocukların daha olumlu sosyal becerilere sahip olduğu, ABD'nin aksine Çinli çocuklarda daha yaygın olumsuz sosyal beceriler olduğu saptanmıştır. Okula giriş yaşına bakıldığında Çinli çocukların ABD'li çocuklara göre okula daha geç bir yaşta başladığı saptanmıştır. Ayrıca doğum sırası düştükçe olumsuz davranışların arttığı bulunmuştur.

Günindi (2011) okul öncesi dönemdeki çocukların bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam etmelerine göre sosyal becerilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Aksaray ilinde bağımsız anaokuluna devam eden 54 çocuk ve anasınıfına devam eden 52 çocuk olmak üzere toplam 106 altı yaş grubu çocuğu dâhil edilmiştir. Verilerin toplanmasında Merrell (1994) tarafından geliştirilen “Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerinin analizinde; “t testi” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda bağımsız anaokullarına ve ilköğretim okulları bünyesindeki anasınıflarına devam eden çocukların sosyal beceri davranışları arasında bağımsız anaokullarına devam eden çocuklar lehine anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

Koçak (2012) köy ve kentte yaşayan ilköğretim ikinci kademeye devam eden çocukların sosyal becerileri arasında fark olup olmadığının belirlemek ve bazı değişkenlerin çocukların sosyal becerilerinde farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde Bala merkez ilçesine bağlı köylerde ilköğretim ikinci kademeye devam eden 150 köy çocuğu ile Ankara ili Mamak ilçesinde ilköğretim ikinci kademeye devam eden 150 çocuk olmak üzere toplam 300 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla “Matson

Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ile çocuklar ve aileleri ile ilgili bazı bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların yerleşim birimine göre sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Köyde yaşayan çocukların sosyal becerilerinde cinsiyetin, kardeş sayısının, anne yaşının, kardeş ile ilişki durumunun, sosyal etkinliklere katılma durumunun ve kitap okuma durumunun anlamlı farklılık yarattığı belirlenirken, yaş, sınıf düzeyi, doğum sırası, baba yaşının, anne-baba öğrenim düzeyinin, aile tipinin, algılanan anne-baba tutumunun, derslere etkin katılma durumunun ve bir sorunla karşılaştığında destek alma durumunun anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinde; yaşın, cinsiyetin, sınıf düzeyinin, kardeş sayısının, anne tutumunun, kardeş ile ilişki durumunun, sosyal etkinliklere katılma durumunun, kitap okuma durumunun, sınıf derslerine etkin katılma durumunun ve bir sorunla karşılaştığında destek alma durumunun anlamlı farklılık yarattığı belirlenirken, doğum sırasının, anne-baba yaşının, anne-baba öğrenim durumunun, aile tipinin, algılanan baba tutumunun anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

Matson, Kozlowski, Worley, Chung, Jung ve Yang (2012) , Güney Kore ve Amerika Birleşik Devletlerinde otistik bozukluğu olan çocukların sosyal becerilerinde kültürel farklılıkları karşılaştırmak amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini yaşları 2 ile 16 yaş arasında değişen otistik tanı kriterlerini karşılayan Güney koreden 49, Abd'den 98 çocuk ve ergen oluşturmuştur. Araştırmada ölçme aracı olarak MESSY-II (Gençlerin Sosyal Becerilerinin Matson değerlendirilmesi, İkinci Sürüm) kullanılmıştır (MESSY-II, Matson, 2010). Ölçeğin üç faktör vardır: Saldırgan, Adaptif / Uygun, ve de uygunsuz Girişken, Atılgan faktörleri. Verilerin analizinde Ki kare analizi ve Varyans (ANOVA) analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ; Saldırganlık faktöründe tüm yaş gruplarında(2-5,6-9,10-16) ABD'den gelen katılımcılar Güney Kore'den gelenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır. Yani daha fazla uygunsuz sosyal beceriler göstermişlerdir. Uygun/Adaptif faktöründe ABD'den gelen katılımcılar Güney Kore'den gelenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan almışlardır. Bu faktörde daha yüksek puan, daha iyi adaptif(uyarlanabilir) ve uygun sosyal davranışı gösterir. Bu

yüzden, ABD'den gelen katılımcılar bu alanda daha fazla beceriye sahiptir. Uygunsuz Girişken faktöründe ABD (M = 29.01) gelen katılımcılar SK'den (M = 20.75) katılımcılardan önemli ölçüde daha yüksek puan almışlardır. Bu faktörde puanın daha yüksek olması , daha uygunsuz sosyal beceri demektir. Bu nedenle, mevcut otistik tanı kriterlerini karşılayan ABD'li çocuk ve ergenler SK'dekilere göre daha fazla olumsuz sosyal beceriler sergilemektedirler. Özetle, mevcut çalışmanın sonuçlarına göre ABD'den olan çocukların Güney Kore'den olan çocuklara kıyasla daha fazla uygunsuz sosyal beceri sergilediği, ancak ABD'den olan çocuklarda daha çok uygun ve adaptif sosyal beceri olduğu bildirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren, örneklem, veri toplama aracı, verilerin elde edilmesi ve verilerin analizi üzerine durulmuştur.

3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2004:77). Bu araştırmada okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların onların sosyal beceri ile olan ilişkisi değerlendirilmiştir. Araştırmada çocukların sosyal becerileri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiler incelendiği için İlişkisel Tarama Modeli kullanılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini, Denizli İli, İl merkezi kenar mahalle, ilçe ve köylerdeki ilköğretime bağlı anasınıflarına ve bağımsız anaokullarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Denizli Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre Denizli il ve ilçelerinde toplam 16883 öğrenci olduğu görülmüştür. 10.626 öğrenci il merkezinde, 6257 öğrenci ilçede bulunmaktadır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Örneklem belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmaların çoğunluğu, örneklem kümeler üzerinde yapılır ve alınan sonuçlar, ilgili evrenlerine genellenir (Karasar, 2004).

Bu araştırmada evrenin tamamına ulaşma imkânına sahip olunamadığından dolayı tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı (Katmanlı) Örneklemede çalışma evreni cinsiyet, yaş vb. bazı özellikler yönünden katmanlara(tabakalara) ayrılır.Bu yöntemin temeli evreni türdeş (homojen) alt katmanlara ayırmak sonra da her katmandan ağırlığına göre belli bir sayıda eleman alarak örnekleme oluşturmaktır (Arlı ve Nazik,2001; Bal,2001).

Bu araştırmada çocukları yaşadıkları sosyo kültürel ortamlara göre tabakalara ayırmak için orantısız tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Orantısız tabakalı örneklemede her katmandan/tabakadan evren içindeki orantısız yerine bakılmaksızın eşit sayıda örnek alınır. Katmanlardan alınan örnek sayısı sınırlandırıldığından bu yöntemde denetimli örneklem de denir (Bal, 2001).

Denizli Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre il genelinde anasınıfına devam eden çocuk sayısı 16597'dir. Bunların 7127'si il merkezi, 3.066 kenar mahalle, 4913'ü ilçe ve 1491'i köy okuluna devam etmektedir (MEB, 2012). Krejcie and Morgan(1970) örneklem büyüklüğü tablosuna dayalı olarak 16597 kişi olan evreni 376 kişinin yeterli oranda temsil edebileceği belirlenmiştir. Bu bilgilerden yola çıkılarak ve araştırmada veri toplama araçlarının dönüş oranının düşük olabileceğini göz önüne alarak,örneklem olarak toplamda 800 çocuğa ulaşmak hedeflenmiştir. Orantısız tabakalama örnekleme tekniği kullanılarak bu araştırmada İl merkezinden 200, İl merkezi kenar mahalleden 200, İlçelerden 200 ve Köylerden 200 olmak üzere 800 çocuk çalışmaya katılması amacıyla seçilmiştir.

İl, kenar mahalle, ilçe ve köy okullarının isimleri yazılarak torbaya atılmış ve rastgele yöntemle her bir tabakadan 200 çocuk elde edilene kadar okullar kura ile belirlenmiştir. Bu işlem sonunda toplamda 46 adet okula 800 ölçek

posta yoluyla gönderilmiştir. Okullara gönderilen zarflarda çalışmayı açıklayıcı bilgi

Sayın Meslektaşım;

Bu araştırma okul öncesi dönem çocukların yaşadıkları sosyo-kültürel ortamların, öğrencilerin sosyal becerisi ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Çocukların sosyal becerilerini ölçebilmek için meslektaşlarımla gözlemlerine ihtiyacım var. Bunun için sınıfınızdaki her bir öğrenci için 1 tane olmak üzere sınıf mevcudunuz kadar bu ölçekleri doldurmanız gerekmektedir. Ölçekleri 10 gün içerisinde doldurarak göndermenizi rica ediyorum. Araştırmanın doğru, güvenilir bir sonuç vermesi için anketi samimiyetle cevaplamanız oldukça önemli. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim."

bilgisinin yazılı olduğu not yer almıştır. Bu işlem sonunda 34 okuldan 482 adet ölçek toplanmıştır. Ölçeklerin geri dönüş oranını %60'tır.

Örneklem grubuna ilişkin demografik bilgiler aşağıdaki çizelgede verilmiştir.

Çizelge 3.1. Örneklemdeki çocukların yaşadıkları yere göre dağılımları

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Çocuğun yaşadığı yer		
İl merkez	117	24,3
İl merkezi kenar mahalle	141	29,3
İlçe	93	19,3
Köy	131	27,2

Çizelge 3.1.'de görüldüğü gibi örneklemde yer alan çocukların % 29,3'ü il merkezi kenar mahallede, %27,2 'i köyde, %24,3'ü il merkezinde, %19,3'ü ilçede yaşamaktadır. Yaşadıkları yer bakımından örneklemdeki çocukların oranları birbirine yakındır. Bu da karşılaştırma yapmak için olumlu bir durumdur.

Çizelge 3.2.'de araştırmaya katılan öğretmenlerin özelliklerine yönelik bilgiler verilmiştir.

Çizelge 3.2. Öğretmenlerin özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Öğretmenin mezuniyet derecesi		
Ön lisans	9	12,16
Lisans tamamlama	5	6,76
Lisans mezunu	60	81,08
Öğretmenin hizmet yılı		
1-4 yıl	31	41,89
5-9 yıl	21	28,38
10 ve üzeri	21	28,38
Cevap vermeyen	1	1,35
Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresi		
0-2 yıl	42	56,76
3-5 yıl	20	27,03
6 yıl ve üzeri	12	16,22
Öğretmenin çalıştığı yaş grubu		
4,00	4	5,4
5,00	46	62,16
6,00	24	32,43

Çizelge 3.2.'de görüldüğü gibi öğretmenlerin %81,08'i lisans mezunu, %12,16'sı ön lisans mezunudur. %6,76'sı ise lisans tamamlama yapmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %28,38'i 10 yıl ve üzeri yıldır, %28,38'i 5-9 yıldır, %41,89'u 1-4 yıldır görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %56,76'sı 0-2 yıldır, %27,03'ü 3-5 yıldır, %16,22'si 6 yıl ve üzeri yıldır şuan çalıştıkları okulda görev yapmaktadır. Öğretmenlerin çalıştıkları yaş grubuna göre dağılımlarına bakıldığında %62,16'sının 5 yaş grubu, %32,43'ünün 6 yaş grubu, %5,4'ünün 4 yaş grubu çocuklarla çalıştıkları görülmektedir.

Örneklemdaki çocukların devam ettikleri okulun özellikleriyle ilgili bilgiler Tablo 3.3.' de verilmiştir.

Çizelge 3.3. Örneklemdaki çocukların devam ettikleri okulun özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Okulun bulunduğu sosyo ekonomik düzey		
Düşük gelir grubu	166	34,4
Orta gelir grubu	225	46,7
Üst gelir grubu	91	18,9
Uygun bahçe var mı?		
Evet	215	44,6
Hayır	86	17,8
Bahçe var ama yetersiz	181	37,6
Park ve oyun araçları var mı?		
Evet	193	40
Hayır	126	26,1
Park var ama yetersiz	163	33,8

Çocuğun yaşadığı yerin sosyo ekonomik düzeyi sorulduğunda katılımcıların % 46.7 si orta gelir düzeyinde, %34,4'ü düşük gelir düzeyinde, %18.9'u üst gelir düzeyinde olduklarını belirtmişlerdir. Çoğunluk (%46,7)orta gelir grubundadır. Çocukların % 44,6'sının okuduğu okulda oynayabileceği uygun bahçe vardır. %37,6'sının okuduğu okulda bahçe vardır ancak yetersizdir. %17,8' inin ise oynayabileceği uygun bir bahçe yoktur. Çocukların %40'ının okuduğu okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçları vardır. %33,8'inin oynayabileceği park vardır ancak yetersizdir.%26,1' inin ise yaşadığı yerin yakınlarında oynayabileceği bir park yoktur.

Örneklemdaki çocukların bireysel özellikleri Çizelge 3.4.' de verilmiştir.

Çizelge 3.4. Örneklemdaki çocukların bireysel özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	233	48,3
Erkek	249	51,7
Çocuğun yaşı		
4,00	70	14,5
5,00	254	52,7
6,00	157	32,6
Cevap vermeyen	1	0,2
Kaçıncı çocuk olduğu		
1	238	49,4
2	175	36,3
3 ve üstü	53	11
Cevap vermeyen	16	3,3
Okul öncesi eğitim kurumlarına devam yılı		
Devam etmedi	380	78,8
1 yıl	65	13,5
2 yıl ve üzeri	23	4,8
Cevap vermeyen	14	2,9

Çizelge 3.4.'de görüldüğü gibi örneklemdaki çocukların %51,7'si erkek, %48,3'ü kızdır. Cinsiyet olarak örneklemdaki çocukların oranları birbirine oldukça yakındır. Bu araştırma için olumlu bir durumdur. Çocukların %52,7'i 5 yaşında, %32,6'sı 6 yaşında, %14,5'i 4 yaşındadır. %49,4'ü ilk çocuktur.%36,3'ü ikinci çocuk, %11'i üçüncü, dördüncü ya da beşinci çocuktur. Çocukların %78,8'i daha önce okulöncesi eğitim almamıştır. %13,5'i daha önce 1 yıl, %4,8'i ise 2 yıl ve 2 yıldan fazla okulöncesi eğitim almıştır.

Çocukların aile yapısı, ailelerinin eğitim durumu, mesleği ve gelir durumuyla ilgili özellikler Çizelge 3.5.'de verilmiştir.

Çizelge 3.5. Örneklemdeki çocukların ailelerinin özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Aile yapısı		
Anne-baba ile birlikte yaşıyor	435	90,2
Tek ebeveyn ile yaşıyor	16	3,3
Başkaları ile yaşıyor	10	2,1
Cevap vermeyen	21	4,4
Annenin eğitim durumu		
İlkokul mezunu	199	41,3
Orta okul mezunu	83	17,2
Lise mezunu	111	23,0
Üniversite mezunu ve üstü	57	11,8
Cevap vermeyen	32	6,6
Babanın eğitim durumu		
İlkokul mezunu	175	36,3
Orta okul mezunu	73	15,1
Lise mezunu	132	27,4
Üniversite mezunu ve üstü	67	13,9
Cevap vermeyen	35	7,3
Annenin mesleği		
Memur	50	10,4
İşçi	63	13,1
Serbest meslek	24	5
Ev hanımı	330	68,5
Cevap vermeyen	15	3,1
Babanın mesleği		
Memur	67	13,9
İşçi	187	38,8
Serbest meslek	206	42,7
Cevap vermeyen	22	4,6
Kardeş Sayısı		
0	101	21
1	222	46,1
2	116	24,1
3 ve üstü	30	6,2
Cevap vermeyen	13	2,7
Ailenin aylık gelir durumu		
750 ve altı	51	10,6
751-1500	229	47,5
1501- 3000	72	14,9
3001 ve üzeri	43	8,9
Cevap vermeyen	87	18

Çizelge 3.5.'de görüldüğü gibi örnekleme de yer alan çocukların %90,2'si anne- babasıyla birlikte yaşamaktadır. %3,3'ü tek ebeveynle(yalnızca anne veya yalnızca baba), % 2,1 i ise dede, büyükanne vb. başka biriyle yaşamaktadır. Çocukların %46,1'inin 1 kardeşi, %24,1'inin 2 kardeşi, %6,2'sinin 3 ya da 3' den fazla kardeşi vardır. %21'inin ise kardeşi yoktur.

Annelerin %41,3'ü ilkokul mezunu, %23'ü lise mezunu, %17,2'si orta okul mezunudur. %11,8'i ise üniversite yada lisans üstü eğitim almıştır. Babaların

%36,3'ü ilkokul mezunu, %27,4'ü lise mezunu, %15,1'si orta okul mezunudur. %13,9'u ise üniversite yada lisans üstü eğitim almıştır. Annelerin %68,5'i ev hanımı, % 13,1'i işçi, %10,4'ü memurdur. %5'i serbest meslek yapmaktadır. Babaların ise %42,7'si serbest meslek grubundadır. Babaların %38,8'i işçi, %13,9'u memurdur. Annelerin çoğunluğu(%68,5) ev hanımı, babaların çoğunluğu ise (%42,7) serbest meslek grubundadır.

Ailelerin aylık gelir durumuna bakıldığında çoğunluğunun 751-1500 TL arası bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Ailelerin %10,6'sı 750 TL ve altı, %47,5'i 751-1500 TL arası, %14,9'u 1501-3000 TL arası,%8,9'u 3001 TL ve üzeri gelire sahiptir.

3.4. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada veri toplama aracı olarak Acun Kapıkıran, İvrendi ve Adak'ın (2006) geliştirdiği "Sosyal Beceri Ölçeği" kullanılmıştır. "Sosyal Beceri Ölçeği" Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerini ölçmek için araştırmacılar tarafından ilgili alan yazını taranarak hazırlanmıştır. 5 uzmanın görüşüne başvurularak ölçeğe son şekli verilmiştir. Ölçek 5'li likert türü işaretlemeyi gerektirmektedir. Ölçekteki maddeler çocuğun davranışı gösterme derecesine göre Hiçbir Zaman(%0), Nadiren(%25), Bazen (%50), Sık Sık(%75) ve Her Zaman (%100) ifadeleriyle öğretmenler tarafından doldurulmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması ilgili araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Ölçekte 45 madde ve 3 faktör bulunmaktadır. Bu faktörler:

1. İletişim
2. Uyumsuzluk
3. Çekingenlik'tir.

İletişim boyutunda 23 madde, Uyumsuzluk boyutunda 13 madde, Çekingenlik boyutunda ise 9 madde bulunmaktadır.

İlgili araştırmacılar tarafından yapılan güvenilirlik çalışmasında ölçeğin güvenilirliği .936 bulunmuştur. Faktörlerin güvenilirliklerine bakıldığında İletişim boyutu .919, Uyumsuzluk boyutu .862, Çekingenlik boyutu .866 bulunmuştur. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri .436 ile .755 arasında değiştiği saptanmıştır.

Her bir maddeden alınan puan ile ölçeğin toplamından elde edilen puan arasındaki ilişki .111-.793 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ayrıca Sosyal Beceri Ölçeği ve alt testleri arasındaki ilişkilerin ortalamaya yakın olduğu (sosyal beceri iletişim: $r = .598^{**}$, sosyal beceri-uyumsuzluk: $r = -.372^{**}$, sosyal beceri-çekingenlik: $r = .036$, iletişim-uyumsuzluk: $r = -.410^{**}$, iletişim-çekingenlik: $r = .631^{**}$, uyumsuzluk-çekingenlik: $r = .375^{**}$) saptanmıştır (Acun Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006).

Elde edilen tüm veriler kullanılarak, ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser – Meyer- Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütüne ve Bartlett küresellik testine bakılmıştır. İnceleme sonucunda KMO katsayısı 0,961 ve Bartlett's testi ($\chi^2 = 13941, 664$ sd=990 ve $p = ,000 < ,001$) anlamlı bulunmuştur. Ölçek için yapılan KMO ve Bartlett Testlerine göre araştırma verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür ($p < 0,01$). Faktör analizi sonucunda, faktör yükleri 0.40'ın üzerinde altı faktörde maddelerin yer aldığı bulunmuştur. Ölçeğin orijinalinde maddeler üç faktörde toplanmaktadır. Yapılan faktör analizinde, 1.,2.,3.,5.,6.,7.,9.,10.,11.,12.,13.,14.,15.,16.,17.,18., 44. maddeler 1. Faktörde, 4.,8.,21.,22.,23.,24.,25.,27. maddeler 2. Faktörde, 38.39.,40.,41.,42.,43. maddeler 3. Faktörde, 29.,30.,32.,35.,36. maddeler 4. Faktörde, 19.,20.,26.,28.,31.,33.,45. maddeler 5. Faktörde ve 34.,37. maddeler 6. Faktörde toplanmıştır.

Aynı zamanda, ölçek üzerinde güvenilirliği belirlemek amacıyla alfa katsayısı hesaplanmıştır. Alfa Güvenirlik Katsayısı; İletişim boyutu için .96; Uyumsuzluk boyutu için .85, çekingenlik boyutu için .81 ve toplam puan için .96 bulunmuştur. Sosyal Beceri Ölçeği örnek maddeleri Ek-1 'de verilmiştir.

3.5. VERİLERİN ELDE EDİLMESİ

Denizli Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı merkezdeki ve ilçelerdeki anaokulu ve anasınıflarında görev yapan öğretmenlerden sınıflarındaki çocuklar için Demografik bilgi formu ve sosyal beceri ölçeğini doldurmaları istenmiştir. Araştırma verileri 2012-2013 eğitim öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Öğretmenlerin çocukları daha iyi tanıyacağı var sayılarak güz döneminin son

aylarında(Kasım- Aralık-Ocak) ölçek dağıtılmıştır. Öğretmenlerden sınıflarındaki her bir öğrenci için 1 tane olmak üzere sınıf mevcutları kadar ölçek doldurmaları istenmiştir. Öğretmenlerden ölçekteki becerileri çocuğun ne kadar iyi kullandığını derecelendirmeleri istenen 45 adet soru yer almaktadır. Öğretmenlere ölçekleri doldurmaları için 10 gün süre verilmiştir. 46 okula ölçek gönderilmiştir. Bu süreç sonunda, 34 okuldan 482 anket öğretmenler tarafından doldurularak geri dönmüştür.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Elde edilen verilerin çözümlenmesi için bilgisayar ortamında SPSS 11.5 (Statistical PackagesfortheSocialSciences- Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın problemi ve alt problemi dikkate alınmak suretiyle betimsel istatistik teknikleri, T testi, varyans analizi ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin analizinde 2 alt gruptan oluşan değişkenler için bağımsız örneklemlili t- testi, alt grup sayısı 2' den fazla olan değişkenler için Tek Yönlü Varyans Analizi (One-WayANOVA) ve Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Bağımsız değişkenlerin çocukların sosyal becerileri puanlarına olan etkilerini belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi de yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde, cevaplandırılması gereken problem cümlesi doğrultusunda uygulanan anketin istatistiksel analizine, her alt probleme ilişkin elde edilen bulgulara ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

4.1. ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI SOSYOKÜLTÜREL ORTAMLA SOSYAL BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmanın 1. alt problemi “Çocukların yaşadıkları yerlere göre sosyal becerileri arasında fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu soruya cevap bulabilmek için Tek yönlü varyans analizi(One-Way ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Çizelge 4.1.'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Yaşanılan sosyo kültürel ortama göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Yaşanılan Yer	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	İl merkez	117	4,04	,61	6,21	,000*
	Kenar mahalle	141	3,69	,89		
	İlçe	93	3,89	,77		
	Köy	131	3,70	,63		
Uyumsuzluk	İl merkez	117	3,59	,46	7,09	,000*
	Kenar mahalle	141	3,36	,60		
	İlçe	93	3,62	,59		
	Köy	131	3,43	,39		
Çekingencilik	İl merkez	117	3,55	,43	5,13	,002*
	Kenar mahalle	141	3,44	,60		
	İlçe	93	3,51	,55		
	Köy	131	3,31	,47		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	İl merkez	117	3,73	,44	6,26	,000*
	Kenar mahalle	141	3,50	,65		
	İlçe	93	3,67	,59		
	Köy	131	3,48	,44		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.1. incelendiğinde, sosyal beceri ölçeğinin tüm alt boyutları ile çocukların yaşadıkları yerler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Yaşanılan sosyo kültürel ortamla çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı ($F_{478} = 6,26$; $p < .05$), “İletişim” ($F_{478} = 6,21$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” ($F_{478} = 7,09$; $p < .05$) ve “Çekingenlik” ($F_{478} = 5,13$; $p < .05$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle çocukların il, kenar mahalle, ilçe ya da köyde yaşamaları sosyal becerilerini istatistiksel olarak anlamlı oranda etkilemiştir.

Ölçeğin toplam puanı ($\bar{x} = 3,73$), “İletişim” ($\bar{x} = 4,04$) ve “Çekingenlik” ($\bar{x} = 3,55$) alt boyutlarında il merkezinde yaşayan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. “Uyumsuzluk” alt boyutunda ise ilçe merkezinde yaşayan çocukların sosyal becerileri ortalamaları diğerlerine göre daha yüksektir ($\bar{x} = 3,62$).

Bu farkların hangi grupların lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.2. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Yaşanılan sosyo kültürel ortam değişkenine göre Post Hoc(Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Yaşanılan Yer	Yaşanılan Yer	Ort. Fark	SH	p
İletişim	İl merkez	Kenar mahalle	0,34 (*)	0,09	,001
		İlçe	0,14	0,10	,484
		Köy	0,33 (*)	0,09	,002
	Kenar mahalle	İl merkez	- 0,34 (*)	0,09	,001
		İlçe	- 0,19	0,09	,184
		Köy	-0,01	0,08	1
	İlçe	İl merkez	-0,14	0,10	,484
		Kenar mahalle	0,19	0,09	,184
		Köy	0,19	0,10	,226
	Köy	İl merkez	- 0,33 (*)	0,09	,002
		Kenar mahalle	0,01	0,08	1
		İlçe	-0,19	0,10	,226
Uyumsuzluk	İl merkez	Kenar mahalle	0,23 (*)	0,06	,002
		İlçe	-0,02	0,07	,986
		Köy	0,16	0,06	,054
	Kenar mahalle	İl merkez	-0,23 (*)	0,06	,002
		İlçe	-0,25 (*)	0,06	,001
		Köy	-0,06	0,06	,715
	İlçe	İl merkez	0,02	0,07	,986
		Kenar mahalle	0,25 (*)	0,06	,001
		Köy	0,19 (*)	0,07	,032
	Köy	İl merkez	-0,16	0,06	,054
		Kenar mahalle	0,06	0,06	,715
		İlçe	-0,19 (*)	0,07	,032
Çekingenlik	İl merkez	Kenar mahalle	0,10	0,06	,382
		İlçe	0,03	0,07	,968
		Köy	0,24 (*)	0,06	,002
	Kenar mahalle	İl merkez	-0,10	0,06	,382
		İlçe	-0,07	0,06	,739
		Köy	0,13	0,06	,134
	İlçe	İl merkez	-0,03	0,07	,968
		Kenar mahalle	0,07	0,06	,739
		Köy	0,20 (*)	0,07	,018
	Köy	İl merkez	-0,24 (*)	0,06	,002
		Kenar mahalle	-0,13	0,06	,134
		İlçe	-0,20 (*)	0,07	,018
Sosyal Beceri Toplam Puanı	İl merkez	Kenar mahalle	0,22 (*)	0,06	,006
		İlçe	0,05	0,07	,903
		Köy	0,24 (*)	0,06	,002
	Kenar mahalle	İl merkez	-0,22 (*)	0,06	,006
		İlçe	-0,17	0,07	,087
		Köy	0,02	0,06	,978
	İlçe	İl merkez	-0,05	0,07	,903
		Kenar mahalle	0,17	0,07	,087
		Köy	0,19 (*)	0,07	,038
	Köy	İl merkez	-0,24 (*)	0,06	,002
		Kenar mahalle	-0,02	0,06	,978
		İlçe	-0,19(*)	0,07	,038

Yaşanılan sosyo kültürel ortam değişkenine göre yapılan Post Hoc (Tukey) sonuçları incelendiğinde “İletişim” alt boyutunda ilde yaşayan

çocukların sosyal becerileriyle kenar mahalle ve köyde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. İlde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin kenar mahalle ve köyde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, “*Uyumsuzluk*” alt boyutunda ilde yaşayan çocukların sosyal becerileriyle kenar mahallede yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu farklılık ilde yaşayan çocukların lehinedir. Yine aynı boyutta ilçe merkezinde yaşayan çocukların sosyal becerileriyle kenar mahalle ve köyde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. İlçe merkezinde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin kenar mahalle ve köyde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“*Çekingenlik*” alt boyutunda ilde yaşayan çocukların sosyal becerileriyle köyde yaşayan çocukların sosyal becerileri anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aynı boyutta ilçede yaşayan çocukların sosyal becerileriyle köyde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu boyutta il ve ilçede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin köyde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak ölçeğin toplam puanına bakıldığında il merkezinde yaşayan çocukların sosyal becerileriyle kenar mahalle ve köyde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Bu farklılık il merkezinde yaşayan çocukların lehinedir. Ayrıca ilçede yaşayan çocukların sosyal becerileriyle köyde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu farklılık ilçede yaşayan çocukların lehinedir.

Özetle, “*İletişim*” alt boyutu, “*Uyumsuzluk*” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanına göre ilde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin kenar mahallede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. “*İletişim*” alt boyutu, “*Çekingenlik*” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanına göre ilde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin köyde yaşayan çocuklara göre de daha yüksek olduğu bulunmuştur. “*Uyumsuzluk*” alt boyutu, “*Çekingenlik*” alt boyutu ve Sosyal beceri toplam puanına göre ilçede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin köyde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. “*Uyumsuzluk*” alt

boyutunda ilçede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin kenar mahallede yaşayan çocuklara göre de daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Genel olarak ölçeğin toplam puanı ve alt boyutlar incelendiğinde il ve ilçe merkezindeki çocukların sosyal becerilerinin köy ve il merkezi kenar mahallede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.2. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmanın 2. alt problemi "Çocukların sosyal becerileri ile öğretmen özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir. Öğretmen özellikleri, Öğretmenin mezuniyet derecesi, hizmet yılı, çalıştığı okuldaki görev süresi, öğretmenin hizmet verdiği yaş grubu olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap bulabilmek için Tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yöntemi kullanılmıştır.

4.2.1. "Öğretmenin Mezuniyet Derecesi" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Öğretmenlerin mezuniyet derecelerine göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek yönlü varyans analizi (One- WayANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.3.' de verilmiştir.

Çizelge 4.3. Öğretmenin mezuniyet derecesine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Mezuniyet Derecesi	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Ön lisans	66	3,99	,70	4,65	,010*
	Lisans tamamlama	32	4,08	,62		
	Lisans mezunu	384	3,76	,76		
Uyumsuzluk	Ön lisans	66	3,69	,52	7,71	,001*
	Lisans tamamlama	32	3,63	,45		
	Lisans mezunu	384	3,44	,52		
Çekingelik	Ön lisans	66	3,54	,62	2,97	,052
	Lisans tamamlama	32	3,59	,47		
	Lisans mezunu	384	3,42	,51		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Ön lisans	66	3,74	,53	5,62	,004*
	Lisans tamamlama	32	3,77	,43		
	Lisans mezunu	384	3,54	,55		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.3.' de yer alan sonuçlar incelendiğinde ölçeğin toplam puanı ($F_{479}=5,62$; $p < .05$), “İletişim” ($F_{479}=4,65$; $p < .05$) ve “Uyumsuzluk” alt boyutunda ($F_{479}= 7,71$; $p < .05$) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. “İletişim” ($\bar{x}=4,08$) alt boyutu ve ölçeğin toplam puanında lisans tamamlama yapan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal beceri ortalamaları daha yüksektir. “Uyumsuzluk” alt boyutunda ise ön lisans mezunu öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal beceri ortalamaları diğerlerine göre daha yüksektir ($\bar{x}=3,69$). “Çekingenlik” boyutunda ise öğretmenin mezuniyet derecesiyle çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($F_{479}= 2,97$; $p > .05$).

Gruplar arasında ortaya çıkan farkların hangi grupların lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.4. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.4. Öğretmenin mezuniyet derecesi değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Mezuniyet Derecesi	Öğretmenin Mezuniyet Derecesi	Ort. Fark	SH	p
İletişim	Ön lisans	Lisans tamamlama	-,08	,16	,852
		Lisans mezunu	,22	,09	,062
	Lisans tamamlama	Ön lisans	,08	,16	,852
		Lisans mezunu	,31	,13	,061
	Lisans mezunu	Ön lisans	-,22	,09	,062
		Lisans tamamlama	-,31	,13	,061
Uyumsuzluk	Ön lisans	Lisans tamamlama	,05	,11	,885
		Lisans mezunu	,24(*)	,06	,001
	Lisans tamamlama	Ön lisans	-,05	,11	,885
		Lisans mezunu	,19	,09	,107
	Lisans mezunu	Ön lisans	-,24 (*)	,06	,001
		Lisans tamamlama	-,19	,09	,107
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Ön lisans	Lisans tamamlama	-,02	,11	,973
		Lisans mezunu	,19(*)	,07	,018
	Lisans tamamlama	Ön lisans	,02	,11	,973
		Lisans mezunu	,22	,10	,067
	Lisans mezunu	Ön lisans	-,19 (*)	,07	,018
		Lisans tamamlama	-,22	,10	,067

Çizelge 4.4. incelendiğinde “Uyumsuzluk” alt boyutunda ön lisans mezunu öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal becerileriyle lisans mezunu öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Benzer şekilde ölçeğin toplam puanında da ön lisans mezunu öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların

sosyal becerileriyle lisans mezunu öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Ön lisans mezunu öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların lisans mezunu öğretmenlerin sınıflarındaki çocuklardan hem “*Uyumsuzluk*” alt boyutunda hem de sosyal beceri toplam puanında daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. “*İletişim*” alt boyutunda ise Çizelge 4.3.'de yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık varmış gibi gözükse de Post Hoc (Tukey) sonucuna bakıldığında anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

4.2.2. "Öğretmenin Hizmet Yılı" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Öğretmenlerin hizmet yıllarına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.5.'de verilmiştir.

Çizelge 4.5. Öğretmenin hizmet yılına göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Hizmet Yılı	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	1-4 yıl	139	3,86	,61	17,62	,000*
	5-9 yıl	155	3,54	,80		
	10 ve üzeri	180	4,00	,74		
Uyumsuzluk	1-4 yıl	139	3,50	,42	6,34	,002*
	5-9 yıl	155	3,36	,57		
	10 ve üzeri	180	3,56	,54		
Çekingenlik	1-4 yıl	139	3,45	,43	15,03	,000*
	5-9 yıl	155	3,28	,58		
	10 ve üzeri	180	3,58	,49		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	1-4 yıl	139	3,60	,42	15,04	,000*
	5-9 yıl	155	3,40	,60		
	10 ve üzeri	180	3,72	,54		

*p<0.05

Çizelge 4.5. incelendiğinde öğretmenlerin hizmet yılıyla çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı ($F_{471}=15,04$; $p<.05$) ve tüm alt boyutlarında (“*İletişim*” boyutu ($F_{471}=17,62$; $p<.05$), “*Uyumsuzluk*” boyutu ($F_{471}=6,34$; $p<.05$) ve “*Çekingenlik*” boyutu ($F_{471}=15,03$; $p<.05$)) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. “*İletişim*” ($\bar{x}=4,00$), “*Uyumsuzluk*” ($\bar{x}=3,56$) ve “*Çekingenlik*” ($\bar{x}=3,58$) alt boyutları ve ölçeğin toplam puanında ($\bar{x}=3,72$), 10

ve üzeri hizmet yılına sahip öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Gruplar arasında ortaya çıkan farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.6.'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Öğretmenin hizmet yılı değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Hizmet Yılı	Öğretmenin Hizmet Yılı	Ort. Fark	SH	p
İletişim	1-4 yıl	5-9 yıl	,32(*)	,08	,000
		10 ve üzeri	-,13	,08	,200
	5-9 yıl	1-4 yıl	-,32(*)	,08	,000
Uyumsuzluk	5-9 yıl	10 ve üzeri	-,46(*)	,07	,000
		1-4 yıl	,13	,08	,200
	10 ve üzeri	5-9 yıl	,46(*)	,07	,000
Çekingenlik	1-4 yıl	5-9 yıl	,13	,06	,059
		10 ve üzeri	-,06	,05	,550
	5-9 yıl	1-4 yıl	-,13	,06	,059
Sosyal Beceri Toplam Puanı	5-9 yıl	10 ve üzeri	-,20(*)	,05	,001
		1-4 yıl	,06	,05	,550
	10 ve üzeri	5-9 yıl	,20(*)	,05	,001
Sosyal Beceri Toplam Puanı	1-4 yıl	5-9 yıl	,17(*)	,05	,012
		10 ve üzeri	-,13	,05	,051
	5-9 yıl	1-4 yıl	-,17(*)	,05	,012
Sosyal Beceri Toplam Puanı	5-9 yıl	10 ve üzeri	-,30(*)	,05	,000
		1-4 yıl	,13	,05	,051
	10 ve üzeri	5-9 yıl	,30(*)	,05	,000
Sosyal Beceri Toplam Puanı	1-4 yıl	5-9 yıl	,20(*)	,06	,003
		10 ve üzeri	-,11	,06	,150
	5-9 yıl	1-4 yıl	-,20(*)	,06	,003
Sosyal Beceri Toplam Puanı	5-9 yıl	10 ve üzeri	-,31(*)	,05	,000
		1-4 yıl	,11	,06	,150
	10 ve üzeri	5-9 yıl	,31(*)	,05	,000

Çizelge 4.6. incelendiğinde “İletişim” alt boyutu, “Çekingenlik” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanında hizmet yılı 1-4 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileriyle hizmet yılı 5-9 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark hizmet yılı 1-4 yıl olan öğretmenlerin lehinedir. Aynı boyutlarda hizmet yılı 10 ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileriyle hizmet yılı 5-9 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark hizmet yılı 10 ve üzeri olan öğretmenlerin lehinedir. Özetle “İletişim”, “Çekingenlik” ve Sosyal beceri toplam

puanına göre hizmet yılı 1-4 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri, hizmet yılı 5-9 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerine göre ve hizmet yılı 10 ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri, hizmet yılı 5-9 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerine göre daha gelişmiştir. “Uyumsuzluk” alt boyutunda da hizmet yılı 10 ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileriyle hizmet yılı 5-9 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bu fark hizmet yılı 10 ve üzeri olan öğretmenlerin lehinedir.

4.2.3. "Öğretmenin Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki görev sürelerine göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.7.' de verilmiştir.

Çizelge4.7. Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	0-2 yıl	312	3,74	,75	5,88	,003*
	3-5 yıl	107	4,03	,67		
	6 yıl ve üzeri	63	3,81	,78		
Uyumsuzluk	0-2 yıl	312	3,45	,52	3,81	,023*
	3-5 yıl	107	3,61	,47		
	6 yıl ve üzeri	63	3,45	,60		
Çekingenlik	0-2 yıl	312	3,41	,54	4,45	,012*
	3-5 yıl	107	3,58	,48		
	6 yıl ve üzeri	63	3,37	,47		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	0-2 yıl	312	3,53	,55	6,03	,003*
	3-5 yıl	107	3,74	,50		
	6 yıl ve üzeri	63	3,54	,57		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.7. incelendiğinde sosyal beceri ölçeğinin tüm alt boyutları ile öğretmenlerin çalıştıkları okuldaki görev süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Öğretmenlerin çalıştıkları okullardaki görev süreleriyle çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı($F_{479}:6,03$; $p < .05$), “İletişim” ($F_{479}:5,88$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” ($F_{479}:3,81$; $p < .05$)ve “Çekingenlik”($F_{479}:4,45$; $p < .05$) alt boyutlarında istatistiksel

olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı ($\bar{x}=3,74$), “İletişim” ($\bar{x}=4,03$), “Uyumsuzluk” ($\bar{x}=3,61$) ve “Çekingenlik” ($\bar{x}=3,58$) alt boyutlarında şuan çalıştıkları okulda 3 ile 5 yıl arasında görev yapan öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Gruplar arasında ortaya çıkan farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.8.'de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresi değişkenine göre Post Hoc(Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi	Öğretmenin Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi	Ort. Fark	SH	p
İletişim	0-2 yıl	3-5 yıl	-,28(*)	,08	,002
		6 yıl ve üzeri	-,07	,10	,769
	3-5 yıl	0-2 yıl	,28(*)	,08	,002
Uyumsuzluk	0-2 yıl	3-5 yıl	-,15(*)	,05	,019
		6 yıl ve üzeri	-,00	,07	1
	3-5 yıl	0-2 yıl	,15(*)	,05	,019
Çekingenlik	0-2 yıl	3-5 yıl	-,16(*)	,05	,017
		6 yıl ve üzeri	,04	,07	,836
	3-5 yıl	0-2 yıl	,16(*)	,05	,017
Sosyal Beceri Toplam Puanı	0-2 yıl	3-5 yıl	-,20(*)	,06	,002
		6 yıl ve üzeri	-,00	,07	,991
	3-5 yıl	0-2 yıl	,20(*)	,06	,002
Sosyal Beceri Toplam Puanı	0-2 yıl	3-5 yıl	-,20(*)	,06	,002
		6 yıl ve üzeri	,19	,08	,057
	3-5 yıl	0-2 yıl	,00	,07	,991
		3-5 yıl	-,19	,08	,057

Çizelge 4.8. incelendiğinde “İletişim” alt boyutu, “Uyumsuzluk” alt boyutu, “Çekingenlik” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanında çalıştığı okuldaki görev süresi 3-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileriyle çalıştığı okuldaki görev süresi 0-2 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark çalıştığı okuldaki görev süresi 3-5 yıl olan öğretmenlerin lehinedir. Ayrıca

"Çekingenlik" alt boyutuna göre çalıştığı okuldaki görev süresi 3-5 yıl olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileriyle çalıştığı okuldaki görev süresi 6 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark çalıştığı okuldaki görev süresi 3-5 yıl olan öğretmenlerin lehinedir.

4.2.4. "Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubu " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Öğretmenin çalıştığı yaş grubuna göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.9.' da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Öğretmenin çalıştığı yaş grubu değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubu	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	4,00	36	3,63	,68	1,19	,304
	5,00	279	3,82	,77		
	6,00	167	3,84	,72		
Uyumsuzluk	4,00	36	3,27	,52	3,71	,025*
	5,00	279	3,48	,55		
	6,00	167	3,53	,46		
Çekingenlik	4,00	36	3,39	,51	,25	,777
	5,00	279	3,44	,55		
	6,00	167	3,46	,48		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	4,00	36	3,43	,49	1,59	,204
	5,00	279	3,59	,58		
	6,00	167	3,61	,50		

*p<0.05 p>0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.9. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı, "İletişim" ve "Çekingenlik" alt boyutlarında öğretmenin çalıştığı yaş grubuyla çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Anketin "Uyumsuzluk" alt boyutunda ise öğretmenin çalıştığı yaş grubuyla çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{479} = 3,71$; $p < .05$). "Uyumsuzluk" alt boyutunda 6 yaş grubundaki çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olarak görülmüştür. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu anlamak

için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.10. 'da verilmiştir.

Çizelge 4.10. Öğretmenin çalıştığı yaş grubu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubu	Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubu	Ort. Fark	SH	p
Uyumsuzluk	4,00	5,00	-,21	,09	,054
		6,00	-,26(*)	,09	,018
	5,00	4,00	,21	,09	,054
		6,00	-,04	,05	,625
	6,00	4,00	,26(*)	,09	,018
		5,00	,04	,05	,625

Öğretmenin çalıştığı yaş grubu değişkenine göre yapılan Post Hoc (Tukey) sonuçlarına bakıldığında “*Uyumsuzluk*” alt boyutunda 6 yaş grubundaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaş grubundaki çocukların sosyal becerileri arasında ,018($p < 0.05$) önem düzeyinde anlamlı fark olduğu görülmüştür. 6 yaş grubundaki çocukların sosyal becerilerinin 4 yaş grubundaki çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.3. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE DEVAM ETTİKLERİ OKULUN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmanın 3. alt problemi “Çocukların sosyal becerileri ile devam ettikleri okulun özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Çocukların devam ettikleri okulların özellikleri, okulun bulunduğu sosyo ekonomik düzey, okulda oynayabileceği uygun bahçe olup olmaması, okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçlarının olup olmaması olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap bulabilmek için Tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır.

4.3.1."Okulun Bulunduğu Sosyoekonomik Düzey " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Yaşadıkları yerin sosyo ekonomik düzeyine göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü

varyans analizi(One- WayANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.11.' de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Yaşanılan yerin sosyo ekonomik düzeyine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşadığı Yerin Sosyo Ekonomik Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Düşük gelir grubu	166	3,62	,76	17,18	,000*
	Orta gelir grubu	225	3,81	,78		
	Üst gelir grubu	91	4,18	,47		
Uyumsuzluk	Düşük gelir grubu	166	3,32	,52	14,27	,000*
	Orta gelir grubu	225	3,53	,54		
	Üst gelir grubu	91	3,66	,40		
Çekingenlik	Düşük gelir grubu	166	3,38	,53	4,78	,009*
	Orta gelir grubu	225	3,43	,56		
	Üst gelir grubu	91	3,59	,38		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Düşük gelir grubu	166	3,45	,56	13,31	,000*
	Orta gelir grubu	225	3,59	,58		
	Üst gelir grubu	91	3,81	,33		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.11. incelendiğinde sosyal beceri ölçeğinin tüm alt boyutları ile çocukların yaşadıkları yerlerin sosyo ekonomik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Yaşanılan yerin sosyo ekonomik düzeyiyle çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı($F_{479}=13,31$; $p < .05$) ve "İletişim" boyutu($F_{479}=17,18$; $p < .05$), "Uyumsuzluk" boyutu ($F_{479}=14,27$; $p < .05$) ve "Çekingenlik" boyutunda ($F_{479}=4,78$; $p < .05$) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur.

Ölçeğin toplam puanı($\bar{x}=3,81$), "İletişim"($\bar{x}=4,18$), "Uyumsuzluk"($\bar{x}=3,66$) ve "Çekingenlik"($\bar{x}=3,59$) alt boyutlarında üst sosyoekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.12. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.12. Yaşanılan yerin sosyo ekonomik düzeyine göre Post Hoc(Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşadığı Yerin Sosyo Ekonomik Düzeyi	Çocuğun Yaşadığı Yerin Sosyo Ekonomik Düzeyi	Ort. Fark	SH	p
İletişim	Düşük gelir grubu	Orta gelir grubu	-,18(*)	,07	,040
		Üst gelir grubu	-,55(*)	,09	,000
	Orta gelir grubu	Düşük gelir grubu	,18(*)	,07	,040
		Üst gelir grubu	-,37(*)	,09	,000
	Üst gelir grubu	Düşük gelir grubu	,55(*)	,09	,000
		Orta gelir grubu	,37(*)	,09	,000
Uyumsuzluk	Düşük gelir grubu	Orta gelir grubu	-,20(*)	,05	,000
		Üst gelir grubu	-,33(*)	,06	,000
	Orta gelir grubu	Düşük gelir grubu	,20(*)	,05	,000
		Üst gelir grubu	-,12	,06	,109
	Üst gelir grubu	Düşük gelir grubu	,33(*)	,06	,000
		Orta gelir grubu	,12	,06	,109
Çekingelik	Düşük gelir grubu	Orta gelir grubu	-,04	,05	,691
		Üst gelir grubu	-,20(*)	,06	,007
	Orta gelir grubu	Düşük gelir grubu	,04	,05	,691
		Üst gelir grubu	-,16(*)	,06	,033
	Üst gelir grubu	Düşük gelir grubu	,20(*)	,06	,007
		Orta gelir grubu	,16(*)	,06	,033
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Düşük gelir grubu	Orta gelir grubu	-,13(*)	,05	,031
		Üst gelir grubu	-,36(*)	,07	,000
	Orta gelir grubu	Düşük gelir grubu	,13(*)	,05	,031
		Üst gelir grubu	-,22(*)	,06	,003
	Üst gelir grubu	Düşük gelir grubu	,36(*)	,07	,000
		Orta gelir grubu	,22(*)	,06	,003

Çizelge 4.12. incelendiğinde “İletişim” alt boyutunda üst sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceriyle orta ve düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Üst sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin orta ve düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı boyutta orta sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceriyle düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılık orta sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların lehinedir. “Uyumsuzluk” alt boyutunda üst ve orta sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceriyle düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Üst ve

orta sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. “Çekingenlik” alt boyutunda üst sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceriyle orta ve düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Üst sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin orta ve düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ölçeğin toplam puanına bakıldığında üst sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceriyle orta ve düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak önem düzeylerinde anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçeğin toplam puanında orta sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal beceriyle düşük sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bu farklılık orta sosyo ekonomik düzeydeki bölgelerde yaşayan çocukların lehinedir.

Sonuç olarak ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarda üst sosyo ekonomik bölgede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin düşük sosyo ekonomik bölgede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal beceri puanı, “İletişim” ve “Çekingenlik” alt boyutlarına göre üst sosyo ekonomik bölgede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin orta sosyo ekonomik bölgede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin toplam puanı, “İletişim” ve “Uyumsuzluk” alt boyutlarına göre orta sosyo ekonomik bölgede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin düşük sosyo ekonomik bölgede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.3.2. "Çocuğun Okuduğu Okulda Oynayabileceği Uygun Bahçe Olup Olmaması" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Okudukları okullarda oynayabilecekleri uygun bahçenin olup olmamasına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.13.' de verilmiştir.

Çizelge 4.13. Okuduğu okulda oynayabileceği uygun bahçe olup olmaması değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Uygun Bahçe Var Mı?	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Evet	215	3,88	,76	1,51	,221
	Hayır	86	3,79	,71		
	Bahçe var ama yetersiz	181	3,75	,75		
Uyumsuzluk	Evet	215	3,48	,50	,023	,977
	Hayır	86	3,48	,63		
	Bahçe var ama yetersiz	181	3,49	,50		
Çekingenlik	Evet	215	3,41	,50	1,79	,167
	Hayır	86	3,54	,51		
	Bahçe var ama yetersiz	181	3,43	,55		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Evet	215	3,59	,54	,22	,803
	Hayır	86	3,60	,56		
	Bahçe var ama yetersiz	181	3,56	,55		

p>0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.13. incelendiğinde, okulda bahçe olup olmamasıyla çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı($F_{479}= ,22$; $p> .05$) ve tüm alt boyutlarında(“İletişim” boyutu($F_{479}=1,51$; $p> .05$), “Uyumsuzluk” boyutu ($F_{479}= ,023$; $p> .05$) ve “Çekingenlik” boyutu ($F_{479}=1,79$; $p> .05$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

4.3.3. "Çocuğun Okuduğu Okulun Yakınlarında Oynayabileceği Park ve Oyun Araçlarının Olup Olmaması" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Okuduğu okulun yakınlarında oynanabilecek park ve oyun araçlarının olup olmamasına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.14.' de verilmiştir.

Çizelge 4.14. Okuduğu okulun yakınlarında oynayabileceği park ve oyun araçlarının olup olmaması değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Park ve Oyun Araçları Var Mı?	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Evet	193	4,05	,72	16,91	,000*
	Hayır	126	3,65	,86		
	Park var ama yetersiz	163	3,66	,60		
Uyumsuzluk	Evet	193	3,61	,52	14,98	,000*
	Hayır	126	3,51	,60		
	Park var ama yetersiz	163	3,31	,40		
Çekingenlik	Evet	193	3,51	,51	3,05	,048*
	Hayır	126	3,43	,61		
	Park var ama yetersiz	163	3,37	,46		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Evet	193	3,72	,53	12,008	,000*
	Hayır	126	3,54	,64		
	Park var ama yetersiz	163	3,45	,44		

*p<0.05

Çizelge 4.14.' e göre okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olup olmamasıyla çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı($F_{479}=12,00$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında(“İletişim” boyutu($F_{479} =16,91$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” boyutu ($F_{479}=14,98$; $p < .05$)ve “Çekingenlik” boyutu ($F_{479}=3,05$; $p < .05$))istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal beceri toplam puanı($\bar{x}=3,72$), “İletişim”($\bar{x}=4,05$), “Uyumsuzluk”($\bar{x}=3,61$) ve “Çekingenlik”($\bar{x}=3,51$) alt boyutlarında okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Grup ortalamaları arasındaki farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.15.'de verilmiştir.

Çizelge 4.15. Çocuğun okuduğu okulun yakınlarında oynayabileceği park oyun araçlarının olup olması değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Park ve Oyun Araçları	Park ve Oyun Araçları	Ort. Fark	SH	p
İletişim	Evet	Hayır Park var ama yetersiz	,40(*) ,38(*)	,08 ,07	,000 ,000
	Hayır	Evet Park var ama yetersiz	-,40(*) -,01	,08 ,08	,000 ,990
	Park var ama yetersiz	Evet Hayır	-,38(*) ,01	,07 ,08	,000 ,990
Uyumsuzluk	Evet	Hayır Park var ama yetersiz	,09 ,29(*)	,05 ,05	,211 ,000
	Hayır	Evet Park var ama yetersiz	-,09 ,19(*)	,05 ,06	,211 ,004
	Park var ama yetersiz	Evet Hayır	-,29(*) -,19(*)	,05 ,06	,000 ,004
Çekingelik	Evet	Hayır Park var ama yetersiz	,07 ,13(*)	,06 ,05	,390 ,038
	Hayır	Evet Park var ama yetersiz	-,07 ,05	,06 ,06	,390 ,618
	Park var ama yetersiz	Evet Hayır	-,13(*) -,05	,05 ,06	,038 ,618
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Evet	Hayır Park var ama yetersiz	,18(*) ,27(*)	,06 ,05	,007 ,000
	Hayır	Evet Park var ama yetersiz	-,18(*) ,08	,06 ,06	,007 ,360
	Park var ama yetersiz	Evet Hayır	-,27(*) -,08	,05 ,06	,000 ,360

Çizelge 4.15. incelendiğinde “İletişim” alt boyutunda okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerileriyle park olmayan ve park olup yetersiz olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerilerinin park olmayan ve park olup yetersiz olan yerlerdeki çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“Uyumsuzluk” alt boyutunda okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerileriyle park olan ancak yetersiz olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların lehinedir. Aynı boyutta okulun yakınlarında park ve oyun araçları olmayan çocukların sosyal becerileriyle park olan ancak yetersiz olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür.

Bu fark okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olmayan çocukların lehinedir.

“Çekingenlik” alt boyutunda okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerileriyle park olan ancak yetersiz olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların lehinedir.

Ölçeğin toplam puanında okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerileriyle park olmayan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların lehinedir. Aynı boyutta okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerileriyle park olan ancak yetersiz olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların lehinedir.

Ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarda okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerilerinin park olan ancak yetersiz olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. “İletişim” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanında okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerilerinin park olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca “Uyumsuzluk” alt boyutunda okuduğu okulun yakınlarında park ve oyun araçları olmayan çocukların sosyal becerilerinin park olan ancak yetersiz olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.4. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE AİLE ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmanın 4. alt problemi “Çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Aile özellikleri annenin/ babanın eğitim durumu, meslekleri, aylık gelir durumu, aile yapısı, kardeş sayısı olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap bulabilmek

için Tek yönlü varyans analizi(One-Way ANOVA)ve Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

4.4.1. " Aile Yapısı " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Çocuğun birlikte yaşadığı kişilere, ailenin yapısına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis-H testi yapılmıştır. Kruskal Wallis-H testi sonuçları Çizelge 4.16.' da verilmiştir.

Çizelge 4.16. Sosyal Beceri Ölçeği ve Alt Boyutlarından Alınan Puanların Aile Yapısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	S.O.	X ²	SD	p
İletişim	Anne-baba ile birlikte yaşıyor	435	232,27	3,668	2	0,160
	Tek ebeveyn ile yaşıyor	16	174,22			
	Başkaları ile yaşıyor	10	266,75			
	Toplam	461				
Uyumsuzluk	Anne-baba ile birlikte yaşıyor	435	232,03	2,936	2	0,230
	Tek ebeveyn ile yaşıyor	16	181,38			
	Başkaları ile yaşıyor	10	265,80			
	Toplam	461				
Çekingenlik	Anne-baba ile birlikte yaşıyor	435	231,39	2,635	2	0,268
	Tek ebeveyn ile yaşıyor	16	191,53			
	Başkaları ile yaşıyor	10	277,40			
	Toplam	461				
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Anne-baba ile birlikte yaşıyor	435	232,06	5,030	2	0,081
	Tek ebeveyn ile yaşıyor	16	169,25			
	Başkaları ile yaşıyor	10	283,70			
	Toplam	461				

Yukarıda verilen Çizelge 4.16. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı(s.o= 283,70), ve tüm alt boyutlarda ("İletişim"(s.o=266,75), "Uyumsuzluk"(s.o=265,80)ve "Çekingenlik"(s.o= 277,40)) başkaları ile yaşayan (dedesi, ninesi gibi) çocukların sosyal beceri sıra ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Grup sıra ortalamaları arasındaki bu farkların Ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarda aile yapısıyla çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

4.4.2. "Annenin Eğitim Durumu" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Annelerin eğitim durumlarına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.17.' de verilmiştir.

Çizelge 4.17. Annenin eğitim durumu değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Annenin Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	İlkokul mezunu	199	3,78	,73	8,39	,000*
	Orta okul mezunu	83	3,67	,82		
	Lise mezunu	111	3,75	,75		
	Üniversite mezunu ve üstü	57	4,25	,49		
Uyumsuzluk	İlkokul mezunu	199	3,53	,50	7,98	,000*
	Orta okul mezunu	83	3,36	,55		
	Lise mezunu	111	3,38	,54		
	Üniversite mezunu ve üstü	57	3,74	,45		
Çekingelik	İlkokul mezunu	199	3,43	,53	5,16	,002*
	Orta okul mezunu	83	3,33	,52		
	Lise mezunu	111	3,43	,48		
	Üniversite mezunu ve üstü	57	3,68	,47		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	İlkokul mezunu	199	3,58	,54	8,31	,000*
	Orta okul mezunu	83	3,45	,59		
	Lise mezunu	111	3,52	,54		
	Üniversite mezunu ve üstü	57	3,89	,38		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.17. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı($F_{446}=8,31$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında ("İletişim" alt boyutu($F_{446}=8,39$; $p < .05$), "Uyumsuzluk" alt boyutu($F_{446}=7,98$; $p < .05$) ve "Çekingelik"($F_{446}=5,16$; $p < .05$) alt boyutunda) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle annelerinin eğitim durumu çocukların sosyal becerilerini istatistiksel olarak anlamlı oranda etkilemiştir. Ölçeğin toplam puanı($\bar{x}=3,89$), "İletişim"($\bar{x}=4,25$), "Uyumsuzluk"($\bar{x}=3,74$) ve "Çekingelik"($\bar{x}=3,68$) alt boyutlarında annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Grup ortalamaları arasındaki farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.18. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.18. Annenin eğitim durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Eğitim Durumu	Annenin Eğitim Durumu	Ort. Fark	SH	p
İletişim	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,11	,09	,609
		Lise mezunu	,03	,08	,983
		Üniversite mezunu ve üstü	-,47(*)	,10	,000
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,11	,09	,609
		Lise mezunu	-,08	,10	,852
		Üniversite mezunu ve üstü	-,58(*)	,12	,000
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,03	,08	,983
		Orta okul mezunu	,08	,10	,852
		Üniversite mezunu ve üstü	-,50(*)	,11	,000
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,47(*)	,10	,000
		Orta okul mezunu	,58(*)	,12	,000
		Lise mezunu	,50(*)	,11	,000
Uyumsuzluk	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,16	,06	,079
		Lise mezunu	,14	,06	,091
		Üniversite mezunu ve üstü	-,21(*)	,07	,031
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,16	,06	,079
		Lise mezunu	-,01	,07	,995
		Üniversite mezunu ve üstü	-,37(*)	,08	,000
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,14	,06	,091
		Orta okul mezunu	,01	,07	,995
		Üniversite mezunu ve üstü	-,35(*)	,08	,000
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,21(*)	,07	,031
		Orta okul mezunu	,37(*)	,08	,000
		Lise mezunu	,35(*)	,08	,000
Çekingenlik	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,09	,06	,456
		Lise mezunu	,001	,06	1
		Üniversite mezunu ve üstü	-,24(*)	,07	,010
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,09	,06	,456
		Lise mezunu	-,09	,07	,558
		Üniversite mezunu ve üstü	-,34(*)	,08	,001
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,001	,06	1
		Orta okul mezunu	,09	,07	,558
		Üniversite mezunu ve üstü	-,24(*)	,08	,020
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,24(*)	,07	,010
		Orta okul mezunu	,34(*)	,08	,001
		Lise mezunu	,24(*)	,08	,020
Sosyal Beceri Toplam Puanı	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,13	,07	,247
		Lise mezunu	,06	,06	,755
		Üniversite mezunu ve üstü	-,30(*)	,08	,001
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,13	,07	,247
		Lise mezunu	-,06	,07	,823
		Üniversite mezunu ve üstü	-,43(*)	,09	,000
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,06	,06	,755
		Orta okul mezunu	,06	,07	,823
		Üniversite mezunu ve üstü	-,36(*)	,08	,000
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,30(*)	,08	,001
		Orta okul mezunu	,43(*)	,09	,000
		Lise mezunu	,36(*)	,08	,000

Annenin eğitim durumu değişkenine göre yapılan Post Hoc (Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda annesi üniversite mezunu ve

lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle diğer gruplar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“*Uyumsuzluk*” alt boyutunda annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle annesi ilkokul mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların lehinedir. Yine annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle annesi ortaokul ve lise mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu boyutta da annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“*Çekingenlik*” alt boyutunda annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin toplam puanında da annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Bu fark annesi üniversite mezunu olan çocukların lehinedir.

Özetle ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarda annesi üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

4.4.3. "Babanın Eğitim Durumu" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Babaların eğitim durumlarına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.19.'da verilmiştir.

Çizelge 4.19. Babanın eğitim durumu değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Babanın Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	İlkokul mezunu	175	3,76	,75	6,36	,000*
	Orta okul mezunu	73	3,75	,76		
	Lise mezunu	132	3,74	,77		
	Üniversite mezunu ve üstü	67	4,17	,54		
Uyumsuzluk	İlkokul mezunu	175	3,51	,52	3,08	,027*
	Orta okul mezunu	73	3,42	,53		
	Lise mezunu	132	3,42	,55		
	Üniversite mezunu ve üstü	67	3,64	,45		
Çekingenlik	İlkokul mezunu	175	3,42	,55	4,45	,004*
	Orta okul mezunu	73	3,42	,49		
	Lise mezunu	132	3,38	,51		
	Üniversite mezunu ve üstü	67	3,65	,41		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	İlkokul mezunu	175	3,56	,56	5,42	,001*
	Orta okul mezunu	73	3,53	,54		
	Lise mezunu	132	3,52	,56		
	Üniversite mezunu ve üstü	67	3,82	,38		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.19. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı ($F_{443}=5,42$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında ("İletişim" alt boyutu ($F_{443}=6,36$; $p < .05$), "Uyumsuzluk" alt boyutu ($F_{443}=3,08$; $p < .05$) ve "Çekingenlik" ($F_{443}=4,45$; $p < .05$) alt boyutunda) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. "İletişim" ($\bar{x}=4,17$), "Uyumsuzluk" ($\bar{x}=3,64$), "Çekingenlik" ($\bar{x}=3,65$) ve ölçeğin toplam puanında ($\bar{x}=3,82$) babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Grup ortalamaları arasındaki farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.20. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.20. Babanın eğitim durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Eğitim Durumu	Babanın Eğitim Durumu	Ort. Fark	SH	p
İletişim	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,005	,10	1
		Lise mezunu	,014	,08	,998
		Üniversite mezunu ve üstü	-,41(*)	,10	,000
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,00	,10	1
		Lise mezunu	,009	,10	1
		Üniversite mezunu ve üstü	-,42(*)	,12	,004
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,014	,08	,998
		Orta okul mezunu	-,009	,10	1
		Üniversite mezunu ve üstü	-,43(*)	,11	,001
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,,41(*)	,10	,000
		Orta okul mezunu	,42(*)	,12	,004
		Lise mezunu	,43(*)	,11	,001
Uyumsuzluk	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,08	,07	,639
		Lise mezunu	,08	,06	,499
		Üniversite mezunu ve üstü	-,13	,07	,281
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,08	,07	,639
		Lise mezunu	-,001	,07	1
		Üniversite mezunu ve üstü	-,22	,08	,063
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,08	,06	,499
		Orta okul mezunu	,001	,07	1
		Üniversite mezunu ve üstü	-,21(*)	,07	,028
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,13	,07	,281
		Orta okul mezunu	,22	,08	,063
		Lise mezunu	,21(*)	,07	,028
Çekingenlik	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	-,002	,07	1
		Lise mezunu	,03	,05	,943
		Üniversite mezunu ve üstü	-,23(*)	,07	,009
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	,002	,07	1
		Lise mezunu	,03	,07	,964
		Üniversite mezunu ve üstü	-,23(*)	,08	,039
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,03	,05	,943
		Orta okul mezunu	-,03	,07	,964
		Üniversite mezunu ve üstü	-,26(*)	,07	,003
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,23(*)	,07	,009
		Orta okul mezunu	,23(*)	,08	,039
		Lise mezunu	,26(*)	,07	,003
Sosyal Beceri Toplam Puanı	İlkokul mezunu	Orta okul mezunu	,03	,07	,969
		Lise mezunu	,04	,06	,862
		Üniversite mezunu ve üstü	-,25(*)	,07	,005
	Orta okul mezunu	İlkokul mezunu	-,03	,07	,969
		Lise mezunu	,014	,07	,998
		Üniversite mezunu ve üstü	-,29(*)	,09	,008
	Lise mezunu	İlkokul mezunu	-,04	,06	,862
		Orta okul mezunu	-,014	,07	,998
		Üniversite mezunu ve üstü	-,30(*)	,08	,001
	Üniversite mezunu ve üstü	İlkokul mezunu	,25(*)	,07	,005
		Orta okul mezunu	,29(*)	,09	,008
		Lise mezunu	,30(*)	,08	,001

Babanın eğitim durumu değişkenine göre yapılan Post Hoc(Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

“Uyumsuzluk” alt boyutunda babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle babası lise mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların lehinedir.

“Çekingenlik” alt boyutunda babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin toplam puanında da babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerileriyle babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Bu fark babası üniversite mezunu olan çocukların lehinedir.

Özetle ölçeğin toplam puanı, “İletişim” alt boyutu ve “Çekingenlik” alt boyunda babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin babası ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. “Uyumsuzluk” alt boyutunda babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin babası lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.4.4. "Annenin Mesleği" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Annelerin mesleklerine göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.21.' de verilmiştir.

Çizelge 4.21. Annenin mesleğine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Annenin Mesleği	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Memur	50	4,13	,55	6,05	,000*
	İşçi	63	3,62	,86		
	Serbest meslek	24	4,12	,58		
	Ev hanımı	330	3,79	,74		
Uyumsuzluk	Memur	50	3,64	,48	4,08	,007*
	İşçi	63	3,32	,59		
	Serbest meslek	24	3,62	,48		
	Ev hanımı	330	3,49	,51		
Çekingenlik	Memur	50	3,60	,49	2,13	,095
	İşçi	63	3,36	,60		
	Serbest meslek	24	3,51	,45		
	Ev hanımı	330	3,44	,51		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Memur	50	3,79	,42	4,85	,002*
	İşçi	63	3,43	,63		
	Serbest meslek	24	3,75	,45		
	Ev hanımı	330	3,57	,53		

p>0.05 *p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.21. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı(F₄₆₃=4,85; p< .05), "İletişim" (F₄₆₃=6,05; p< .05) ve "Uyumsuzluk" alt boyutunda(F₄₆₃=4,08; p< .05) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. "Çekingenlik" alt boyutunda ise annenin mesleğiyle çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Sosyal beceri toplam puanı(\bar{x} =3,79), "İletişim"(\bar{x} =4,13), "Uyumsuzluk"(\bar{x} =3,64) ve "Çekingenlik"(\bar{x} =3,60) alt boyutlarında annesi memur olan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Grup ortalamaları arasındaki farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc(Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.22. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.22. Annenin mesleğine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Annenin Mesleği	Annenin Mesleği	Ort. Fark	SH	p
İletişim	Memur	İşçi	,51(*)	,13	,002
		Serbest meslek	,009	,18	1
		Ev hanımı	,34(*)	,11	,012
	İşçi	Memur	-,51(*)	,13	,002
		Serbest meslek	-,50(*)	,17	,025
		Ev hanımı	-,16	,10	,351
	Serbest meslek	Memur	-,009	,18	1
		İşçi	,50(*)	,17	,025
		Ev hanımı	,33	,15	,142
	Ev hanımı	Memur	-,34(*)	,11	,012
		İşçi	,16	,10	,351
		Serbest meslek	-,33	,15	,142
Uyumsuzluk	Memur	İşçi	,32(*)	,09	,007
		Serbest meslek	,019	,13	,999
		Ev hanımı	,14	,07	,262
	İşçi	Memur	-,32(*)	,09	,007
		Serbest meslek	-,30	,12	,080
		Ev hanımı	-,17	,07	,073
	Serbest meslek	Memur	-,019	,13	,999
		İşçi	,30	,12	,080
		Ev hanımı	,12	,11	,669
	Ev hanımı	Memur	-,14	,07	,262
		İşçi	,17	,07	,073
		Serbest meslek	-,12	,11	,669
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Memur	İşçi	,35(*)	,10	,003
		Serbest meslek	,03	,13	,991
		Ev hanımı	,21(*)	,08	,043
	İşçi	Memur	-,35(*)	,10	,003
		Serbest meslek	-,31	,12	,070
		Ev hanımı	-,14	,07	,229
	Serbest meslek	Memur	-,03	,13	,991
		İşçi	,31	,12	,070
		Ev hanımı	,17	,11	,414
	Ev hanımı	Memur	-,21(*)	,08	,043
		İşçi	,14	,07	,229
		Serbest meslek	-,17	,11	,414

Annenin mesleği değişkenine göre yapılan Post Hoc (Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda annesi memur olan çocukların sosyal becerileriyle annesi işçi ve ev hanımı olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Annesi memur olan çocukların sosyal becerilerinin annesi işçi ve ev hanımı olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı alt boyutta annesi serbest meslek yapan çocukların sosyal becerileriyle annesi işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark annesi serbest meslek yapan annelerin lehinedir.

“Uyumsuzluk” alt boyutunda annesi memur olan çocukların sosyal becerileriyle annesi işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Annesi memur olan çocukların sosyal becerilerinin annesi işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin toplam puanına göre annesi memur olan çocukların sosyal becerileriyle annesi işçi ve ev hanımı olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Annesi memur olan çocukların sosyal becerilerinin annesi işçi ve ev hanımı olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özetle ölçeğin toplam puanı, “İletişim” ve “Uyumsuzluk” alt boyutlarında annesi memur olan çocukların sosyal becerilerinin annesi işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ölçeğin toplam puanı ve “İletişim” alt boyutunda annesi memur olan çocukların sosyal becerilerinin annesi ev hanımı olan çocuklara göre de daha yüksek olduğu saptanmıştır. “İletişim” alt boyutuna göre annesi serbest meslek yapan çocukların sosyal becerileriyle annesi işçi olanlar arasında da anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark annesi serbest meslek yapan annelerin lehinedir.

4.4.5. "Babanın Mesleği" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Babaların mesleklerine göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.23.' de verilmiştir.

Çizelge 4.23. Babanın mesleğine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Babanın Mesleği	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Memur	67	4,09	,55	9,70	,000*
	İşçi	187	3,66	,76		
	Serbest meslek	206	3,89	,75		
Uyumsuzluk	Memur	67	3,68	,44	10,37	,000*
	İşçi	187	3,38	,50		
	Serbest meslek	206	3,55	,53		
Çekingelik	Memur	67	3,61	,45	5,05	,007*
	İşçi	187	3,38	,53		
	Serbest meslek	206	3,46	,50		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Memur	67	3,79	,40	10,10	,000*
	İşçi	187	3,47	,54		
	Serbest meslek	206	3,63	,54		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.23. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı($F_{457}=10,10$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında(“İletişim” alt boyutu($F_{457}=9,70$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” alt boyutu($F_{457}=10,37$; $p < .05$) ve “Çekingenlik” alt boyutunda($F_{457}=5,05$; $p < .05$)) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı($\bar{x}=3,79$), “İletişim”($\bar{x}=4,09$), “Uyumsuzluk”($\bar{x}=3,68$) ve “Çekingenlik”($\bar{x}=3,61$) alt boyutlarında babası memur olan çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Grup ortalamaları arasındaki farkların kimin lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.24. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.24. Babanın mesleği değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Babanın Mesleği	Babanın Mesleği	Ort. Fark	SH	p
İletişim	Memur	İşçi Serbest meslek	,42(*) ,20	,10 ,10	,000 ,122
	İşçi	Memur Serbest meslek	-,42(*) -,22(*)	,10 ,07	,000 ,007
	Serbest meslek	Memur İşçi	-,20 ,22(*)	,10 ,07	,122 ,007
Uyumsuzluk	Memur	İşçi Serbest meslek	,30(*) ,13	,07 ,07	,000 ,154
	İşçi	Memur Serbest meslek	-,30(*) -,16(*)	,07 ,05	,000 ,003
	Serbest meslek	Memur İşçi	-,13 ,16(*)	,07 ,05	,154 ,003
Çekingenlik	Memur	İşçi Serbest meslek	,22(*) ,14	,07 ,07	,005 ,109
	İşçi	Memur Serbest meslek	-,22(*) -,08	,07 ,05	,005 ,240
	Serbest meslek	Memur İşçi	-,14 ,08	,07 ,05	,109 ,240
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Memur	İşçi Serbest meslek	,31(*) ,16	,07 ,07	,000 ,081
	İşçi	Memur Serbest meslek	-,31(*) -,15(*)	,07 ,05	,000 ,009
	Serbest meslek	Memur İşçi	-,16 ,15(*)	,07 ,05	,081 ,009

Babanın mesleği değişkenine göre yapılan Post Hoc(Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda babası memur olan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Babası memur olan çocukların sosyal becerilerinin babası işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı alt boyutta babası serbest meslek

yapan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark babası serbest meslek yapan babaların lehinedir.

“*Uyumsuzluk*” alt boyutunda da babası memur olan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Babası memur olan çocukların sosyal becerilerinin babası işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı alt boyutta babası serbest meslek yapan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark babası serbest meslek yapan babaların lehinedir.

“*Çekingenlik*” alt boyutunda da babası memur olan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Babası memur olan çocukların sosyal becerilerinin babası işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin toplam puanına göre de babası memur olan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Babası memur olan çocukların sosyal becerilerinin babası işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı alt boyutta babası serbest meslek yapan çocukların sosyal becerileriyle babası işçi olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark babası serbest meslek yapan babaların lehinedir.

Özetle ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarda babası memur olan çocukların sosyal becerilerinin babası işçi olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyal beceri toplam puanı ,“*İletişim*” alt boyutu ve “*Uyumsuzluk*” alt boyutuna göre babası serbest meslek yapan çocukların sosyal becerilerinin babası işçi olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.4.6. "Kardeş Sayısı" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Kardeş sayısına göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.25.' de verilmiştir.

Çizelge 4.25. Kardeş sayısına göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	0	101	3,84	,68	,58	,628
	1	222	3,86	,71		
	2	116	3,77	,84		
	3 ve üstü	30	3,74	,78		
Uyumsuzluk	0	101	3,45	,52	1,17	,319
	1	222	3,53	,49		
	2	116	3,46	,58		
	3 ve üstü	30	3,40	,56		
Çekingenlik	0	101	3,50	,50	,41	,742
	1	222	3,43	,49		
	2	116	3,43	,56		
	3 ve üstü	30	3,45	,55		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	0	101	3,59	,51	,44	,725
	1	222	3,61	,51		
	2	116	3,55	,61		
	3 ve üstü	30	3,53	,58		

p>0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.25. incelendiğinde sosyal beceri ölçeğinin tüm alt boyutları ile kardeş sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Kardeş sayısı dikkate alındığında çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı ($F_{465}= 0,44$; $p> .05$) ve tüm alt boyutlarında (“İletişim” ($F_{465}= 0,58$; $p> .05$), “Uyumsuzluk” ($F_{465}=1,17$; $p< .05$) ve “Çekingenlik” ($F_{465}= 0,41$; $p< .05$) istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle çocukların kardeşinin olup olmaması veya kaç kardeşi olduğu sosyal becerilerini istatistiksel olarak anlamlı oranda etkilememiştir.

4.4.7. "Ailenin Aylık Gelir Durumu " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Ailenin aylık gelir durumuna göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.26.' da verilmiştir.

Çizelge 4.26. Ailenin aylık gelir durumuna göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Ailenin Aylık Gelir Durumu	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	750 ve altı	51	3,73	,73	7,84	,000*
	751-1500	229	3,69	,73		
	1501- 3000	72	3,86	,73		
	3001 ve üzeri	43	4,26	,49		
Uyumsuzluk	750 ve altı	51	3,42	,50	5,78	,001*
	751-1500	229	3,44	,54		
	1501- 3000	72	3,49	,49		
	3001 ve üzeri	43	3,78	,40		
Çekingenlik	750 ve altı	51	3,35	,50	2,82	,038*
	751-1500	229	3,40	,53		
	1501- 3000	72	3,49	,48		
	3001 ve üzeri	43	3,62	,45		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	750 ve altı	51	3,50	,53	6,34	,000*
	751-1500	229	3,51	,56		
	1501- 3000	72	3,61	,51		
	3001 ve üzeri	43	3,89	,35		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.26. incelendiğinde Ölçeğin toplam puanı($F_{391}=6,34$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında (“İletişim” alt boyutu($F_{391}=7,84$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” alt boyutu ($F_{391}=5,78$; $p < .05$) ve “Çekingenlik”(F₃₉₁=2,82; $p < .05$) alt boyutunda) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle ailenin gelir durumu çocukların sosyal becerilerini istatistiksel olarak anlamlı oranda etkilemiştir. Ölçeğin toplam puanı($\bar{x}=3,89$), “İletişim”(x=4,26), “Uyumsuzluk”(x=3,78) ve “Çekingenlik”(x=3,62) alt boyutlarında aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Grup ortalamaları arasındaki farkların hangi grupların lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.27.' de verilmiştir.

Çizelge 4.27. Ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Ailenin Aylık Gelir Durumu	Ailenin Aylık Gelir Durumu	Ort. Fark	SH	p
İletişim	750 ve altı	751-1500	,03	,11	,984
		1501- 3000	-,12	,13	,762
		3001 ve üzeri	-,52(*)	,14	,003
	751-1500	750 ve altı	-,03	,11	,984
		1501- 3000	-,16	,09	,308
		3001 ve üzeri	-,56(*)	,11	,000
	1501- 3000	750 ve altı	,12	,13	,762
		751-1500	,16	,09	,308
		3001 ve üzeri	-,39(*)	,13	,022
	3001 ve üzeri	750 ve altı	,52(*)	,14	,003
		751-1500	,56(*)	,11	,000
		1501- 3000	,39(*)	,13	,022
Uyumsuzluk	750 ve altı	751-1500	-,02	,07	,994
		1501- 3000	-,06	,09	,883
		3001 ve üzeri	-,36(*)	,10	,004
	751-1500	750 ve altı	,02	,07	,994
		1501- 3000	-,04	,06	,896
		3001 ve üzeri	-,34(*)	,08	,000
	1501- 3000	750 ve altı	,06	,09	,883
		751-1500	,04	,06	,896
		3001 ve üzeri	-,29(*)	,09	,015
	3001 ve üzeri	750 ve altı	,36(*)	,10	,004
		751-1500	,34(*)	,08	,000
		1501- 3000	,29(*)	,09	,015
Çekingenlik	750 ve altı	751-1500	-,04	,07	,929
		1501- 3000	-,13	,09	,453
		3001 ve üzeri	-,26	,10	,066
	751-1500	750 ve altı	,04	,07	,929
		1501- 3000	-,09	,06	,563
		3001 ve üzeri	-,21	,08	,060
	1501- 3000	750 ve altı	,13	,09	,453
		751-1500	,09	,06	,563
		3001 ve üzeri	-,12	,09	,593
	3001 ve üzeri	750 ve altı	,26	,10	,066
		751-1500	,21	,08	,060
		1501- 3000	,12	,09	,593
Sosyal Beceri Toplam Puanı	750 ve altı	751-1500	-,01	,08	,999
		1501- 3000	-,11	,09	,657
		3001 ve üzeri	-,38(*)	,10	,003
	751-1500	750 ve altı	,01	,08	,999
		1501- 3000	-,09	,07	,514
		3001 ve üzeri	-,37(*)	,08	,000
	1501- 3000	750 ve altı	,11	,09	,657
		751-1500	,09	,07	,514
		3001 ve üzeri	-,27(*)	,10	,040
	3001 ve üzeri	750 ve altı	,38(*)	,10	,003
		751-1500	,37(*)	,08	,000
		1501- 3000	,27(*)	,10	,040

Ailenin aylık gelir durumuna göre yapılan Post Hoc(Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 750TL ve altı olan

ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 751TL- 1500TL arası olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yine aynı boyutta aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 1501TL-3000TL arası olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ailesinin aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan çocuklarının sosyal becerinin daha az gelire sahip ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

“*Uyumsuzluk*” alt boyutunda aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 750TL ve altı olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 751TL- 1500TL arası olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yine aynı boyutta aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 1501TL-3000TL arası olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ailesinin aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan çocuklarının sosyal becerinin daha az gelire sahip ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

“*Çekingenlik*” alt boyutunda Çizelge 4.27.’de yapılan varyans analizine göre anlamlı fark varmış gibi gözükse de Post Hoc Tukey sonuçlarına bakıldığında anlamlı fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ölçeğin toplam puanına göre aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 750TL ve altı olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 751TL- 1500TL arası olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yine aynı boyutta aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceriyle aylık gelir durumu 1501TL-3000TL arası olan ailelerin çocuklarının sosyal becerileri anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ailesinin aylık gelir durumu 3001 ve

üzeri olan çocuklarının sosyal becerinin daha az gelire sahip ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Özette Ölçeğin toplam puanı, “İletişim” alt boyutu ve “Uyumsuzluk” alt boyutuna göre ailesinin aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan çocuklarının sosyal becerinin daha az gelire sahip ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.5. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE BİREYSEL ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Araştırmanın 5. alt problemi “Çocukların sosyal becerileri ile bireysel özellikleri arasında anlamlı farklar var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bireysel özellikler yaş, cinsiyet, kaçınıcı çocuk olduğu, okul öncesi eğitimi alma süresi olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap bulabilmek için t– testi ve Tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır.

4.5.1. "Çocuğun Cinsiyeti" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Cinsiyete göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t– testi uygulanmıştır. T-testi Çizelge 4.28.' de verilmiştir.

Çizelge 4.28. Çocuğun cinsiyeti değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

	Kız			Erkek			t	p
	N	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS		
İletişim	233	3,90	,76	249	3,74	,73	2,32	,020*
Uyumsuzluk	233	3,57	,55	249	3,41	,49	3,44	,001*
Çekingenlik	233	3,51	,53	249	3,38	,51	2,57	,010*
Sosyal Beceri Toplam Puanı	233	3,66	,56	249	3,51	,53	2,91	,004*

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.28. incelendiğinde “İletişim” alt boyutunda kız çocuklarının (\bar{x} =3,90) sosyal beceri ortalamalarının erkek çocuklarına göre (\bar{x} =3,74) daha yüksek olduğu görülmektedir. “Uyumsuzluk” alt boyutunda da

kız çocuklarının ($\bar{x}=3,57$) sosyal beceri ortalamaları erkek çocuklarına göre($\bar{x}=3,41$) daha yüksektir. “Çekingelik” alt boyutunda da kız çocuklarının ($\bar{x}=3,51$) sosyal beceri ortalamaları erkek çocuklarına göre($\bar{x}=3,38$) daha yüksektir. Sosyal beceri toplam puanında da kız çocuklarının ($\bar{x}=3,66$) sosyal beceri ortalamaları erkek çocuklarına göre($\bar{x}=3,51$) daha yüksektir. Sosyal beceri toplam puanı ve tüm alt boyutlarda kız çocukların sosyal beceri ortalamalarının erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Grup ortalamaları arasındaki bu farkların anlamlı olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgu söz konusu farkların .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Cinsiyetleri dikkate alındığında çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı($t_{480}=2,91$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında (“İletişim” boyutu($t_{480}=2,32$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” boyutu ($t_{480}=3,44$; $p < .05$) ve “Çekingelik” boyutu ($t_{480}=2,57$; $p < .05$)) istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

4.5.2. "Çocuğun Yaşı " Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Yaşa göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.29.' da verilmiştir.

Çizelge 4.29. Çocuğun yaşı değişkenine göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşı	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	4,00	70	3,59	,69	3,59	,028*
	5,00	254	3,86	,78		
	6,00	157	3,84	,71		
Uyumsuzluk	4,00	70	3,24	,48	8,88	,000*
	5,00	254	3,54	,55		
	6,00	157	3,50	,48		
Çekingelik	4,00	70	3,29	,51	4,26	,015*
	5,00	254	3,45	,54		
	6,00	157	3,51	,49		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	4,00	70	3,37	,49	5,92	,003*
	5,00	254	3,62	,57		
	6,00	157	3,62	,51		

* $p < 0.05$

Yukarıda verilen Çizelge 4.29. incelendiğinde sosyal becerileri ölçeğinin tüm alt boyutları ile çocukların yaşı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Yaşları dikkate alındığında çocukların sosyal becerileri arasında

ölçeğin toplam puanı($F_{478}=5,92$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında (“İletişim” boyutu($F_{478}=3,59$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” boyutu ($F_{478}=8,88$; $p < .05$)ve “Çekingenlik” boyutu ($F_{478}=4,26$; $p < .05$))istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır. “İletişim” alt boyutu($\bar{x}=3,86$) ve “Uyumsuzluk”($\bar{x}=3,54$) alt boyutunda 5 yaşındaki çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. “Çekingenlik” alt boyutunda 6 yaşındaki çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksektir($\bar{x}=3,51$). Sosyal beceri toplam puanında da 6 yaşındaki çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksektir($\bar{x}=3,623$).

Grup ortalamaları arasındaki farkların hangi grupların lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.30. 'da verilmiştir.

Çizelge 4.30. Çocuğun yaşı değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Yaşı	Ort. Fark	SH	p
İletişim	4,00	5,00	-,26(*)	,10	,024
		6,00	-,24	,10	,057
	5,00	4,00	,26(*)	,10	,024
		6,00	,01	,07	,969
	6,00	4,00	,24	,10	,057
		5,00	-,01	,07	,969
Uyumsuzluk	4,00	5,00	-,29(*)	,07	,000
		6,00	-,25(*)	,07	,002
	5,00	4,00	,29(*)	,07	,000
		6,00	,03	,05	,795
	6,00	4,00	,25(*)	,07	,002
		5,00	-,03	,05	,795
Çekingenlik	4,00	5,00	-,16	,07	,055
		6,00	-,21(*)	,07	,011
	5,00	4,00	,16	,07	,055
		6,00	-,05	,05	,549
	6,00	4,00	,21(*)	,07	,011
		5,00	,05	,05	,549
Sosyal Beceri Toplam Puanı	4,00	5,00	-,24(*)	,07	,003
		6,00	-,24(*)	,07	,006
	5,00	4,00	,24(*)	,07	,003
		6,00	,001	,05	,999
	6,00	4,00	,24(*)	,07	,006
		5,00	-,001	,05	,999

Çocuğun yaşı değişkenine göre yapılan Post Hoc(Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda 5 yaşındaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaşındaki çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu

görülmüştür. 5 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“*Uyumsuzluk*” alt boyutunda 5 yaşındaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaşındaki çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark 5 yaşındaki çocukların lehinedir. Aynı boyutta 6 yaşındaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaşındaki çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark 6 yaşındaki çocukların lehinedir.

“*Çekingenlik*” alt boyutunda 6 yaşındaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaşındaki çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. 6 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ölçeğin toplam puanında 5 yaşındaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaşındaki çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark 5 yaşındaki çocukların lehinedir. Aynı boyutta 6 yaşındaki çocukların sosyal becerileriyle 4 yaşındaki çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu fark 6 yaşındaki çocukların lehinedir.

“*İletişim*” alt boyutu, “*Uyumsuzluk*” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanına göre 5 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer sonuca göre “*Uyumsuzluk*” alt boyutu, “*Çekingenlik*” alt boyutu ve ölçeğin toplam puanında 6 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.5.3. "Kaçınıcı Çocuk Olması" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Kaçınıcı çocuk olduğuna göre çocukların sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi(ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.31.' de verilmiştir.

Çizelge 4.31. Kaçınıcı çocuk olduğuna göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Kaçınıcı Çocuk Olduğu	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	1	238	3,86	,73	,46	,630
	2	175	3,82	,75		
	3 ve üstü	53	3,75	,81		
Uyumsuzluk	1	238	3,51	,53	,36	,692
	2	175	3,50	,53		
	3 ve üstü	53	3,44	,49		
Çekingenlik	1	238	3,46	,53	,09	,911
	2	175	3,44	,52		
	3 ve üstü	53	3,47	,52		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	1	238	3,61	,55	,26	,766
	2	175	3,59	,55		
	3 ve üstü	53	3,55	,54		

p>0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.31. incelendiğinde sosyal becerileri ölçeğinin tüm alt boyutları ile çocukların kaçınıcı çocuk olması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı ($F_{463}=0,26$; $p>.05$), ve tüm alt boyutlarında ("*İletişim*" boyutu ($F_{463}=0,46$; $p>.05$), "*Uyumsuzluk*" boyutu ($F_{463}=0,36$; $p>.05$) ve "*Çekingenlik*" boyutu ($F_{463}=0,09$; $p>.05$)) istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle kaçınıcı çocuk olduğu dikkate alındığında çocukların sosyal becerileri arasında ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

4.5.4. "Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Yılı" Değişkenine Göre Çocukların Sosyal Becerileri

Çocuğun okulöncesi eğitim kurumlarına devam ettiği yıla göre sosyal becerilerinde anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.32.' de verilmiştir.

Çizelge 4.32. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam yılına göre çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Yılı	N	\bar{X}	SS	F	p
İletişim	Devam etmedi	380	3,71	,75	20,79	,000*
	1 yıl	65	4,24	,59		
	2 yıl ve üzeri	23	4,32	,51		
Uyumsuzluk	Devam etmedi	380	3,42	,51	13,25	,000*
	1 yıl	65	3,74	,52		
	2 yıl ve üzeri	23	3,72	,37		
Çekingenlik	Devam etmedi	380	3,38	,52	12,50	,000*
	1 yıl	65	3,70	,48		
	2 yıl ve üzeri	23	3,64	,34		
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Devam etmedi	380	3,51	,54	18,89	,000*
	1 yıl	65	3,90	,47		
	2 yıl ve üzeri	23	3,90	,35		

*p<0.05

Yukarıda verilen Çizelge 4.32. incelendiğinde ölçeğin toplam puanı($F_{465}=18,89$; $p < .05$) ve tüm alt boyutlarında (“İletişim” alt boyutu($F_{465}=20,79$; $p < .05$), “Uyumsuzluk” alt boyutu($F_{465}=13,25$; $p < .05$) ve “Çekingenlik” ($F_{465}=12,50$; $p < .05$) alt boyutunda) istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına devam yılları sosyal becerilerini istatistiksel olarak anlamlı oranda etkilemiştir. Sosyal beceri toplam puanı($\bar{x}=3,8987$), “Uyumsuzluk”($\bar{x}=3,74$) ve “Çekingenlik”($\bar{x}=3,70$) alt boyutlarında okulöncesi eğitime daha önce 1 yıl devam eden çocukların sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. “İletişim”($\bar{x}=4,32$) alt boyutunda ise okulöncesi eğitime daha önce 2 yıl ve üzeri devam edenlerin sosyal beceri ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Grup ortalamaları arasındaki farkların hangi grupların lehine olduğunu anlamak için Post Hoc (Tukey) testi uygulanmıştır. Tukey Post Hoc sonuçları Çizelge 4.33. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.33. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam yılı değişkenine göre Post Hoc (Tukey) sonuçları

Bağımlı Değişken	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Yılı	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Yılı	Ort. Fark	SH	p
İletişim	Devam etmedi	1 yıl	-,52(*)	,09	,000
		2 yıl ve üzeri	-,61(*)	,15	,000
	1 yıl	Devam etmedi	,52(*)	,09	,000
		2 yıl ve üzeri	-,08	,17	,891
	2 yıl ve üzeri	Devam etmedi	,61(*)	,15	,000
		1 yıl	,08	,17	,891
Uyumsuzluk	Devam etmedi	1 yıl	-,31(*)	,06	,000
		2 yıl ve üzeri	-,30(*)	,11	,018
	1 yıl	Devam etmedi	,31(*)	,06	,000
		2 yıl ve üzeri	,016	,12	,990
	2 yıl ve üzeri	Devam etmedi	,30(*)	,11	,018
		1 yıl	-,016	,12	,990
Çekingenlik	Devam etmedi	1 yıl	-,31(*)	,06	,000
		2 yıl ve üzeri	-,25	,11	,056
	1 yıl	Devam etmedi	,31(*)	,06	,000
		2 yıl ve üzeri	,06	,12	,861
	2 yıl ve üzeri	Devam etmedi	,25	,11	,056
		1 yıl	-,06	,12	,861
Sosyal Beceri Toplam Puanı	Devam etmedi	1 yıl	-,38(*)	,07	,000
		2 yıl ve üzeri	-,38(*)	,11	,002
	1 yıl	Devam etmedi	,38(*)	,07	,000
		2 yıl ve üzeri	,000	,12	1
	2 yıl ve üzeri	Devam etmedi	,38(*)	,11	,002
		1 yıl	-,000	,12	1

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam yılı değişkenine göre yapılan Post Hoc(Tukey) sonuçlarına bakıldığında “İletişim” alt boyutunda okulöncesi eğitim kurumlarına 1 yıl devam eden çocuklarla daha önce devam etmeyen çocuklar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aynı boyutta okulöncesi eğitim kurumlarına 2 yıl ve üstü devam eden çocuklarla daha önce devam etmeyen çocuklar arasında da anlamlı fark olduğu görülmüştür. Okul öncesine devam etmeyen çocukların sosyal becerilerinin 1 yıl devam eden ve 2 yıl ve üstü devam edenlere göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

“Uyumsuzluk” alt boyutunda da okulöncesine 1 yıl devam eden ve 2 yıl ve üstü devam edenlerle okulöncesine daha önce devam etmeyen çocuklar arasında anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Okul öncesine 1 yıl devam eden ve 2 yıl ve üstü devam eden çocukların sosyal becerilerinin okulöncesine daha önce devam etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

“Çekingenlik” alt boyutuna göre okulöncesi eğitim kurumlarına 1 yıl devam eden çocuklarla daha önce devam etmeyen çocuklar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Okul öncesine 1 yıl devam eden çocukların sosyal becerilerinin okulöncesine daha önce devam etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

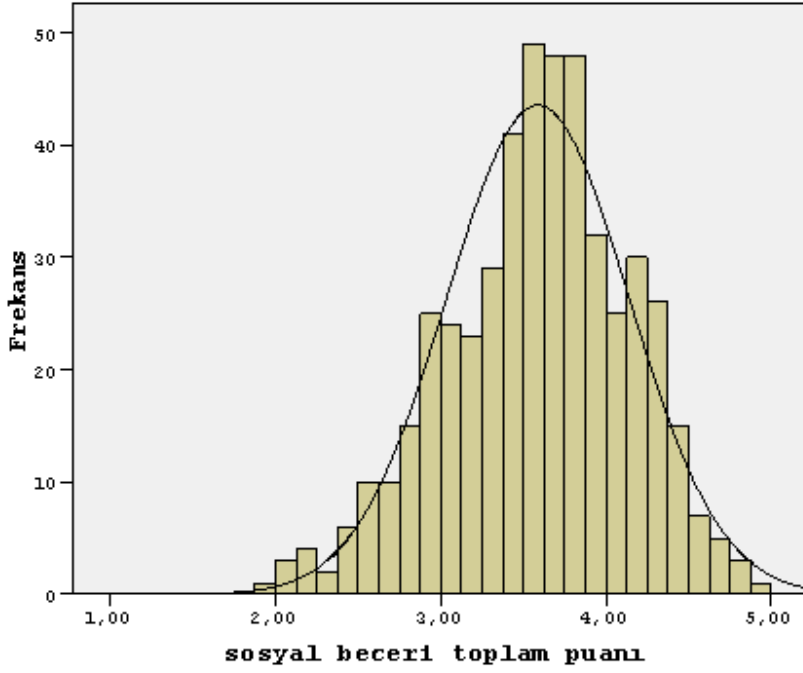
Ölçeğin toplam puanında okulöncesine 1 yıl devam eden çocuklarla daha önce devam etmeyen çocuklar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Aynı boyutta okulöncesi eğitim kurumlarına 2 yıl ve üstü devam eden çocuklarla daha önce devam etmeyen çocuklar arasında da anlamlı fark olduğu görülmüştür. Okul öncesine 1 yıl devam eden ve 2 yıl ve üstü devam eden çocukların sosyal becerilerinin okulöncesine daha önce devam etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özetle ölçeğin toplam puanı ve tüm alt boyutlarda Okul öncesine 1 yıl devam eden çocukların sosyal becerilerinin okulöncesine daha önce devam etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca Sosyal beceri toplam puanı, “İletişim” alt boyutu ve “Uyumsuzluk” alt boyutuna göre okulöncesi eğitim kurumlarına 2 yıl ve üstü devam eden çocukların sosyal becerileri daha önce devam etmeyen çocuklara göre daha yüksektir.

4.6. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİNE OLAN ETKİLERİ

Araştırmanın 6. alt problemi “Araştırmada kullanılan bağımsız değişkenler çocukların sosyal beceri puanlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevap bulabilmek için basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmada ilk önce yordayıcı değişkenlerle sosyal beceri puanları arasında doğrusal bir ilişkinin olup olmadığı ve puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiş ve ilgili grafik aşağıda verilmiştir.

Grafik 4.1. Sosyal beceri puanlarının doğrusallık ve normallik dağılımı

Grafik incelendiğinde sosyal beceri puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Sosyal becerileri etkileyen değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini ortaya koymak amacıyla aralarındaki korelasyon bakılmış, sonuçlar Çizelge 4.34. ' te verilmiştir.

Çizelge 4. 34. Sosyal becerileri etkileyen değişkenlerin aralarındaki ilişkiler

	1.Sosyal beceri	2. İi ortamı (Sosyokültürel Ortam)	3.Köy ortamı (Sosyokültürel Ortam)	4.Mezuniyet dr.	5.Hizmet yılı	6.Park ve oyun araçlarının olması	7.Annenin eğitim dr.	8.Babanın eğitim dr.	9.Ailenn aylık gelir dr.	10.Çocuğun cinsiyeti	11.Çocuğun yaşı	12.Okulöncesi dvm y
1	1	,147 (**)	-,118 (**)	-,141 (**)	,139 (**)	,210 (**)	,103 (*)	,097 (*)	,192 (**)	-,132 (**)	,113 (*)	,256 (**)
2	,147 (**)	1	-,346 (**)	-,152 (**)	,544 (**)	,446 (**)	,516 (**)	,501 (**)	,578 (**)	,034	,367 (**)	,492 (**)
3	-,118 (**)	-,346 (**)	1	-,016	-,430 (**)	-,261 (**)	-,405 (**)	-,368 (**)	-,327 (**)	,050	-,336 (**)	-,256 (**)
4	-,141 (**)	-,152 (**)	-,016	1	,020	-,164 (**)	-,109 (*)	-,104 (*)	-,133 (**)	-,019	-,024	-,192 (**)
5	,139 (**)	,544 (**)	-,430 (**)	,020	1	,369 (**)	,392 (**)	,383 (**)	,352 (**)	,018	,437 (**)	,332 (**)
6	,210 (**)	,446 (**)	-,261 (**)	-,164 (**)	,369 (**)	1	,248 (**)	,232 (**)	,297 (**)	-,006	,053	,307 (**)
7	,103 (*)	,516 (**)	-,405 (**)	-,109 (*)	,392 (**)	,248 (**)	1	,773 (**)	,543 (**)	-,062	,314 (**)	,473 (**)
8	,097 (*)	,501 (**)	-,368 (**)	-,104 (*)	,383 (**)	,232 (**)	,773 (**)	1	,538 (**)	-,007	,338 (**)	,417 (**)
9	,192 (**)	,578 (**)	-,327 (**)	-,133 (**)	,352 (**)	,297 (**)	,543 (**)	,538 (**)	1	,078	,319 (**)	,567 (**)
10	-,132 (**)	,034	,050	-,019	,018	-,006	-,062	-,007	,078	1	-,062	-,060
11	,113 (*)	,367 (**)	-,336 (**)	-,024	,437 (**)	,053	,314 (**)	,338 (**)	,319 (**)	-,062	1	,318 (**)
12	,256 (**)	,492 (**)	-,256 (**)	-,192 (**)	,332 (**)	,307 (**)	,473 (**)	,417 (**)	,567 (**)	-,060	,318 (**)	1

** p < .01 *p < .05

Çizelge 4.34. incelendiğinde çocukların sosyal becerileri ile öğretmenin hizmet yılı(R=,139), çocuğun yaşadığı sosyo kültürel ortamın il merkezi olması(R=,147), okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olması (R= ,210) annenin eğitim durumu(R=,103), babanın eğitim durumu(R=,097), ailenin aylık gelir durumu(R=,192), çocuğun yaşı(R=,113) ve okul öncesi eğitime devam yılı (R=0,256) değişkenleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamın köy olması (R= -,118), öğretmenin mezuniyet derecesi(R= -,141) ve çocuğun cinsiyeti(R= -,132) değişkenleriyle sosyal beceriler arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir.

Çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 4.35. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.35. Sosyokültürel ortam ile sosyal becerileri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
İl Merkezi Sosyal Beceri	,189	,058	,147	3,248	,001
R= ,147 R ² = ,022 F(1,480)= 10,552					
Kenar Mahalle Sosyal Beceri	- ,056	,028	- ,093	-2,051	,041
R= ,093 R ² = ,009 F(1,480)= 4,206					
İlçe Sosyal Beceri	,038	,021	,081	1,777	,076
R= ,081 R ² = ,007 F(1,480)= 3,156					
Köy Sosyal Beceri	- ,036	,014	- ,118	-2,597	,010
R= ,118 R ² = ,014 F(1,480)= 6,747					

Çizelge 4.35. incelendiğinde çocukların il merkezi ($\beta=.147$, $p< .01$), kenar mahalle($\beta= -.093$, $p< .05$) ve köyde ($\beta= -.118$, $p< .05$) yaşamasının sosyal becerilerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Çocukların ilçede yaşamasının($\beta=.081$, $p> .05$)ise çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır. İlde yaşamak sosyal beceri düzeyini pozitif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Sosyal beceri puanı yükseldikçe ilde yaşama puanının arttığı görülmüştür. Köyde ve kenar mahallede yaşamak ise sosyal beceri düzeyini negatif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Sosyal beceri puanı düştükçe köyde ve kenar mahallede yaşama puanının arttığı görülmüştür.

Regresyon modelindeki R² determinasyon katsayısı değerine göre, sosyal becerilerdeki değişkenliğin %2'si il ortamı değişkeni, %1 i kenar mahalle, il ve köy değişkenleri tarafından açıklanabilmektedir.

Öğretmen özelliklerinin çocukların sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 4.36. 'da verilmiştir.

Çizelge 4.36. Öğretmen özellikleri ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
Mezuniyet Derecesi Sosyal Beceri	-,110	,035	-,141	-3,124	,002
R= ,141 R ² = ,020 F(1,480)= 9,761					
Hizmet Yılı Sosyal Beceri	,061	,020	,139	3,056	,002
R= ,139 R ² = ,019 F(1,472)= 9,337					
Çalıştığı Okuldaki Görev Süresi Sosyal Beceri	,021	,025	,038	,828	,408
R= ,038 R ² = ,001 F(1,480)= ,685					
Çalıştığı Yaş Grubu Sosyal Beceri	,060	,043	,064	1,409	,159
R= ,064 R ² = ,004 F(1,480)= 1,985					

Çizelge 4.36. incelendiğinde öğretmenin mezuniyet derecesi($\beta=-.141$, $p < .01$) ve hizmet yılı ($\beta= .139$, $p < .01$) değişkenlerinin çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Öğretmenin çalıştığı okuldaki görev süresi ($\beta=.038$, $p > .05$) ve çalıştığı yaş grubu ($\beta= .064$, $p > .05$) değişkenlerinin ise çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır. Hizmet yılı sosyal beceri düzeyini pozitif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Öğretmenin hizmet yılı yükseldikçe çocukların sosyal beceri düzeyinin arttığı görülmüştür. Mezuniyet derecesi ise sosyal beceri düzeyini negatif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Öğretmenin mezuniyet derecesi düştükçe çocukların sosyal beceri düzeyinin yükseldiği görülmüştür.

Regresyon modelindeki R² determinasyon katsayısı değerine göre, sosyal becerilerdeki değişkenliğin %2'si mezuniyet derecesi ve hizmet yılı değişkenleri, %001 i çalıştığı okuldaki görev süresi ve %004 ü çalıştığı yaş grubu değişkeni tarafından açıklanabilmektedir.

Okul özelliklerinin çocukların sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Çizelge4.37.' de verilmiştir.

Çizelge 4.37. Okul özellikleri ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
Okulun Bulunduğu Sosyoekonomik Düzey Sosyal Beceri	,175	,034	,227	5,095	,000
R= ,227 R ² = ,051 F(1,480)= 25,962					
Bahçe Sosyal Beceri	-,014	,028	-,024	-,517	,606
R= ,024 R ² = ,001 F(1,480)= ,267					
Park ve Oyun Araçlarının Olması Sosyal Beceri	,236	,050	,210	4,702	,000
R= ,210 R ² = ,044 F(1,480)= 22,111					
Park ve Oyun Araçlarının Yetersiz Olması Sosyal Beceri	-,067	,017	-,172	-3,826	,000
R= ,172 R ² = ,030 F(1,480)= 14,635					
Park ve Oyun Araçlarının Olmaması Sosyal Beceri	-,031	,029	-,049	-1,071	,285
R= ,049 R ² = ,002 F(1,480)= 1,146					

Çizelge 4.37. incelendiğinde okulun bulunduğu sosyoekonomik düzey ($\beta=,227$, $p< .01$), okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olması ($\beta= .210$, $p< .01$)ve park ve oyun araçlarının olması ancak yetersiz olması($\beta= -,172$, $p< .01$) değişkenlerinin çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Çocuğun okuduğu okulda oynayabileceği uygun bahçe olup olmaması ($\beta=.606$, $p> .05$) ve park ve oyun araçlarının olmaması ($\beta= -,049$, $p> .05$) değişkenlerinin ise çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır. Okulun bulunduğu sosyoekonomik düzey ve okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olması sosyal beceri düzeyini pozitif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Sosyoekonomik düzey yükseldikçe ve park ve oyun araçları arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyinin arttığı görülmüştür. Park ve oyun araçlarının yetersiz olması ise sosyal beceri düzeyini negatif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Sosyal beceri puanı düştükçe park ve oyun araçlarının yetersiz olma puanının arttığı görülmüştür.

Regresyon modelindeki R² determinasyon katsayısı değerine göre, sosyal becerilerdeki değişkenliğin %5'i okulun bulunduğu sosyoekonomik düzey değişkeni, %001'i bahçe değişkeni, %4'ü park ve oyun araçlarının olması değişkeni, %3 ü park ve oyun araçlarının yetersiz olması değişkeni, %002'si park ve oyun araçlarının olmaması değişkeni tarafından açıklanabilmektedir.

Aile özelliklerinin çocukların sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 4.38. 'de verilmiştir.

Çizelge 4.38. Aile özellikleri ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
Aile Yapısı Sosyal Beceri	,025	,054	,022	,473	,637
R= ,022 R ² = ,000 F(1,459)= ,223					
Annenin Eğitim Durumu Sosyal Beceri	,052	,024	,103	2,202	,028
R= ,103 R ² = ,011 F(1,448)= 4,851					
Babanın Eğitim Durumu Sosyal Beceri	,048	,023	,097	2,063	,040
R= ,097 R ² = ,009 F(1,445)= 4,256					
Annenin Mesleği Sosyal Beceri	-,028	,024	-,055	-1,180	,239
R= ,055 R ² = ,003 F(1,465)= 1,393					
Babanın Mesleği Sosyal Beceri	-,022	,036	-,028	-,610	,542
R= ,028 R ² = ,001 F(1,458)= ,372					
Kardeş Sayısı Sosyal Beceri	-,025	,030	-,039	-,839	,402
R= ,039 R ² = ,002 F(1,467)= ,704					
Ailenin Aylık Gelir Durumu Sosyal Beceri	,126	,033	,192	3,875	,000
R= ,192 R ² = ,037 F(1,393)= 15,013					

Çizelge 4.38. incelendiğinde annenin eğitim durumu(β =.103, p < .05), babanın eğitim durumu(β =.097, p < .05) ve ailenin aylık gelir durumu(β = .192, p < .05) değişkenlerinin çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Aile yapısı(β =.022, p > .05), annenin mesleği(β = -.055, p > .05), babanın mesleği(β = -.028, p > .05) ve kardeş sayısı(β = -.039, p > .05) değişkenlerinin ise çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır. Anne ve babanın eğitim durumu ve ailenin aylık gelir durumu çocukların sosyal beceri düzeyini pozitif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe ve ailenin aylık gelir durumu arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyinin yükseldiği görülmüştür.

Regresyon modelindeki R² determinasyon katsayısı değerine göre, sosyal becerilerdeki değişkenliğin %1'i annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu değişkenleri, %003'ü anne mesleği değişkeni, %001'i baba

mesleği değişkeni, %002 si kardeş sayısı değişkeni, %4'ü ailenin aylık gelir durumu değişkeni tarafından açıklanabilmektedir.

Bireysel özelliklerin çocukların sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 4.39. 'da verilmiştir.

Çizelge 4.39. Bireysel özellikler ile sosyal beceri arasındaki basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata B	β	t	p
Cinsiyet Sosyal Beceri	-,146	,050	-,132	-2,918	,004
R= ,132 R ² = ,017 F(1,480)= 8,518					
Yaş Sosyal Beceri	,094	,038	,113	2,495	,013
R= ,113 R ² = ,013 F(1,479)= 6,225					
Kaçıncı Çocuk Olması Sosyal Beceri	-,027	,037	-,033	-,719	,473
R= ,033 R ² = ,001 F(1,464)= 0,517					
Okulöncesi Eğitime Devam Yılı Sosyal Beceri	,267	,047	,256	5,709	,000
R= ,256 R ² = ,065 F(1,466)= 32,596					

Çizelge 4.39. incelendiğinde çocuğun cinsiyeti($\beta = -.132$, $p < .01$), yaşı($\beta = .113$, $p < .05$) ve okulöncesi eğitime devam yılı ($\beta = .256$, $p < .01$), değişkenlerinin çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Kaçıncı çocuk olma($\beta = -.033$, $p > .05$) değişkeninin ise çocukların sosyal becerisini anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır. Çocuğun yaşı ve okulöncesi eğitime devam yılı değişkenleri sosyal beceri düzeyini pozitif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir. Çocuğun yaşı ve okulöncesi eğitime devam yılı arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyinin yükseldiği görülmüştür. Cinsiyet ise sosyal beceri düzeyini negatif olarak anlamlı düzeyde etkilemiştir.

Regresyon modelindeki R² determinasyon katsayısı değerine göre, sosyal becerilerdeki değişkenliğin %2'si cinsiyet değişkeni, %1'i yaş değişkeni, %001'i kaçınıncı çocuk değişkeni, %7'si okulöncesi eğitime devam yılı değişkeni tarafından açıklanabilmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu araştırma okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların onların sosyal beceri ile olan ilişkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı da çocukların sosyal becerileri üzerinde çocuklarla ilgili bazı değişkenlerin anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını incelemektir. Çocukların sosyal becerileri yaşanan sosyokültürel ortam, öğretmen özellikleri, okul özellikleri, aile özellikleri ve cinsiyet, yaş gibi bireysel özellikler bakımından karşılaştırılmıştır.

5.1.1. ÇOCUKLARIN YAŞADIKLARI SOSYOKÜLTÜREL ORTAMLA SOSYAL BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Bu araştırmanın sonuçları, çocukların yaşadıkları yerlerin“il, kenar mahalle, ilçe ya da köy olması” onların sosyal becerini etkilediğini ortaya koymuştur. Sonuçlar, ilde yaşayan çocukların sosyal becerinin “İletişim” alt boyutunda kenar mahalle ve köyde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. "Uyumsuzluk" alt boyutunda da kenar mahallede yaşayan çocuklar il ve ilçede yaşayan çocuklardan düşük puan almışlardır. Ayrıca “Uyumsuzluk” alt boyutunda ilçede yaşayan çocukların sosyal becerilerinin köyde yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, “Çekingenlik” boyutunda da köyde yaşayan çocukların diğer gruplardan daha düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Genel olarak il ve ilçe merkezinde yaşayan çocukların sosyal becerilerinin köy ve kenar mahallede yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kent ortamında yetişen çocuklar spor, sanat, kültür, eğitim vb. olanaklar açısından köy ortamında bulunan çocuklara göre avantajlıdır (Akt. Koçak,2012). Köy ve kenar mahalle gibi yerlerin çocuklara sundukları sosyal ortamlar il ve ilçe merkezlerine göre daha sınırlıdır. Özellikle, köylerde nüfusun ve sosyal etkinliklerin il merkezlerine göre az olması çocukların sosyal becerilerinde meydana gelen bu farklılıklara yol açabilir.

Bu sonuç doğrultusunda, köy ve kenar mahallerde okula devam eden çocukların sosyal becerilerinin desteklenmesi ile ilgili destekleyici müdahale programları uygulanması önerilebilir. Özellikle, sosyalleşmeyi destekleyen alan gezileri ya da doğrudan iletişim becerilerini destekleyici etkinliklerin bu yerlerde uygulanmasının çocuklar açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu bulgunun tersine Koçak(2012) 'ın ilköğretim ikinci kademeye devam eden çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada çocukların köyde veya kentte yaşamalarıyla sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı, yerleşim biriminin çocukların sosyal davranışlarında herhangi bir etki yaratmadığı saptanmıştır. Bu araştırmada yerleşim biriminin çocukların sosyal beceri puanları üzerinde bir farklılığa yol açmaması, örneklem grubundaki çocukların sosyal beceri puanlarını etkileyen farklı değişkenlerin (okulöncesi eğitim, okul hayatı, ailenin sosyo ekonomik düzeyi vb.) olabileceğini düşündürmektedir. Koçak (2012) 'ın belirttiği gibi kent ortamında her ne kadar birçok sosyal olanak olsa da bu olanaklara ulaşmak sosyo-ekonomik imkanların iyi olmasına bağlıdır. Araştırma kapsamına dahil edilen kent çocuklarının alt sosyo-ekonomik düzeyde olmaları ve kent merkezlerinde olan çeşitli olanaklara (spor, sanat, kültür, eğitim vb.) ulaşamamalarının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmüştür (Koçak,2012).

Çocuklar ilköğretim ikinci kademeye gelinceye kadar en az 5 yıl eğitim görmektedir. Çocuğun okulda akranlarıyla bir arada bulunmasının ve verilen eğitimin olumlu etkisiyle çocuklar sosyal becerini geliştirmiş ve benzer seviyelere gelmiş olabilirler. Ayrıca bu çocukların okulöncesi eğitim aldığı varsayılırsa, okulöncesi eğitimin çocuğun sosyal gelişimine olumlu etkisiyle bu sonuç elde edilmiş olabilir.

5.1.2. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Bu araştırmanın ortaya koyduğu diğer bir bulgu ise mezuniyet derecesi, hizmet yılı, ve görev süresi gibi öğretmen özelliklerinin çocukların sosyal becerilerini etkilediğidir. Sonuçlar ön lisans derecesine sahip olan öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal becerilerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Benzer bir araştırmada, Özbey (2009) okul öncesi eğitimi öğretmenliğinden mezun olan öğretmenlerin çocukların problem davranışlarında daha olumlu etkileri olduğu ortaya konmuştur. Yine, Denizel Güven ve Cevher (2005), önlisans mezunu okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin sınıf yönetimde diğer gruplardan daha başarılı olduklarını bulmuşlardır. Araştırmalar, öğretmenlerin eğitim düzeyi arttıkça tükenmişliklerinin arttığını, iş doyumunun azaldığını göstermektedir (Şahin Seçer ve Avşaroğlu, 2002; Sargent ve Hannum, 2003).

Araştırmanın öğretmenlerle ilgili ortaya koyduğu diğer bir sonuç ise; 10 ve üzeri yıl ve 1-4 yıl hizmet veren öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal becerilerinin hizmet yılı 5- 9 yıl olanlardan daha yüksek olduğudur.

Bu sonuç değerlendirildiğinde; mesleğe yeni başlayanların üniversiteden yeni mezun oldukları ve bilgileri yeni olduğu için, 10 ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenlerinde daha tecrübeli oldukları için sosyal becerileri kazandırmakta daha başarılı olabilecekleri düşünülebilir.

Araştırma bulgusunun tersine Özbey(2009) öğretmenin kıdemine göre çocukların sosyal becerilerinin farklılık göstermediğini bulmuştur. Söz konusu bulgu, araştırmada, öğretmenlerin her kıdem durumunda kendilerini geliştirdikleri şeklinde yorumlanmıştır. Ancak aynı araştırmada çocukların problem davranışlarının öğretmenin mesleki kıdemine göre farklılık gösterdiğini saptanmıştır.

Araştırmanın öğretmenlerle ilgili ortaya koyduğu son sonuç ise; aynı okulda 3-5 yıldır görev yapan öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların o okulda yeni çalışmaya başlayan ve uzun süredir çalışan öğretmenlerin sınıflarındaki çocukların sosyal becerilerinden daha yüksek olduğudur. Araştırmanın bu

sonucu öğretmenlerin çalıştıkları okuldaki görev sürelerinin çocukların sosyal becerilerinde etkili olduğunu göstermiştir. Görev süresi ile ilişkili yaşanan bütün çatışmaların temelinde öğretmenlerin görev süreleriyle bağlantılı olarak okuldaki sosyal ve mesleki ilişkilerinin yıpranması, fazla samimi olmanın getirdiği olumsuz ilişkiler ya da görev süresinin az olmasının getirdiği yabancılık olduğu sonucuna varmışlardır (Özgan , 2006). Buradan yola çıkarak görev süresi 3-5 yıl olan öğretmenlerin 0- 2 yıl olanlara göre görev süreleri daha fazla olduğu için velilerle daha sağlıklı iletişim kurabildikleri ve okul- aile işbirliğini sağlayabildikleri için daha yüksek puan aldıkları söylenebilir. Ayrıca çalışma süresi 0-2 yıl olan öğretmenler okula, okulun bulunduğu çevreye yabancı olabilir. Yabancı oldukları içinde çevredeki olanakları çocukların sosyal becerilerini geliştirmek konusunda kullanmakta zorluk çekmiş olabilirler. 6 yıl ve üzeri çalışma süresi olanların 3-5 yıl arası olanlardan daha düşük puan almasının nedeni ise 6 yıl ve üzeri görev süresi olan öğretmenlerin okuldaki sosyal ve mesleki ilişkilerinin yıpranması olabilir.

5.1.3. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE DEVAM ETTİKLERİ OKULUN ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Çocukların devam ettiği okulun bulunduğu sosyo-ekonomik bölge, okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olması gibi özelliklerinin çocukların sosyal becerilerini etkilediği bu araştırmanın ortaya koyduğu diğer sonuçtur. Üst sosyo ekonomik bölgede bulunan okullara devam eden çocukların sosyal becerilerinin düşük sosyo ekonomik bölgedeki okullara devam eden çocuklardan daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu; okulun bulunduğu sosyo ekonomik düzey arttıkça çocukların sosyal becerilerinde artış olduğunu göstermektedir. Benzer araştırma bulguları da ailenin sosyo ekonomik düzeyinin çocukların sosyal becerilerini etkilediğini göstermektedir (McLoyd, 1988; Koçak ve Tepeli, 2006). McLoyd (1988) yaptığı çalışmada fakir ve alt sosyoekonomik düzeyde olan çocukların orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre yüksek oranda duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını bildirmiştir. Koçak ve Tepeli (2006)'nin çalışmasında da üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydekilere göre işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının

daha ileri düzeyde olduğunu saptanmıştır. Aynı araştırmada orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre daha ileri düzeyde olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, Kılıçarslan(1997) alt sosyoekonomik düzeydeki annelerin genellikle, daha çok çocukları olduğundan ve yüksek sosyoekonomik düzeydeki annelere göre çocukları ile daha az vakit geçirdikleri, çevreyi keşfetme ve oyun oynamaya daha az zaman ayırdıkları, çocukların olgunlaşmaya bağlı başarılarını daha az ödüllendirdiklerini belirtmiştir.

Çocuğun devam ettiği okulun yakınlarında park ve oyun araçlarının olup olmamasıyla çocukların sosyal becerilerini etkilediği çalışmada ortaya çıkan bulgular arasındadır. Okulunun yakınlarında park ve oyun araçları olan çocukların sosyal becerilerinin bu imkanları olmayan ya da yetersiz olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bağlı (1997) oyun araçlarında çocukların sosyal etkileşimler içerisine girdiğini gözlemlemiştir. Özellikle, fiziksel olarak yakın yada yüz yüze iletişim becerilerine imkan tanıyan oyun araçlarının çocukların sosyal etkileşimlerinin olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Bağlı, 1997).

Bu doğrultuda sonuç yorumlandığında çocukların parkta diğer çocuklarla iletişime geçtiği ve böylece sosyal becerilerinin geliştiği söylenebilir. Çocuklar salıncağa binmek için sıra beklemeyi, tahterevalliye binmek için bir arkadaşıyla konuşup onu binmeye davet etmeyi, isteğini söyleyebilmeyi, binmek isteyip istemediğini söylediğinde olumlu, olumsuz düşüncesini ifade etmeyi öğrenmektedirler. Ayrıca çocuklar aynı oyun aracına binmek istediğinde genellikle aralarında çatışma çıkmaktadır, bunun sonucunda da çocuğun problem çözme becerisi gelişebilmektedir. Bağlı(1997)'ya göre çatışma, gelişimsel bakımdan değerli bir durumdur. Çünkü, çatışmayı, çatışmanın çözümüne ilişkin çabalar izlemekte ve çözüm, bazen "katılma" biçiminde bulunmaktadır.

Araştırma sonucu çocukların yaşadıkları çevrede parkın olmamasının ya da yetersiz olmasının sosyal becerilerini olumsuz etkilediğini göstermiştir. Özgüner ve Şahin(2009) yaptıkları araştırmada mevcut oyun alanlarının sahip

oldukları fiziki özellikler ile bitkisel ve yapısal tasarım açısından çocukların psikolojik, zihinsel fiziksel ve sosyal gelişimini desteklemede yetersiz kaldığını tespit etmişlerdir. Aksoy(2011) da Türkiye'deki çocuk oyun alanlarında çocuk başına düşen metrekare alanın diğer ülkelere göre daha az olduğunu saptamıştır. Bu konuda gereken önlemlerin alınması çocukların hem sosyal gelişim alanında hem diğer gelişim alanlarında gelişebilmeleri için oldukça önemlidir.

5.1.4. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE AİLE ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Bu araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer bir bulgu anne- babanın eğitim durumu, mesleği ve aylık gelir durumu gibi aile özelliklerinin çocukların sosyal becerilerini etkilediğidir. Sonuçlar anne- babası üniversite mezunu ve lisans üstü mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin anne- babası ilköğretim, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Anne eğitim durumu değişkenini inceleyen araştırmalara bakıldığında genellikle anne eğitim durumu arttıkça çocukların sosyal becerinin arttığı görülmüştür (Koçak ve Tepeli, 2006; Sarı, 2007; Elibol,2008; Erbay, 2008).

Koçak ve Tepeli (2006) annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların sosyal ilişki ve işbirliğine yönelik davranış puanlarının yükseldiğini saptamıştır. Sarı(2007) da annelerin öğrenim durumu arttıkça çocukların sosyal uyumlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Erbay(2008)'in araştırmasında anne eğitim düzeyi arttıkça ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde artış olduğunu saptanmıştır. Elibol (2008)'un yaptığı çalışmada da annesi üniversite mezunu olan 5 yaşındaki çocukların işbirliği ve kendini ifade/atılma davranışı puanları üniversite mezunu olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır.

Bu bulguların tersine Özbey (2009),anne öğrenim düzeyine göre çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Söz konusu bulgu, araştırmada, öğrenim düzeyi ne olursa olsun annelerin çocuk eğitimi, ebeveynlik becerileri ve kişisel yönden kendini geliştirmesinin çocuklarının davranışlarına yansıdığı şeklinde yorumlanmıştır.

Bu araştırmada sosyal becerilerin anne öğrenim durumuna göre farklılık göstermemesi, çocukların sosyal becerileri üzerinde anne öğrenim düzeyi dışında etkili olabilecek farklı değişkenlerin (anne baba tutumu, çocuğa gösterilen sevgi, anne- çocuk ilişkisi v.b.) olabileceğini düşündürmektedir. Hangi eğitim düzeyinde olursa olsun annenin çocuğuyla ilgilenmesi, ona değer vermesi, olumlu iletişim kurabilmesi, demokratik bir tutum sergileyerek onun fikirlerini önemsemesi çocuğun sosyal gelişimini olumlu etkileyecektir.

Küntay ve Ahtam(2004) düşük eğitimli annelerle karşılaştırıldığında yüksek eğitimli annelerin çocuklarıyla konuşurken daha gelişmiş sözel iletişim becerileri kullandığını, düşük eğitimli annelerin ise çocuklarıyla tekrarlayan ve daha az ayrıntıcı bir dil kullandığını saptamışlardır. İletişim becerileri daha iyi olan anneler çocuklarına daha olumlu model olabilirler, çocukların hem dil hem sosyal gelişimini daha olumlu etkileyebilirler.

Baba eğitim durumu değişkenini inceleyen araştırmalara bakıldığında araştırma sonucuna paralel olarak Özbey(2009), babası lise ve üniversite mezunu olan çocukların ilkokul mezunu olanlara göre sosyal etkileşim puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Elibol (2008) ve Özbey(2009)'in araştırmalarında baba öğrenim düzeyi arttıkça çocuklardaki problem davranışların azaldığı belirlenmiştir.

Babanın öğrenim düzeyi arttıkça çocuğun eğitiminde babalık rolünü daha iyi kavrayabilir ve bu konuda daha çok sorumluluk alabilir. Çocuğun gelişimine daha çok destek olabilir. Bununla birlikte babaların öğrenim düzeyinin artmasıyla geleneksel babalık rolü de etkisini yitirmiş olabilir ve babanın çocuk üzerindeki kısıtlamaları azalabilir. Babaların çocuklarıyla daha nitelikli iletişim ve etkileşim kurmaları çocukların sosyal becerilerini geliştirmesine fırsat verebilmektedir (Özbey,2009).

Eğitim düzeyi yükseldikçe anne-baba çocuk eğitimi konusunda daha bilinçli olur ve çocuğu ile nitelikli zaman geçirerek, onu daha bilinçli yetiştirir. Çocuğun ilk davranış modellerinden olan anne- babanın olumlu davranışları çocuğu da olumlu yönde etkileyebilir (Erbay, 2008).

Araştırma bulgusunun tersine Koçak ve Tepeli (2006) ve Erbay(2008) baba eğitim durumunun çocukların sosyal becerilerini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu yorumlandığında öğrenim düzeyinden çok babaların çocuk eğitimi, ebeveynlik becerileri ve kişisel yönden kendilerini geliştirmelerinin ve çocuklarıyla olumlu iletişim kurabilmelerinin çocuklarının sosyal becerilerini geliştirmede etkili olabileceği söylenebilir.

Araştırmanın ailelerle ilgili ortaya koyduğu diğer bir sonuç ise; anne-babası serbest meslek yapan ve memur olan çocukların sosyal becerilerinin anne- babası işçi olanlardan daha yüksek olduğudur. Ayrıca annesi memur olan çocukların sosyal becerileri ev hanımı olanlardan daha yüksek çıkmıştır.

Daha yüksek meslek statüsüne sahip olmak, annelerin-babaların değerlerini ve önceliklerini, çocuk yetiştirme ve sosyalleştirme stratejilerini olumlu olarak etkileyebilmektedir. Daha prestijli meslekleri yapan anneler-babalar, çocuklarının bağımsızlığını ve yeteneklerini teşvik etmeye, onların davranışları ve etkinlikleri üzerinde onların perspektiflerini düşünmeye, onlarla akıl yürütmeye daha çok zaman ve enerji harcama eğilimindedir. Yüksek sosyoekonomik statüde yer alan ailelerdeki çocuklar, yaşamda başarılı olabilmesi için gerekli eğitimsel ve sosyal fırsatlara daha çok sahip olabilmektedir (Şengönül, 2013).

Araştırma sonucu değerlendirildiğinde işçi olan anne-babaların çalışma saatlerinin daha fazla olduğu, eve yorgun geldikleri için de çocuklarıyla geçirdikleri nitelikli zamanın daha az olduğu düşünülebilir. Bu yüzden memur ve serbest meslek yapan anne-babaların çocuklarının sosyal becerileri daha yüksek olabilir. Ayrıca araştırma bulgusu anne mesleğinin çocukların sosyal becerilerini etkilediğini göstermiştir. Anneler günümüzde daha çok iş hayatında yer almaktadırlar. İş hayatına girmeleriyle iş yerinde ayrı bir sosyal çevreleri oluşmakta, ayrıca parasal güçleri de olduğu için kendilerine güvenleri gelmekte insanlarla daha rahat iletişim kurar hale gelebilmektedirler. Bu da anne babayı model alan çocukları etkileyebilmektedir.

Araştırma bulgusunun tersine Erbay (2008) ve Özbey(2009)'in araştırma bulgularına göre çocukların sosyal becerileri anne-baba mesleği değişkenine

göre farklılık göstermemiştir. Bu araştırmalarda sosyal becerilerin anne- baba mesleğine göre farklılık göstermemesi, çocukların sosyal becerileri üzerinde anne-baba mesleği dışında etkili olabilecek farklı değişkenlerin (anne-baba-çocuk ilişkisi, anne- baba tutumu, çocukla geçirilen nitelikli zaman, çocuk gelişimi ve eğitimi hakkındaki bilgisi , ebeveynlik becerileri v.b.) olabileceğini düşündürmektedir. Ebeveyn hangi meslekte olursa olsun çocuğuna zaman ayırıyor, ilgileniyor, 1 saat dahi olsa nitelikli zaman geçiriyorsa çocuğunun gelişimine olumlu katkı sağlayabilecektir.

Araştırmanın ailelerle ilgili ortaya koyduğu bir diğer bulgu da ailesinin aylık gelir durumu 3001 ve üzeri olan çocuklarının sosyal becerinin daha az gelire sahip (750 ve altı , 751-1500 arası ve 1501- 3000 arası gelir) ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Koçak ve Tepeli (2006)'nin araştırmasında da üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydekilere göre işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının daha ileri düzeyde olduğunu saptamıştır.

Ekonomik olarak daha avantajlı anneler-babalar, çocuklarını konuşurma yönünde meşgul olabilmekte, çocukları için zengin öğrenme etkinlikleri sağlayabilmekte, günlük yaşamlarında olayları tartışabilmekte, çocuklarına sevgi ve saygı gösterebilmekte, fiziksel cezalandırmaktan ya da baskıdan kaçınabilmektedir. Parasal olarak daha iyi durumda olan ailelerde çocuklar, öğrenmeyi teşvik eden kitaplardan, dergilerden, oyuncaklardan ve oyunlardan, ev dışındaki kültürel olaylardan ve etkinliklerden, müzik ve spor gibi alanlarda belirli yetenekleri teşvik eden özel derslerden daha çok yararlanma olanağına sahiptir (Bradley, Corwyn, McAdoo ve GarciaColl, 2001).

Sonuç olarak gelir durumu daha iyi olan aileler çocuklarına daha iyi fırsatlar sunabilirler, kılık kıyafet başta olmak üzere boya vs. her türlü malzemeyi daha kaliteli alabilirler. Bu da çocukların popülaritesini artırabilir, böylece bu çocukların akranlarıyla daha çok iletişime geçme fırsatı olur. Ayrıca bu çocuklarının aileleriyle beraber farklı ortamlara girme şansı daha fazla olur. Bu da sosyal becerilerini artırabilir.

5.1.5. ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİ İLE BİREYSEL ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Bu araştırmanın ortaya koyduğu diğer bir bulgu ise cinsiyet, yaş ve okulöncesi eğitim kurumlarına devam yılı gibi bireysel özelliklerinin çocukların sosyal becerilerini etkilediğidir. Cinsiyet değişkeninin sosyal beceriler üzerine etkisi incelendiğinde, kız çocukların sosyal beceri puanlarının erkek çocuklarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Koçak ve Tepeli(2006)'in yaptığı araştırmada da kızların işbirliği ve sosyal ilişki davranışlarının erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sucuoğlu ve Özokçu (2005), Bülbül (2008), Elibol(2008) ve Özbey (2009)'in yaptıkları araştırmalarda da bulgular kızların erkeklere göre daha fazla sosyal beceriye ve daha az problem davranışa sahip olduğunu göstermiştir..

Çocuklar toplumca verilen cinsiyet rollerine uyum sağlamakta, oynadıkları oyunları ve oyuncaklarını cinsiyetlerine göre belirlemektedirler. Erkek çocuklar kız çocuklarıyla karşılaştırıldıklarında fiziksel etkinlik düzeylerinin daha yüksek, sözel etkinliklerinin ise daha düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bununla birlikte erkek çocukların saldırgan davranışları daha fazla sergiledikleri bulunmuştur. Kızların, kişiler arası ve kendini kontrol etme becerileri erkeklere göre daha yüksek iken, saldırganlık ve rahatsız edici davranışlarının daha az olduğu belirtilmektedir (Tüy, 1999).

Araştırma bulgusunun tersine Acun Kapıkıran vd. (2006) kız çocuklarının uyum becerilerinin erkek çocuklarının uyum becerilerinden daha düşük olduğu saptamıştır. Öztürk (2008)'ün yaptığı araştırmanın bulgularına göre ise 1 ve 3.sınıf öğrencilerinde cinsiyetin sosyal becerilerde farklılaşmaya yol açmadığı bulunmuştur. Bu tutarsızlıkların sebebi kız çocuğunun yetiştirilmesiyle erkek çocuğunun yetiştirilmesi arasında disiplin bakımından farklılık olması ya da olmaması olabilir. Öztürk (2008)'ün araştırmasında sosyal becerilerin cinsiyete göre farklılık göstermemesi, çocukların sosyal becerileri üzerinde cinsiyetin dışında etkili olabilecek farklı değişkenlerin (okulöncesi eğitim, akran ilişkileri, anne baba tutumu v.b.) olabileceğini düşündürmektedir. Örneklemdeki çocuklar nitelikli bir okulöncesi eğitim almışlarsa sosyal duygusal alanda gelişmiş ve benzer seviyeye gelmiş olabilirler.

Araştırmanın bireysel özelliklerle ilgili ortaya koyduğu diğer bir sonuç ise; 5 ve 6 yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin 4 yaşındaki çocuklara göre daha yüksek olduğudur.

Literatür incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen araştırmalar vardır (Tüy,1999 ; Sucuoğlu ve Özokçu, 2005; Acun Kapıkıran vd.,2006; Koçak ve Tepeli, 2006). Sucuoğlu ve Özokçu (2005) öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça sosyal beceri toplam puanları ile işbirliği puanlarının arttığını saptamıştır. Benzer şekilde Koçak ve Tepeli (2006), 5 yaşındaki çocukların işbirliği ve sosyal ilişki puan ortalamalarının 4 yaşındaki çocuklardan daha yüksek olduğunu saptamıştır. Acun Kapıkıran vd.(2006)' nin yaptığı araştırmada da 4 yaşındakileri çocukların sosyal beceri açısından 5 yaşındaki çocuklardan daha düşük sosyal beceriye sahip oldukları kaydedilmiştir.

Çocuk takvim yaşına bağlı olarak bazı becerileri daha iyi yapabilir hale gelmektedir. Çocukların kendilerini iyi ifade etme becerileri geliştikte bir çok konuda daha becerili olmaları olasıdır.Hem iletişim hem uyum becerileri yaşla değişim göstermektedir (Acun Kapıkıran vd., 2006).

Araştırmanın bir diğer bulgusu okul öncesine en az 1 yıl devam eden çocukların sosyal becerilerinin okulöncesine daha önce devam etmeyen çocuklara göre daha yüksek olduğudur.

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmanın sonucuyla benzer sonuçlar elde edildiği görülmüştür (Acun Kapıkıran vd. ,2006; Koçak ve Tepeli, 2006; Elibol, 2008 ; Erbay, 2008; Öztürk, 2008). Koçak ve Tepeli (2006) çocukların işbirliği ve sosyal ilişki puan ortalamalarının okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi arttıkça yükseldiğini saptamıştır. Acun Kapıkıran vd. (2006)'nin yaptığı araştırmada da okul öncesi kurumuna ikinci kez devam eden çocukların ilk kez devam edenlerden daha çok sosyal becerilere sahip oldukları kaydedilmiştir. Benzer şekilde, Elibol (2008) da okul öncesi eğitim alma süresi arttıkça çocukların işbirliği, kendini ifade/atılmanlık , toplam sosyal beceri puanının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Erbay (2008) ve Öztürk (2008) okul öncesi eğitim alan ilköğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin, okul öncesi eğitim almayanlara göre

daha gelişmiş olduğunu saptamışlardır. Erbay(2008)'in araştırmasında okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitim almayanlara göre ilişkiyi başlatma ve sürdürme, grupla iş yapma, duygulara yönelik, stres durumuyla başa çıkma, plan yapma ve problem çözme ve özdenetimi koruma becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmüştür.

Araştırma bulgusunun tersine Bülbül (2008) ve Özbey(2009) okul öncesi eğitim alma süresinin çocukların sosyal becerilerini etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Ancak Özbey(2009) okul öncesi eğitime devam süresinin çocukların problem davranışlarına etkisini olduğunu bulmuştur, okul öncesi eğitimde ilk yılda olan çocukların daha az problem davranışlara sahip olduğunu saptamıştır.

5.2. ÖNERİLER

Çocukların toplumla uyum içinde yaşaması, çevrelerindeki bireylerle problem yaşamadan, uzlaşma içerisinde yaşamaları için sosyal becerilerin erken yaşta kazandırılması gerekir. Sosyal beceriler akademik beceriler için de temel oluşturur. Akademik beceriler kadar sosyal becerilere de önem verilip okullarda sosyal beceri eğitimi verilmelidir.Okulöncesi eğitim kurumlarında sosyal becerileri artırıcı etkinliklere ağırlık verilmelidir. Sosyal beceri eğitim programları uygulanarak sosyal beceriler kazandırılmalıdır.

Bu araştırma çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların onların sosyal becerilerini etkilediğini göstermiştir. Bu sonuç doğrultusunda, köy ve kenar mahallerde okula devam eden çocukların sosyal becerilerinin desteklenmesi ile ilgili destekleyici müdahale programları uygulanmalıdır. Şartları elverişsiz yerlerdeki çocuklara sosyal becerilerini geliştirebilmeleri için çeşitli olanaklar sağlanmalıdır. O bölgedeki çocuklar için etkinlikler düzenlenmeli, park yoksa park yapılmalıdır. Sosyalleşmeyi destekleyen alan gezileri ya da doğrudan iletişim becerilerini destekleyici etkinliklerin bu yerlerde uygulanması çocuklar açısından yararlı olacaktır.

Sosyal beceri eğitimi verilirken ailenin de bu sürece katılımı sağlanmalı, hem aile hem öğretmen çocuğa olumlu model olmalıdır. Öğretmenler eğitim programlarını hazırlarken ailenin kültürel özelliklerini ve toplumun beklentilerini

dikkate almalı, aileyle iyi bir iletişim kurabilmelidir. Öğretmenler sosyal becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikleri programlarına dahil etmeli ve bu etkinlikleri yaptırırken farklı öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanmalıdırlar. Sosyal becerilerin öğretiminde oyun, drama etkinliklerinden yararlanılmalıdır. Grup etkinliklerine sık yer verilip çocuklar işbirliği yapmaya özendirilmelidir.

Anne- babanın çocuğuyla iletişimi, çocuğuna karşı sergilediği tutum ve sağladığı sosyal çevre çocuğun sosyal gelişiminde önemli role sahiptir. Anne-baba eğitimi çalışmaları yapılarak, aileler için seminerler, toplantılar düzenlenerek ailelerin çocuğun sosyal gelişimine nasıl faydalı olabilecekleri konusunda bilgi almaları sağlanmalıdır.

Bu araştırmanın bulguları çocukların sosyal becerilerinde park ve oyun araçlarının etkili olduğunu göstermiştir. Park ve oyun araçlarının çocukların gelişimini desteklediği göz önüne alınarak daha çok çocuk oyun alanı oluşturulmalıdır. Yapılan araştırmalar çocuk oyun alanlarının fiziksel durumunun yetersiz olduğunu, kişi başına düşen metrekarenin uygun olmadığını göstermiştir, bu konuda da gerekli teknik destek sağlanmalıdır. Daha çok sayıda, nitelikli ve çocukların gelişimine faydalı olabilecek oyun alanları inşa edilmelidir.

Yapılan araştırmalar en az bir yıl okulöncesi eğitim alan çocukların sosyal beceri puanlarının okulöncesi eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Okulöncesi eğitim çocukların sosyal becerileri kazanmasında olumlu etkiye sahiptir. Bu bağlamda okulöncesi eğitim zorunlu hale getirilmeli, şartları elverişsiz olan bölgelerdeki çocukların da okulöncesi eğitim alabilmesi sağlanmalıdır.

Bu araştırmada çocukların sosyal becerilerine yaşadıkları sosyo kültürel ortamın etkisi incelenmiştir, yani çevresel etki üzerinde durulmuştur. Sonraki araştırmalarda yaşadığı ortamın aynı olduğu ikizler, üçüzler üzerine araştırma yapılabilir. İkizler, üçüzler üzerine boylamsal çalışma yapılarak sosyal becerilerin gelişimi izlenebilir. Anne baba tutumunun , çocuktan beklenti düzeyinin etkisine bakılabilir.

Alan yazını incelendiğinde ilkokul çocuklarında anne babaların sosyal becerileriyle çocukların sosyal becerilerini karşılaştıran araştırmalar olduğu görülmüştür. Okulöncesi dönemdeki çocuklar üzerinde de anne babanın sosyal becerisiyle çocuğun sosyal becerisini karşılaştıran bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abdi, B. (2010). Gender differences in social skills, problem behaviours and academic competence of Iranian kindergarten children based on their parent and teacher ratings. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 5, 1175–1179.
- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A. & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19 (1), 19-27.
- Ahmetoğlu, E.(2004). *Zihinsel engelli çocukların kardeş ilişkilerinin anne ve kardeş algılarına göre değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Akkök, F. (1999). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi (Anne-baba el kitabı)*. Özgür Yayınları, İstanbul.
- Akman, B. ve Gülay, H. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Aksoy, Y. (2011). Çocuk oyun alanları üzerine bir araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon illeri örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 6(3),82-106.
- Anlıak, Ş., Beyazkürk, D. ve Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eğitim Araştırmaları*. 26, 13-26.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M.(2000). *Okulöncesi eğitimi*. Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Arlı, M. ve Nazik, M. H. (2001). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Aslan, E. (2008). *Drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisi*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, Türkiye
- Avcıoğlu, H. (2001). *İşitme engelli çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Avcıoğlu, H. (2005). *Etkinliklerle sosyal beceri eğitimi*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye

- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Baç Karaaslan, T. ve Şahin, S. (2006). Üç altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*.1(2), 74–80.
- Baglı, M.T. (1997). Çocuk kültürü 1. ulusal çocuk kültürü kongresi bildirileri. Bekir Onur(Editör). *Çocuk Bahçesindeki Oyun Araçlarında Toplumsal Etkileşim* içinde (ss. 518-544), A.Ü. Çocuk Kültürü Arastırma ve Uygulama Merkezi Yay., Ankara.
- Bal, H. (2001). *Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri*. Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi, Isparta.
- Bradley, R. H. Corwyn, R. F. McAdoo, H. P. & Garcia Coll, C. (2001). The home environments of children in the United States: Part I. Variations by age, ethnicity, and poverty status, *Child Development*, 72, 1844-1867.
- Burger, K. (2010). How does early childhood care and education affect cognitive development? An international review of the effects of early interventions for children from different social backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*. 25, 140- 165.
- Bülbül, N. E. (2008). *4 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Calderalla, P. and Merrell, K. W. (1997). Common Dimensions of Social Skills of Children and Adolescents: A Taxonomy of Positive Behaviors. *School Psychology Review*. 26, 264-278.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Çağdaş, A.(2008). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Çelik, N. (2007). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye
- Çelik, N. ve Kabasakal, Z. (2010). Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi [Online]. *İlköğretim Online*, 9(1), 203-212. [http:// ilkogretim-online.org.tr](http://ilkogretim-online.org.tr) adresinden 09/04/2013 tarihinde edinilmiştir.
- Çetin, F., Alpa Bilbay,A. ve Albayrak Kaymak, D. (2003).*Çocuklarda sosyal beceriler*. Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Çiftçi, İ. ve Sucuoğlu, B. (2004). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri eğitimi*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Çiftçi Topaloğlu, Z. (2013). *4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki*

İlişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Denizli, Türkiye

- Çimen, N. ve Koçyiğit, S. (2010). A study on the achievement level of social skills objectives and outcomes in the preschool curriculum for six-year-olds. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2, 5612–5618.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. 37, 154-174.
- Deniz, K. (2003). Yazılı anlatım becerileri yönünden köy ve kent beşinci sınıf öğrencilerinin durumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)*. 13, 233-255.
- Denizel Güven, E. ve Cevher, F.N. (2005). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18(2), 1-22.
- Dowrick, P.W. (1986). *Video training. Chapter 11 in Social survival for children: A trainer's resource book*. Brunner/Mazel, New York
- Dunn, J. (1992). "Sisters and Brothers: Current issues in developmental research". *Children's Sibling Relationships: Developmental and Clinical Issues*, 1-18.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye
- Elibol, G., S. (2008). *5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Elksin, L.K. and Elksin, N. (1998). Teaching social skills to students with learning and behavior problems. *Inverton in School and Clinic*, 33 (3); 131-141.
- Elliot, S. N. , Sheridan, S. M. ve Gresham, F. M. (1989). Assessing and treating social skills deficits: A case study for the scientist-practitioner. *Journal of School Psychology*. 27, 197-222.
- Emerson, E. and McVilly, K. (2004). Friendship activities of adults with intellectual disabilities in supported accommodation in Northern England. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*. 17, 191–197.
- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, Türkiye

- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, Türkiye
- Gresham, F. M. ve Reschly, D.J. (1986). Social skill deficits and low peer acceptance of mainstreamed learning disabled children. *Learning Disability Quarterly*. 9(1), 23-32.
- Gresham, F. M. ve Elliott, S.,N. (1987). Children's Social Skills: Assessment and Classification Practices. *Journal of Counseling & Development*. 66(2), 96-99.
- Gresham, F. M. ve Elliott, S.,N. (1990). *Social skills rating system*. Circle Pines, MN, American Guidance Service.
- Gülay, H. (2004). *Korunmaya muhtaç çocuklarla ailesi ile yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1,104-121.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(1), 133-144.
- Haktandır, G.(Editör). (2007). *Okul öncesi eğitime giriş*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Hops, H. (1983). Children's social competence and skills: Current research practices and future directions. *Behavior Therapy*. 14, 3-18.
- Jay, A. (2010). Cultural differences: Their effect on social skill development. *Social Work Theses*. 62, 1-30.
- Karahan, T. F. (2008). Bir iletişim ve çatışma çözme beceri eğitimi programının üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 41(2), 169-186.
- Kelly, J.A. (1982). *Social-skills training: a practical guide for interventions*. Springer Publishing Company Inc , Newyork.
- Kılıçarslan, F. (1997). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki anaokulu çocuklarının okumaya hazır olma durumu*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Kılıçarslan, A. (2001). *Aile fonksiyonlarının ve algılanan farklılaşmış anne-baba yaklaşımının kardeş ilişkileri üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*. 30, 607-610.
- Koçak, N.L. (2012). *Köy ve kentte yaşayan ilköğretim ikinci kademeye devam eden çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Koçak, N., Tepeli, K. (2006). 4-5 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. 1. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi*. İstanbul, Türkiye. 30 Haziran-3 Temmuz 2004, Cilt II: 9-22. Yapa Yayınevi, İstanbul
- Korinek, L. and Popp, P. A. (1997). Collobarative mainstream integration of social skills with academic instruction. *Preventing School Failure*. 41, 148–152.
- Küntay, A. & Ahtam, B. (2004). Annelerin çocuklarıyla geçmiş hakkındaki konuşmalarının anne eğitim düzeyi ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*.19, 19-31.
- Margalit,M. (1993). Social skills and classroom behavior among adolescents with mild mental retardation. *American journal on mental retardation*. 97(6), 685-691.
- Marlowe, H.A. (1986). "Social intelligene: Evidence for multidimensionality and construct independence". *Journal Of Educational Psychology*. 78(1), 52-58.
- Matson, J.L., Kozlowski, A.M., Worley, J.A., Chung, K., Jung, W. ve Yang, J. (2012). Cross cultural differences of parent reported social skills in children with autistic disorder: An examination between South Korea and the United States of America. *Research in Autism Spectrum Disorders*. 6, 971- 977.
- McFall, R.M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment*. 4, 1-33.
- McLoyd, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*. 53, 185-204.
- Mendez, J.L., Fantuzzo, J., & Cicchetti, D. (2002). Profiles of social competence among lowincome African American preschool children. *Child Development*. 73(4), 1085-1100.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. MEB Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Okulöncesi Eğitimi Kurum, Derslik, Şube, Öğrenci, Öğretmen Sayıları

- Mize, J. and Ladd, G. W. (1990). A cognitive social learning approach to social skill training with low status preschool children. *Developmental Psychology*. 26 (3), 388-397.
- Morgan, C.T. (1988). *Psikolojiye giriş*. (Çev: H. Arıcı, İ.Savaşır, O.İmamoğlu, O.Aydın, R. Bayraktar, S. Karakaş, S. Topçu, İ.Dinç, B. Tekin, P.Uçman, D. Şahin, R. Coştar, S. Hovardaoğlu, G. Acar, G. Uraz). Meteksan Yayınevi, Ankara (Eserin orijinali 1977'de yayımlandı).
- Özbey, Ç. (2007). *Özel eğitimde kavram ve beceri öğretimi*. Ya- Pa Yayın Pazarlama, İstanbul.
- Özgan, H. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin görev sürelerinin yaşadıkları çatışmalar üzerindeki etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*. 5(1), 99-105.
- Öztürk, A. (2008). *Okulöncesi eğitimin ilköğretim 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye
- Özgüner, H. ve Şahin, C. (2009). Isparta kent merkezindeki çocuk oyun alanlarının mevcut durumu ve çocukların bu alanlara karşı davranış biçimleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. 1, 129-143.
- Punia, D. and Balda, S. (2005). Promoting social competence for development of rural girl child. *Journal of Human Ecol.* 18(3), 173-176.
- Riggio, R.E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*. 51(3), 649-660.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Sarı, H., Seçer, Z. ve Olcay, O. (2006). Anne tutumlarına göre okulöncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgilerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16, 539-557.
- Sargent T. ve Hannum E. (2003). Keeping teachers happy: Job satisfaction among primary school teachers in rural Northwest China. *Comparative Education Review*. 49(2), 173-204.
- Sazak, E. (2003). *Zihin engelli birey için hazırlanan akran aracılı sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, Türkiye
- Seçer, Ş. Z. ve Avşaroğlu, S. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim ve Bilim Dergisi*. 1, 44-51.

- Senemoğlu, N. (1994). Okulöncesi eğitim programları hangi yeterlikleri kazandırmalıdır?. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10,21-30.
- Seven. S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Sorias, D. (1986). Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Psikoloji Dergisi* . 5(20), 24–29.
- Spence, S.H. (2003). Social skills training with children and young people: Theory, evidence and practice. *Child and Adolescent Mental Health*.8 (2), 84-96.
- Steelman, L.C., Powell, B.(1985). The social and academic consequences of birth order. *Journal of Marriage and The Family*. 47 (1), 117-124.
- Sucuoglu, B. ve Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 6 (1), 41-57.
- Şahin, C. (2001). Sosyal beceri ve sosyal yeterlik. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 2(1), 11-19.
- Şengönül, T. (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eğitimin ve mesleğin ailelerdeki sosyalleştirme-eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 167,128-143.
- Terzi, E.E. (2009). *Anasınıfına devam eden çocuklarda görülen davranış sorunlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Tezcan,M. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Tüy, S. (1999). *3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yönünden karşılaştırılmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Uz Baş, A. (2010). Sınıf-temelli bir sosyal beceri eğitimi programının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin güvengenlik ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 7(2), 731- 747.
- Yalçın, H. (2012). Sosyal beceri seviyesinin okul öncesi öğretmenlerinde incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*. 29,1-11.
- Yaşar, Ş. (2000). Okul öncesi eğitimde temel alışkanlıklar ve sosyal davranışların kazandırılması. Ş. Yaşar (Editör). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*(ss. 86-98). Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir

- Yavuz, K.E. (2005). *0-12 Yaş dönemi çocuklarda duygusal zeka gelişimi (Anne babalar ve öğretmenler için duygusal zeka rehberi)*. Ceceli Yayınları, Ankara.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1998). *Ana Baba Okulu*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yiğen, E. (2005). *Zonguldak il merkezinde yuvaya giden 3-6 yaş grubu çocuklarda kardeş kıskançlığının değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak, Türkiye
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye
- Zimmer, J.M. ve Witnow, S.J. (1990). *"Socialization". The encyclopedia of human development and education. Theory, research and studies*. Oxford Pergaman Press. New York

EKLER

Ek-1. Sosyal Beceri Tarama Listesi

SOSYAL BECERİ TARAMA LİSTESİ

1. Öğretmenin adı _____
2. Öğretmenin mezun olduğu okul.....
a)Ön lisans b)Lisans tamamlama c) Lisans mezunu d) Yüksek lisans e) Diğer(belirtiniz).....
3. Öğretmenin hizmet yılı _____
4. Çalıştığınız okulun adı:.....
5. Çalıştığınız bu okuldaki görev süreniz ne kadardır?.....
6. Çalıştınız yer:.....
7. Çalıştığınız Yer: (a) İl merkez i (b) İl merkezi kenar mahalle (c) İlçe (d) Köy
8. Çalıştığınız yerin sosyo ekonomik düzeyi:
(a) Düşük gelir grubu (b) Orta gelir grubu (c) Üst gelir grubu
9. Çalıştığınız okulda çocukların oynayabileceği uygun bahçe var mı?
(a) Evet (b) Hayır (c) Bahçe var ama yetersiz
10. Çalıştığınız okulun yakınlarında çocukların oynayabileceği park ve oyun araçları var mı? (a)evet b) Hayır c) Park var ama yetersiz
11. Çalıştığınız Yaş grubu _____
12. Çocuğun adı.....
13. Çocuğun cinsiyeti _____
14. Çocuğun yaşı _____
15. Aile yapısı: a) Anne-baba ile birlikte yaşıyor b) Anne ile yaşıyor c) Baba ile yaşıyor
d) Başkaları ile yaşıyor (Belirtiniz).....
16. Annenin eğitim durumu: a)Okur-yazar değil b)İlkokul mezunu c)Orta okul mezunu
d)Lise mezunu e)Üniversite mezunu f)Lisans üstü(mastır ve doktora)
17. Babanın eğitim durumu: a)Okur-yazar değil b)İlkokul mezunu c)Orta okul mezunu
d)Lise mezunu e)Üniversite mezunu f)Lisans üstü(mastır ve doktora)
18. Annenin mesleği.....
19. Babanın mesleği.....
20. Kaç kardeş(öğrenci dahil değil): a) 0 b)1 c)2 d)3 e)4 ve üstü
21. Kaçınıcı çocuk olduğu: a) 1 b)2 c)3 d)4 e)5 ve üstü
22. Çocuğun daha önce okul öncesi eğitimi kurumlarına devam yılı:
a)Devam etmedi (b)1 yıl c)2 yıl d)3 yıl e)4 yıl
23. Ailenin aylık gelir durumu:TL
24. Anketi Doldurma Tarihi:.....

SOSYAL BECERİ TARAMA LİSTESİ

Yönergeler: Aşağıda verilen liste, grubunuzdaki çocukların çeşitli becerileri ne kadar iyi kullandıklarını derecelendirmenize yardımcı olacaktır. Çocukların çok değişik etkinliklerde ve durumlarda gözlemediğiniz davranışlarına dayanarak onların her beceriyi kullanımını derecelendirin. Katılımınız için teşekkürler.

- 1= Çocuklar o beceriyi hemen hemen hiçbir zaman göstermiyor (% 0)
 2= Çocuklar o beceriyi nadiren gösteriyor (% 25)
 3= Çocuklar o beceriyi bazen gösteriyor (%50)
 4= Çocuklar o beceriyi sık sık gösteriyor (% 75)
 5= Çocuklar o beceriyi hemen hemen her zaman gösteriyor (% 100)

Lütfen, aşağıdaki becerileri grubunuzu dikkate alarak derecelendiriniz.	Hiçbir Zaman (% 0)	Nadiren (% 25)	Bazen (%50)	Sık sık (% 75)	Her Zaman (% 100)
1. Bir kişi konuşurken dinler	1	2	3	4	5
2.Söyleneni anlamak için çaba sarf eder	1	2	3	4	5
3. Başkalarıyla arkadaşça konuşur	1	2	3	4	5
4. Haklı olduğunda başkalarını ikna edinceye kadar kendini savunur	1	2	3	4	5
5. Başkaları ona yardım ettiğinde, teşekkür eder ya da buna benzer tepkiler verir	1	2	3	4	5
6.Yardıma ihtiyacı olduğunda uygun bir şekilde yardım ister	1	2	3	4	5
7.Diğer arkadaşlarının yardıma ihtiyacı olduğunu hissettiğinde yardım etmeyi teklif eder	1	2	3	4	5
8.. Bir şeyi anlamadığında soru sorar	1	2	3	4	5
9.. Yönergeleri takip eder	1	2	3	4	5
10. Bir şeyde zorlandığında çabuk vazgeçmek yerine tekrar tekrar dener	1	2	3	4	5
11. Gerektiğinde birinin sözünü nezaketli bir şekilde keser	1	2	3	4	5
12. Okula gelişte ve ayrılıştta uygun sözleri söyler (Günaydın, vb.)	1	2	3	4	5
13. Başkalarının duygu durumlarını kolayca fark eder (diğeri üzgün mü, yorgun mu vb.)	1	2	3	4	5
14. Devam eden bir etkinliğe veya gruba uygun bir şekilde katılır (etkinliğin akışını bozmadan vb)	1	2	3	4	5
15.Kurallara uyar (yemek yeme, oyun, hikaye dinleme kuralları vb.)	1	2	3	4	5
16..Grupla başlatılan bir etkinliği sonuna kadar götürür	1	2	3	4	5
17. Oyun oynarken sırasını bekler	1	2	3	4	5
18. Diğer çocukları oynadığı oyuna davet eder	1	2	3	4	5
19. Akranları ile oyun oynarken oyun bozanlık eder	1	2	3	4	5
20. Duygularını ifade edemez (mutlu olduğunu veya üzülüğünü ifade edememesi gibi)	1	2	3	4	5
21. Üzgün olduğunu sözel olarak ifade eder	1	2	3	4	5
22. Korkuları hakkında konuşur (alay edilmekten, yanlış yapmaktan korkma)	1	2	3	4	5
23. Arkadaşının söylediklerinden yola çıkarak onun ne hissettiğini anlar	1	2	3	4	5
24. Birini sevdiğini uygun bir şekilde gösterir	1	2	3	4	5
25. Alay edilme ile uygun bir şekilde başa çıkar (olumlu bir şekilde kendini savunma, yardım isteme gibi)	1	2	3	4	5
26. Olumsuz duygularını saldırgan bir şekilde ifade eder (öfkesini başkasına zarar vererek ifade eder)	1	2	3	4	5
27. Haksızlığa uğrayan bir arkadaşının haklarını savunur	1	2	3	4	5

	Hiçbir Zaman (% 0)	Nadiren (% 25)	Bazen (%50)	Sık sık (% 75)	Her Zaman (% 100)
28. Bir problem olduğunda, o problemi çözmek için çözüm üretmez	1	2	3	4	5
29. Olumsuz davranışlarının sonuçlarını kabul etmeye eğilimlidir	1	2	3	4	5
30. Oyunda veya etkinlikte kaybetmeyi kabul eder	1	2	3	4	5
31. Oyunda veya etkinlikte her zaman ilgi merkezi olmayı ister	1	2	3	4	5
32. Hayır denildiğinde kabul eder	1	2	3	4	5
33. Kendi başına uygun etkinlikler seçemez	1	2	3	4	5
34. Kolayca arkadaş edinir	1	2	3	4	5
35. Diğerlerinin şakalarına veya anlattıkları öykülere güler	1	2	3	4	5
36. Gerekliğinde kendi başına çalışır	1	2	3	4	5
37. Farklı arkadaşları ile oyun oynar	1	2	3	4	5
38. Grup içinde kendini ifade eder	1	2	3	4	5
39. Bir etkinlik hakkında arkadaşları ile konuşur	1	2	3	4	5
40. Başkalarının kendine ilişkin olumlu geri bildirimlerini kabul eder	1	2	3	4	5
41. Başkaları ile etkileşimdeyken göz kontağı kurar	1	2	3	4	5
42. Kendini ifade ederken yüksek ve düşük ses tonuyla konuşur	1	2	3	4	5
43. Jest ve mimiklerini duruma uygun şekilde kullanır	1	2	3	4	5
44. Verdiği sözü tutar	1	2	3	4	5
45. İsteklerini ağlayarak ve mızızlanarak ifade eder	1	2	3	4	5

Ek-2. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

02 Kasım 2012

Sayı : B.08.4.MEM.0.20.20.00-044.01.00.00 36545
Konu : Anket Onayı.

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 25/09/2012 tarih ve 4016 sayılı yazıları.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Yasemin TANRIÖĞEN, ilgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Merkezdeki ve İlçelerdeki anaokulu ve anasınıflarında görev yapan öğretmenlere “Okulöncesi Çocukların Yaşadıkları Sosyo Kültürel Ortamların Sosyal Beceri ile Olan İlişkisinin Değerlendirilmesi” konulu anketi uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaatlar ile ilgili Lisans, Yüksek Lisans, Doktora öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazıları ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (İlköğretim/Ortaöğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının “Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri” Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince; Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2012/2013 eğitim-öğretim yılı içerisinde uygulamaları Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup;

Olurlarınıza arz ederim.

Sebahattin AKGÜL
Milli Eğitim Müdürü

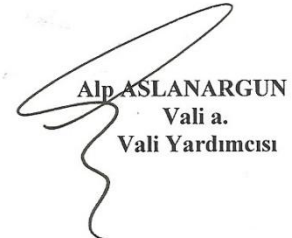
O I U R.
25/11/2012
Alp ASLANARGUN
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.20.20.00-044.01.00.00
Konu : Anket Onayı.

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüzce Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Ek:
1-Anket Formları

Alp ASLANARGUN
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Yasemin
Soyadı	Tanrıöğen
Doğum yeri ve tarihi	İzmir/Konak 20/12/1990
Uyruğu	T.C.
İletişim adresi ve telefonu	Çal Belevi Halil Uzun İlkokulu 05544276724
Eğitim	
İlköğretim	Ahmet Nuri Erikoğlu İlköğretim Okulu
Ortaöğretim	Anafartalar Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi
Yükseköğretim(Lisans)	Pamukkale Üniversitesi, Okulöncesi Öğretmenliği
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	Pamukkale Üniversitesi, Okulöncesi Eğitimi
Yabancı dil	
İngilizce- YDS- Nisan 2014	55
Mesleki Deneyim	
Yıllar	Mesleki deneyim
2012-2013	Aydın Bozdoğan Amasya Üzeyir Emre İlkokulu
2013- halen	Denizli Çal Belevi Halil Uzun İlkokulu